

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Yusuf ALTIOK

OKUL SPORLARINA KATILAN ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN
ÖFKE DÜZEYLERİ, SOSYAL UYUM DÜZEYLERİ İLE İLETİŞİM
BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

MUŞ-2024

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ ANABİLİM DALI

Yusuf ALTIOK

OKUL SPORLARINA KATILAN ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN
ÖFKE DÜZEYLERİ, SOSYAL UYUM DÜZEYLERİ İLE İLETİŞİM
BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. Mustafa Önder ŞEKEROĞLU

MUŞ-2024

İÇİNDEKİLER

İÇİNDEKİLER	I
ÖZET.....	III
ABSTRACT	IV
TEŞEKKÜR	V
KISALTMALAR DİZİNİ	VI
TABLolar DİZİNİ	VII
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ÖFKE KAVRAMI	3
1.1.1. Öfkenin Sebepleri	6
1.1.2. İçsel Sebepler	7
1.1.3. Dışsal Sebepler.....	7
1.1.4. Öfke Türleri.....	8
1.1.5. Durumsal Öfke	8
1.1.6. Sürekli Öfke	9
1.1.7. Öfke İfade Tarzları.....	9
1.1.8. İçe yönelik Öfke.....	9
1.1.9. Dışa Yönelik Öfke	10
1.2. SOSYAL UYUM KAVRAMI	12
1.2.1. Sosyal Uyumu Etkileyen Faktörler	14
1.2.2. Aile.....	15
1.2.3. Arkadaş ortamı	17
1.2.4. Okul ve öğretmenler.....	18
1.2.5. İletişim ve Kitle iletişim.....	19
1.2.6. Sosyo ekonomik düzey	21
1.2.7. Okula Uyum.....	21
1.3. İLETİŞİM BECERİLERİ KAVRAMI	12
1.3.1. İletişim kavramı	23
1.3.2. İletişim Çeşitleri.....	24
1.3.3. İletişim Türleri	24

1.3.3.1. Sözlü İletişim.....	25
1.3.3.2. Yazılı İletişim	25
1.3.3.3. Görsel İletişim	26
1.3.3.4. İşitsel İletişim	26
1.3.4. İletişimin İşlevleri	26
1.3.4.1. Bireysel işlevler	26
1.3.4.2. Grupsal İşlevler	27
1.3.4.3. Toplumsal işlevler	27
1.3.5. İletişim Becerileri.....	27
1.4. OKUL SPORLARI KAVRAMI	32

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	39
2.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ.....	39
2.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ.....	39
2.4. ARAŞTIRMANIN MODELİ.....	42
2.5. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ.....	42
2.6. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ VE ÖLÇÜM DÜZEYİ	42

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. BULGULAR VE YORUM.....	45
SONUÇ VE TARTIŞMA.....	53
KAYNAKÇA	59
EKLER.....	74

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

OKUL SPORLARINA KATILAN ORTAÖĞRETİM ÖĞRENCİLERİNİN ÖFKE DÜZEYLERİ, SOSYAL UYUM DÜZEYLERİ İLE İLETİŞİM BECERİLERİNİN İNCELENMESİ

Yusuf ALTIOK

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Mustafa Önder ŞEKEROĞLU

2024, 96 sayfa

Bu tezin amacı, okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin öfke düzeyleri, sosyal uyum düzeyleri ile iletişim becerilerinin incelenmesidir. Bu amaçla çalışmada öfke, sosyal uyum ve iletişim becerileri kavramları açıklanarak spor yapan ve spor yapmayan öğrencilerin bu becerilerinin ilişkisi incelenmek istenmiştir. Öfke kavramının yoğun olarak hissedildiği ergenlik döneminde spor yapan ve spor yapmayan öğrenciler üzerinde etkisi, Sosyal uyum başlığı altında bu öğrencilerin okula uyum durumlarını ayrıca hem okul sporlarına katılan hem katılmayan öğrencilerin iletişim becerilerine yönelik çalışma yapılarak bu kavramlar arasındaki ilişkiler incelenmek istenmiştir. Veri toplama aracı olarak anket formu kullanılmıştır. Kişisel bilgiler formu yanında Ergenlerde Öfke Değerlendirme Ölçeği, Sosyal Uyum Ölçeği ve İletişim Becerileri Envanteri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini Muş ilinde öğrenim gören ortaokul öğrencileri oluştururken araştırmanın örneklem grubu muş ilinde öğrenim görüp okul sporlarına katılan (337) ve okul sporlarına katılmayan (332) öğrenciler oluşturmaktadır. Verilerin analizi Spss 22 programı kullanılarak yapılmıştır. Araştırma da cinsiyet değişkenine göre okul kurallarına uyma alt boyutunda anlamlı sonuçlara rastlanmıştır. Sınıf değişkenine göre 6. Sınıf öğrencilerinin okul kurallarına uyum noktasında anlamlı bir sonuca ulaşılmıştır. Ayrıca sınıf değişkenine göre 8. Sınıf öğrencilerinin öfke düzeylerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Okul Sporları, Öfke, Sosyal Uyum, İletişim.

ABSTRACT

MASTER'S THESIS

INVESTIGATION OF THE ANGER LEVELS, SOCIAL ADAPTATION LEVELS AND COMMUNICATION SKILLS OF SECONDARY EDUCATION STUDENTS PARTICIPATING IN SCHOOL SPORTS

Yusuf ALTIOK

Advisör: Associate Prof. Mustafa Önder ŞEKEROĞLU

2024, Page: 96

The aim of this thesis is to examine the levels of social adaptation and communication characteristics at the focal level in secondary education participating in school sports. By explaining the concepts of anger, social harmony and communication schema, it was aimed to increase the relations between sports and non-sports activities. The effect of the spread of those who do sports and those who do not do sports during adolescence, when anger is intensely concentrated. Under the dominance of social harmony, the study of the school adaptation situations of these countries, as well as both participating in school sports and focusing on the areas of communication, has been asked to increase the growth between these concepts. A survey was formulated as a data collection tool. In addition to personal information formulas, the Adolescent Anger Assessment Scale, Social Adjustment Scale and Communication Skills Inventory Scale were used. The population of the research consists of those (337) who participated in school sports offered in Muş province and those (332) who did not participate in school sports in the learning methods group used during secondary school education in Muş. Data analysis was done with Spss 22 program. The research showed that school rules were not followed according to gender changes, while others were not permanent. According to the class variables, significant values were reached in terms of compliance with the school rules of the 6th grade. It is also found where storage levels are higher in 8th Graders depending on grade variability.

Key Words: School Sports, Anger, Social Adaptation, Communication.

TEŞEKKÜR

Yüksek lisans eğitimim süresi boyunca bilgi ve tecrübelerini benden eksik etmeyen her anımda yanımda olan tez danışmanlığımı yürüten Sayın Doç. Dr. Mustafa Önder ŞEKEROĞLU hocama sonsuz teşekkürleri borç bilirim. Ayrıca tez dönemi boyunca çalışmalarına vermiş olduğu katkılardan dolayı meslektaşım Harun KAYA'ya, çalışmamın istatistiksel kısmında bilgi ve tecrübelerini paylaşan Dr. Öğretim Üyesi Abdullah GÜMÜŞAY'a, ölçeklerin sağlıklı bir şekilde doldurulmasında emeği geçen tüm öğretmen arkadaşlarım ile çalışmaya katılan tüm öğrencilere teşekkürlerimi sunarım.

Eğitim ve öğretim hayatına başladığım günden bugüne kadar ilkokul lise üniversite ve yüksek lisans eğitimim boyunca hiçbir zaman maddi manevi desteklerini benden esirgemeyen eğitim hayatımın başarılı olması için tüm imkanlarını seferber eden çok değerli anne be babama bugünlere gelmemde vermiş oldukları desteklerden dolayı şükranlarımı sunuyorum. Onlardan almış olduğum güç ile hayatımın geri kalanında elde edeceğim başarılarımı onlara armağan ediyorum.

Muş-2024

Yusuf ALTIOK

KISALTMALAR DİZİNİ

ISF	: Uluslar Arası Okul Sporları Federasyonu
ÜNİLİG	: Üniversiteler Spor Ligi
İFET	: İlkokul Fiziksel Etkinlikleri
GÇO	: Geleneksel Çocuk Oyunları
SBF	: Spor Bilimleri Fakültesi

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 3.1. Ortaokul Öğrencilerinin Demografik Özelliklerine Göre İstatistiksel Dağılımları.....	45
Tablo 3.2. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması.....	46
Tablo 3.3. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeylerinin Okul Sporlarına Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması.....	47
Tablo 3.4. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeylerinin Aile Gelirine Göre Karşılaştırılması.....	48
Tablo 3.5. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeylerinin Branşa Göre Varyans Analizinin Sonuçları.....	49
Tablo 3.6. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeylerinin Öğrenim Görülen Sınıfa Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	50
Tablo 3.7. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeylerinin Baba Mesleğine Göre Varyans Analizi Sonuçları.....	51
Tablo 3.8. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Testi Sonuçları.....	52

GİRİŞ

İnsanlarda doğduğumuz andan beri var olan sevinç üzüntü mutluluk gibi herkesin hissettiği duygulardan biri de öfkedir. Genel olarak hoş olmayan bir durumdan kaynaklanan ve şiddet gerektirecek kadar dışarıya çıkan bu duyguyu kontrol altına almak oldukça zordur. Öfkenin ana nedenlerinden en göze gelir ve en önemli noktası kişinin engellenmesi, amacına doğru yönelen kişiye müdahale etmek olduğu söylenebilir (Bilge, 1997).

Ergenlik dönemi de birçok yeni özellik ve duyguların açığa çıktığı ve yoğun bir şekilde yaşandığı bir dönemdir. Birey ruhsal ve fiziksel değişimlerin yanında sosyal ilişkilerde de bir takım değişiklikler ile karşılaşır. Bireyin bu değişiklikler karşısında bir çok duygusu dışarıya vurabildiği gibi öfke duygusu da bunların içerisinde önemli bir yere sahiptir.

İnsan sosyal bir varlık olarak içerisinde bulunduğu ortama ayak uydurmak için çaba göstermektedir. Özellikle ergenlik döneminde ki geçiş süreci göz önüne alındığında birey çevresiyle olan sosyal ilişkileri adına topluma ve etrafına uymaya gayret gösterecektir. Bireyin içinde bulunduğu çevreye uyum göstermesi, toplumla barışık olması topluma aykırı davranmayıp, kabul gören davranışlar sergilemesi ile mümkün görülmektedir. İnsan sosyal davranışları kazanarak, ailesinin, yakınlarının, sosyal çevresinin yani içinde var olduğu toplumun bir parçası olur ve dolayısıyla sosyal bir yaşantı sağlamış olur (Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Birey sosyal bir varlık olmanın gereği çevresiyle iletişim kurmak mecburiyetindedir. Çevresiyle ve toplum ile ilişki kurma ihtiyacı ve karşılıklı olarak toplumda ki bireylerle bir takım hedeflere ulaşmak adına iletişim kurulur. Sağlıklı bir şekilde iletişim kurmak bireyin sosyal hayatına olumlu olarak yansır. Ergenlik döneminde yoğun duygular içerisinde sağlıklı iletişim kurma çabaları bireyin sosyal uyum becerileri için önemli olacaktır. İletişim becerisi, empati kurmayı ve saygı göstermeyi amaç edinen, karşı tarafı etkili ve etkin dinlemeyi, anlaşılır konuşarak uygun olarak kendini ifade edebilme, duygularını ve düşünceleri karşıdaki bireye farklı olmadan ben dili ile iletebilme, sözel mesajlarla diğer mesajları uygun olarak kullanma, karşıdaki bireylerle sağlıklı kurabilmeyi sağlayan, kişinin toplumda yaşamasını kolaylaştıran öğrenilmiş davranışlar olarak ifade edilebilir (Kaya, 2012).

Spor kavramı öncelikli olarak insana hitap etmektedir. Amacı iş veriminin yüksek olduğu, sağlık yönünden iyi düzeyde olduğu, kendine güvenen bir toplum oluşturulması hedefi, üretken, sosyallik seviyesi yüksek bir gençlik oluşturulması açısından spor günümüz için oldukça önemli ve vazgeçilmez bir olgudur (Yetim, 2011). Spor bireyin zihinsel ve sosyal yönden istenilen pozitif durumlar içinde olmasında katkısının olduğu düşünülmektedir. Spor, kişinin beden ve ruhen gelişmesi, mücadelesini belirli kuralları baz alarak kişinin, heyecan duygusunu, yarışarak üstünlük kurma isteğini ve başarı hissiyatının fazlalaştırılması açılarından kişi için önemli bir yol olduğu ve bireyin bu durumlar için yoğun bir şekilde gösterdiği çabalarıdır (Aracı, 1999).

Ergenlik döneminde sporun birey üzerindeki genel etkilere bakacak olursak bu dönemdeki kişiler için öfke kontrolü ve öfkenin spor aracılığıyla olumlu olarak kontrol edilmesine, bireyin spor ile sosyal çevresine uyum olgusunda olumlu katkılar sunarak sosyal yönünü geliştirmesi ve sporun sosyal yönü düşünüldüğünde bireyler arası iletişimde çok önemli bir role sahip olduğu düşünüldüğünden spor yapan ve yapmayan öğrencilerin öfke düzeyleri sosyal uyum düzeyleri ve iletişim becerilerinin arasındaki ilişkilerin incelenmesi önemli olarak görüldüğünden bu çalışma yapılmak istenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. ÖFKE KAVRAMI

Günümüzde araştırmacılar tarafından en çok ele alınan konulardan biri öfkedir. Duygular içerisinde önemli bir yere sahip olan öfke birçok nedenden dolayı her an karşı karşıya kalabildiğimiz bir durumdur. Öfke, kişinin istek, ihtiyaç ve arzularının oluşmaması durumunda yada kişi bir adaletsiz bir durum, tehdit aldığını düşündüğü, hakkının gasp edildiğini düşündüğü durumunda ortaya çıkan duygu olduğu söylenebilir. Bu nedenle öfke, kişinin karşıdaki insanlara uyarıda bulunmak ve kişinin kendi varlığını korumak amacıyla ortaya çıkardığı duygudur(Gençdoğan, ve diğ., 2007).

Öfke, kişinin doğuştan getirdiği, yaşamının ilk zamanlarında gelişen, günlük yaşamın içerisinde sıkça karşılaşılan, doymamış isteklere, olumsuz sonuçlara ve doyurulmayan arzulara karşı verilen oldukça doğal, evrensel, saldırganlık ve şiddet içermeyen, hayatı zenginleştiren, yaşamın devamlılığı için gereken duygusal bir tepki olduğu söylenebilir(Özmen, 2016).

Biaggio(1989) öfke kavramını, engel olma, haksızlığa uğrama, tehdit hissetme durumları karşısında ortaya çıkan varsayımlarla ilgili ve bireyin rahatsız olduğu uyarıcıları ortadan kaldırmaya yönlendiren, oldukça güçlü bir duygu olarak tanımlamaktadır. Köknel'e (2005)'in ifadesine göre, öfkenin istenmeyen olaylar karşısında kişide ortaya çıkardığı görülen önemli duyguların başında gelir.

Öfke, kişinin istek ve ihtiyaçlarının engellenmesi, beklentilerinin oluşmaması durumunda çıkan, basit sinirlilik durumundan, yoğun hiddetlilik durumuna kadar artış gösteren duygusal durumdur. Öfkede; tehdit edilme ve tahrik kişinin benlik saygısı karşısında yapılan bir haksızlık hissedilmesine yol açar.(Kısaç, 1999; Balkaya 2001).

Öfke olumlu bir şekilde dışarıya aktarılabilirse aslında oldukça doğal ve sağlıklı bir duygu olarak karşımıza çıkar.(Tambağ, 2004). Öfkenin pozitif olarak ifade edildiğinde, sorunun çözme, adaletin sağlanması, olumlu iletişimin kurulması,bireyler arası iletişimde olumlu sonuçlar ortaya çıkar. Öfke duygusunun olumlu olarak ifade edilmediği durumlarda, birey kendisini değil bireyleri de olumsuz etkileyecektir. (Alcazar, Deffenbacher ve Byrne, 2011).

Öfke duygusunun ana kaynağının iki sebepten ötürü olduğu söylenebilir. Bunlar: şuan yaşadığımız an ile daha evvel yaşadığımız anlardır. Şiddet ile öfke duygusunun her zaman birlikte olmaları beklenemez.(Onbaşılı 2011). Öfke duygusu, incindiğimizin, sınırlarımızın ihmal edilmesiyle, ihtiyaç ve isteklerimize karşı engel olunduğu ve olayların istediğimiz gibi olmadığının konusunda iletilen bir ileti olarak tanımlanabilir. (Lerner, 1996). Öfke duygusu, insanın keyif almış olduğunu hissettiği şeylerin ve kendi mutluluğuna engel olacak durumlar karşısında karşılaşılabileceğimiz duygu olarak karşımıza çıkar (Fiyakalı, 2008).

Kişiler hayatların da farklı şekilde ayrılabilen duygular bulunur. Sevgi duygusu, nefret duyma duygusu, korkma hissiyatı, mutlu olma durumu, üzülme, merhamet ve öfke bu duygulardandır. (Barsade ve Gibson 2007). Öfke duygusunun farklı yaşamlarda farklı şekillerde yaşanması ve dışarıya farklı bir şekilde vurması söz konusudur(Yeni 2010). İçinde olduğumuz toplumun ve yaşantıların duygularımızın daha farklı olarak farklılık göstermesi normal görülmektedir (Baumann 1994).

Öfke duygusu bireyin yanlış düşünmesini sağlayan sosyal olmayan anormal davranışlar göstermesine sebep olan kızgınlık hali olarak ortaya çıktığı söylenebilir (Seyyar, 2004; Aydın, 2010). Öfke duygusunun, sevinç duygusunun ve korku duygusunun ifade edildiği Millenson'un modelinde duygunun bireye yönelik olduğunu bunların sonucunda dışarıya çıkan tepkilerin etrafında bulunan kişilere veya nesnelere olduğu ve mantıksız düşüncelere dönüştüğü belirtilmektedir. Sevinç, korku ve öfke duygularını içeren modelinde, duyguların kişinin kendisine yönelik olduğu, ortaya çıkan tepkilerin çevrede bulunan kişi ve nesnelere karşı olduğu ve duyguların mantıklı olmayan varsayımlara yöneldiği belirtilmektedir. Modele baktığımız zaman öfke duygusunun şiddet ve yönünün kızgınlık-öfke-hiddet-heyecan olarak sıralandığı görülmektedir(Baumann, 1994). Öfke duygusunun benzer yönüyle yapılan bir açıklamasına bakıldığında sinir olma ve kızgın olma durumlarında yoğunlaşan bir hiddetlenme durumuna kadar gelmesi hali olarak belirtilmiştir (Danışık, 2005).

Önem verdiğimiz kişilerden gelen davranışlar, bazı haklarımızın elimizden alındığını görmek yada hissettiğimizde yaşadığımız hislerimiz öfke kavramı adıyla karşımıza çıkar(Atile, 2015). Sürekli olarak ve her an karşılaşılabildiğimiz öfke duygusu sebep olan durumlar mantıklı bir şekilde değerlendirildiği zaman istenmedik durumların

daha aza indirilmesi ve olumsuz durumların ortadan kaldırılmasında önemli olacaktır(Çetinkaya, 2016).

Kişinin iç dünyasında yaşadığı çatışmalar hissettiği çelişkili durumlar haller uğradığı haksızlıklar öfke duygusunun ortaya çıkmasına sebebiyet verir (Ekinci, 2013). Bireylerin doğuştan aldığı genlerde öfke duygusu da vardır. Bu duyuya genelde bireyin içinde bulunduğu yaşam ve yaşantıları olumlu ya da olumsuz olarak yön verebilir (Kendirci, 2013). Bu öfke duygusunun her ne kadar olumsuz olarak görülen bir duygu olarak görülse bile kişiyi tehlikeli olan durumlar karşısında korumaya alan bir yönünün bulunduğu söylenebilir(Aydın, 2010).

Araştırmalardaki öfke duygusunun tanımlamalarına bakıldığında şu özellikleri sıralamak mümkündür;

- Herkesin hissettiği bir duygudur.
- Doğal bir duygu olduğu.
- Vazgeçilemez olduğu.
- Kontrol altına alınabilecek kuvvetli bir duygu olduğu (Kökdemir, 2004).
- Plan yapmadan oluşabilecek sonuçları olduğu.
- Dışarıya vurumun da sosyal olarak farklılıklar olduğu.
- Sağlık için alışılmış bir öfke halinin yararlı olmadığı(Ekinci, 2013).

Yaşamın bir gerekliliği olduğu görülen her kişinin gösterebildiği bir duygudur. Kontrol altına alındığı takdirde olumlu ve sağlıklı bir duygu olarak karşımıza çıkmaktadır. Ancak kontrolsüz olması kişinin kendisine ve etrafına oldukça fazla istenmeyen durumların ortaya çıkmasına neden olabildiği söylenebilir(Soykan, 2003). Öfke kontrolü olmayan bireylerin kendilerine düşünmeksizin zarar verebileceği ve verdiği görülmektedir(Aksoy ve Ögel 2003).

Karşılaşılan problemleri çözmek aracı olarak öfke duygusunun görülmemesi gerekir. Yapılan bir davranışın hatanın suçun nedeni olarak öfke duygusu ana sebep olarak gösterilemez(Soykan, 2003). Bu duygu bazen süresi kısa olarak bazen orta bazen de daha şiddetli olabilir bazı hallerde de yıpratıcı olabilmektedir(Uğurlu, 2009).

Öfkenin içsel bir duygu olarak ifade edildiği, şiddet olarak isimlendirilen bir dışarıya vurumla beraber ortaya çıkabildiği görülmektedir(Soykan, 2003). Yapılan saldırı ve istenmeyen hareketlerin nedeni olabilmektedir. Bu durumları karşısındaki bireyi öldürme yaralama ve incitme gibi durumların ortaya çıkmasına neden olabilir. Bireyin öfke duygusunun ortaya çıktığı durumlarda nasıl davranması gerektiği sorusu sorulduğunda cevap ile alakalı bu etmenleri söylemek mümkün olabilir;

- Kişinin o anki ruh hali
- Duygunun yoğunluğu.
- Önceden yaşanan olaylara benzeyen anılar.
- Sosyal ve kültürel olan kurallar.
- Duygunun gelmeden önceki duygu hali(Aksu, 2015).

1.1.1. Öfkenin Sebepleri

Araştırmalara bakıldığında zaman bireyin öfke duygusunun ortaya çıktığı hallerde birbirini etkileyen aynı zamanda meydana gelen çok boyutlu yaklaşımlar olduğu görülmüştür(Kökdemir 2004, Diril 2011, Ekinci 2013, Tatlılıoğlu ve Karaca 2013). Şu durumda ifade edilen boyutlar;

- Biliş; kişinin öfke duygusunun dışarıya çıkması durumunda ki düşündükleri Kısaca bireyin kendisini öfkeliendiren durum karşısındaki düşünceleridir. Bireyin kendisini yetersiz hissettiği durumlar olarak örnek gösterilebilir.
- Duygu; kişinin öfken anında hissettiği durum. Canının sıkınması bıkmama hissi gibi.
- İletişim; öfke duygusunun sözlü yada sözsüz olarak dışarıya yansıtılması olarak ifade edebiliriz
- Etkileniş; duygunun yaşandığı an hayatını sorgulama hissi olarak ifade edilebilir.
- Davranış; duygunun fiziksel olarak dışarıya aktarılması duvara vurma masaya vurma gibi davranışa dönüşmesidir (Kökdemir, 2004; Ekinci, 2013).

Yaşanılan öfke duygusu fizyolojik olarak, davranışsal olarak ve sözel olarak etrafına yansıtılabilirler. Bu duygunun tek bir sebepten ortaya çıktığını söylemek mümkün değildir yalnız en sık görülen nedeninin engellenme olduğu görülmektedir (Yıldız, 2008). Bireyin bu durum karşısında öfkesini tutması oldukça zordur (Yazgan, 2007). Bireyin karşılaştığı bu durumu ve bu durumun kasıtlı olarak yapıldığını düşündüğünde ise öfkenin ortaya çıkması kaçınılmazdır (Akgül, 2000).

Öfke duygusunun ortaya çıkmasını tetikleyen nedenlere bakacak olursak iki farklı şekilde karşımıza çıktığını söylemek mümkündür. İçsel ve dışsal sebepler olarak ikiye ayırabiliriz (Kökdemir 2004, Tatlılıoğlu ve Karaca 2013).

1.1.2. İçsel Sebepler

Öfke duygusunun ortaya çıkmasında düşünme tarzı ile bakış açısı, onay görme ve haklı bulunma gibi etmenler öfkenin doğuşunda etki gösterir. Gerilimin bir ürünü olarak bazı araştırmalarda karşımıza çıkmaktadır. Birey istediği hedefe ulaşamadığında öfke duygusuna bürünmesi beklenir. Bu durumlarda bireyin kendisini değersiz görmesi suçu kendisinde araması öfke duygusunun belirtileri olarak karşımıza çıkar (Aksu, 2015). Öfke duygusuna sebep olan durumların ana sebebi olarak kederli olmak yalnızlık hissi mutlu olmaması geleceğe yönelik kaygılar hissettiği haksızlıklar kendisini ifade etmede yaşadığı zorluklar görülmektedir. Bu durumlar süreklilik gösterdiğinde öfke duygusu da süreklilik gösterecektir (Tatlılıoğlu ve Karaca 2013). Diğer yandan bireyin hasta olması öfkelenmesine nende olabilir hem öncesinde hem hastalık anında öfkelenen birey hem nedenlere hem sonuçlara da ayrı ayrı öfke göstermesi beklenebilir (Ulutürk, 2006).

1.1.3. Dışsal Sebepler

Bireyin istediği arzusuza hedeflerine ulaşmasında karşılaştığı engeller, başka bireylerin hataları kendini etkilemesi, kurallara uyulmaması ve haksızlık görmesi etrafında aldığı olumsuz eleştirilerden etkilenmesi gibi olayların öfke duygusunu ortaya çıkardığı söylenebilir. Bakıldığında ifade edilen dış sebepler sadece rast geldiği yaşadığı olayları değil nesne ve objeleri de içine alır. Objelerin bireyin öfke duygusunun ortaya çıkmasında etkilidir. Örnek verecek olursak bir televizyon programı izlerken elektriğin kesilmesi, telefon görüşmesi yapacağı esnada ağın bozulması gibi olaylar bireyin öfke duygusunun dışarıya çıkmasında etkili olmakta ve dışsal sebep olarak adlandırılırlar (Özmen, 2006).

Bireylerim amaçlarına engel olan dış sebepler vardır. Bu sebeplerden biri toplumdan gelen sosyo-kültürel etkenlerdir. Nesil farklılıkları şehir nüfusu ekonomi durumu gibi örnek vereceğimiz etmenler öfke duygusu ile ilişkilidirler. Benzeri nedenlerden dolayı öfke duygusunun ifade edilmesinde kişinin öğrenmiş olduğu davranışlar konu edilmiştir(Tatlılıoğlu ve Karaca 2013). Bu duygunun ortaya çıkma nedenleri arasında cinsiyet kavramının da etkisi görülür. Karşı cinsin alay etmesi isim bozması şiddet görmesi öfke duygusunun ortaya çıkmasında önemlidir(Genç, 2007).

1.1.4. Öfke Türleri

Haytamızda olan birçok duygu gibi öfkede doğal bir duygudur. Hayatımıza yön veren bir duygu olarak karşımıza çıkan öfke tür bakımından ikiye ayrılması mümkündür Bunlar; durumsal ve sürekli öfkedir.

1.1.5. Durumsal Öfke

Farklı bir ismi ile anlık, bir anda meydana çıkan öfke duygusu türüdür. Bu öfke türü nedensiz olarak ortaya çıkmayan incelendiği zaman sebeplerinin haklı olarak görüldüğü bir öfke türüdür. Bu türde kişi kendini teselli etme konusunda iyi işler çıkarır ve beynine sakin olması konusunda komutlar gönderir. Sakin olma yolunu tercih eder.Birey yapıcı olarak kendisini sakinleştirir. Bireyin gerginlik halinin yavaşça ortadan kalmasına ve sakin olmasını sağlar. Bireyin bu öfke türünde öfkelenişinin farkına varması ve bunu kabul etmesi öfke halinin daha sağlıklı ve daha kısa sürede kontrol edilmesine yardımcı olur. Şayet bu durumları başaramaz ve öfkesine hakim olmaz ise farklı hareketler yapabilir. Anlık olan bu öfke türü sona erince yaptığı yada gösterdiğini tepkilerden dolayı utanç duyabilir (Aksu, 2015).

Bir anda ortaya çıkan bu öfke türü altında haksızlık karşısında bir haklı olma hali düşüncesi taşımaktadır. Bahsedildiği gibi beynin araya girmesi ile sakin olma süreci önem taşır ve olumlu kullanıldığı zaman kişi için bir güç kaynağı oluşturabilir ve huzurlu olma hissi verir (Beyazaslan, 2012).

Bu öfke türünde tetikleyici olan neden hangi tavra bürüneceğini belirler kızma hissi mi yada şiddet eğilimi mi. Bu türde öfke zaman ve mekana bağlı olarak değişiklik göstermesi mümkündür (Tatlılıoğlu ve Karaca 2013).

1.1.6. Sürekli Öfke

Bu öfke türü için öfke duygusunun yaşanma sıklığı önem taşımaktadır. Temelinde korku olduğu söylemek mümkün olabilir(Tatlılıoğlu ve Karaca 2013). Bu öfke türü durumsal olan öfkenin derecesini gösterir(Ulu, 2011). Bu öfke türü bireylerin öfke duygusunu yaşamasında ve dışarıya vurmasında daha fazla yatkınlık gösterdiği bir türdür. Duygu burada hızlı bir biçimde meydana gelir (Baltaş ve Baltaş 2008).bu öfke türünü yaşayan kişi asla bulunduğu duygu halini kabullenmez. Bu kişinin farkında olmasının zor olduğu bir durumdur. Üstelik bu durumda öfkesinin kabul etmemekle beraber öfke duygusu daha da fazlalaşabilir. Bu nedenler karşındaki kişi ya da kişileri kırmak ve incitmek konusunda duyarsızlardır. Tamda burada öfke doğal bir duygu olmaktan çıktığından profesyonel yardım alması sağlıklı olacağı düşünülmektedir(Tarhan, 2008).

1.1.7. Öfke İfade Tarzları

Temel duygulardan bir tanesi olan öfke durumlara ve olaylara değişik tepkiler verebilir. Küçük yaşlardan ilerleyen yaşlara kadar olan zaman diliminde çevrenin etkili olması sosyal ve kültürel değişiklikler kültürel değerler ve ailenin yapısı öfke duygusunun ifade edilmesinde etkili olan etkenlerdir. Öfke duygusu süreç içerisinde fark edilmemesi ve daha sonrasında farkına varılması bireyin sürecin sonunda farkında olduğunu göstermektedir (Ekinci, 2013).

1.1.8. İçe yönelik Öfke

Bazen kişiler öfke duygusunu dışarıya vurmamak ya da öfkesini dile getirmemesi karşısında olan kişinin incinmesini istemediği ve onu kırmak istemediği durumlar olabilmektedir. Bu durumlarda öfke duygusu devam ettiği için aradaki iletişimin sağlıklı olmayacağı söylenebilir. Bu durumlarda ilerleyen süreçlerde yada o olay esnasında bireye karşı olumsuz duygular gelişebilir(Sülün, 2013). Öfke doğru iletişim kanallarıyla net bir şekilde ifade edilirse bireyin kendi karakterini koruyan bir durum ortaya çıkacaktır(Ayna, 2013).

Öfke duygusunun varoluşu kabullenmediği zaman ifade etmesi de kolay olmayacaktır. Diğer yandan büyük-küçük, kadın-erkek gibi durumlar öfke duygusunun dile getirilmesinde zorluklar oluşturabilir. Genel olarak bakıldığında öfkenin kişilerde görülen belirgin bazı özellikleri küsmek, somurtkanlık gibi surat ifadeleridir. Kişiler bu

tarz mimiklerle karşısında yer alan bireyin ya da bireylerin öfke duygusunun olduğunu anlamasını ya da fark etmesi beklerler. Kişiler öfke duygusuna kapılmış ve bu duyguyu karşısında kendisinde daha üstte gördüğü birine karşı hissetmiş ise birey bu duyguyu saklamayı tercih ederek öfkesini ifade etmekte güçlük yaşarlar(Beyazaslan, 2012).

Bu duygu bazen karşımıza gizlenen ya da farklı bir duyguya bürünmüş bir halde karşımıza çıkabilmektedir(Soyaldın, 2007). Duygunun dile getirilmesi olaylara veya hedeflere karşı farklı olabilir. Öfkeyi dile getirirken yakınındaki insanlara daha rahatlıkla açılırken uzak gördüğü ya da üst gördüğü kişilere karşı daha zorluk yaşayabilir (Beyazaslan 2012, Sülün, 2013).

Bazen olay esnasında bazen de olaydan sonra farkına varılan öfke duygusunu içimize attığımız ve dindirdiğimiz durumlar olmaktadır(Elmas, 2009).

Öfkenin içe atılarak ifade edilmemesi bu duyguyu ve sebeplerini çözmek adına bir yol olarak görülmemelidir. Bu şekilde devam edilmesi kişinin fiziksel ya da zihinsel olarak farklı rahatsızlıklarla karşılaşmasına sebep olabilir. Bu durumun tekrarlanması sosyal olarak da bireyin ilişkilerinin bozulmasına neden olur ve bu sürelerin uzamasını sağlar. Öfke duygusunun yıkıcı olan sonuçları olsa bile yapıcı etkileri de vardır. Öfke duygusunun olumlu olarak dile getirilmesi en sağlıklı olan durumdur(Ekinci, 2013).

Kişinin öfkesini içine atması dışarıya yansıtmaması bireyin kedisine zarar veren durumlarına sebebiyet verebilir. Öfke duygusunun içe atılması kişinin intihar gibi istenmeyen durumlara sürüklenmesine sebebiyet verebilir. Bastırılan öfke duygusu öfkenin sebebi ile sürekli etkileşim halinde olmak çözüm bulmaktan kaçınmak öfkenin kontrol edilmesini zorlaştıracaktır. Bu duygusunun farkında olup paylaşımda bulunmayan kişi kırılma alınma darılma durumlarını yaşayarak olaya ya da kişilere karşı kin beslemesine neden olacaktır(Atile, 2015). İçe atılan öfke duygusu pimi çekilmiş olan el bombasına benzer kişiyi oldukça rahatsız eder ve mutsuzluğa sevk eder(Demir, 2009).

1.1.9. Dışa Yönelik Öfke

Öfkemizi hayatımızda değişik hallerle dışarıya vurabiliriz. En başta ise sözlü olarak dışarıya vurmak gelmektedir(Uslu, 2004). Genel olarak olumsuz durumlarla karşı karşıya gelen birey çevresine karşı istenmeyen kötü sözler söyleyebilir. Bazen de fiziksel olarak hal ve hareketler sergileyebilir. Bu durumlarda öfke sonu düşünülmeden

dışarıya ifade edilir. Birey bunlarla beraber kapıları vurma eşyalara zararlar verme şiddete başvurma hakimiyetini kaybederek saldırgan haller içerisine girerek ifade etme yöntemini seçebilirler(Elmas, 2009).

İletişim kanalları öfken duygusunun dışı vurumun da oldukça açık olduğu söylenebilir. Etrafındaki kişileri küçük görme onlara zarar vermeyi istemek gibi açık davranışlar sergiler.Bu tarz davranan bireylerin ailelerine bakıldığında bireyin hatalı olarak yetiştirildiğini söylemek öfke duygusunun bu şekillerde dışı vurulmasına sebebiyet verildiği söylenebilir.Öfke duygusunun bu şekillerde dışarıya vurulması birey için rahat olma hissi verir ancak bu durum birey için enerji kaybı oluşturur ve davranışlarını kontrol etmekte sorun çıkaracaktır. Durumun bu halde devam etmesi bireyin insani ilişkilerinin sağlıklı olmayacağını ve toplumsal dışlanmaya maruz kalmasının kaçınılmaz olacağı söylenebilir(Beyazaslan, 2012). Duygunun ifade edilme durumları kişinin başkasıyla birlikte olma ihtiyacı durumunun tersini gösterir. Öfkelenen kişi bunu bazı zamanlarda kabul etmez insanların bunu sevmeyeceğini, ondan ayrı düşeceklerini, hissettiği güzel duyguların bir daha olmayacağını düşünerek öfkelerinin olamadığını düşünürler ve kabul etmezler(Ayna, 2013).

Sağlıklı anlatılamayan öfke bazı istenmeyen durumlar oluşturur. Bunları şu şekilde sıralamak mümkün olabilir;

- Başka kimselerce olumsuz değerlendirilme
- Aile ve arkadaşlar ile çatışmaya girme
- Karı koca arası ayrılık
- Fiziksel sadrı da bulunmak
- Eşyalara zarar vermek
- Çalışma hayatında verimsizlik
- Psikolojik bozulmalar ve değişimler.

Bu durumların bireylerin hayatları için her an zarar oluşturabilecek durumlar olduğu söylenebilir. Duygunun içe aktarıldığı anlarda karşı tarafa söylenen bazı sözler bireyin imaları anlaması kişinin kendisini kötü hissetmesine neden olabilir. Öte yandan öfke duygusunu bastırmak için yemek yeme alkol almak gibi davranışların sağlıklı

olmadığı söylenebilir(Beyazaslan, 2012). Öfke duygusunun kişinin hayatını sağlıklı yürütme, olumsuzluklardan uzak bir şekilde yürütme zorunluluğu olduğu için bu duygusunda kontrol edilmesi daha faydalı olması süreç için yararlı olacaktır (Tiftik, 2012).

1.2. SOSYAL UYUM KAVRAMI

Uyum tanımsal bir ifade olarak insanların yaşadığı çevreden bağımsız düşünmeden karşılıklı olarak etkileşim içinde olup bunu bir uyum çerçevesi içerisinde sürdürmesi olarak tanımlaya biliriz. İnsanlar bu uyumu sağlarken içinde yaşaması var olması normal olan bir gelişimsel dönem ortaya çıkabilir. Aksi takdirde uyum sağlamaz ise uyum problemi ve devamında davranışsal bozukluklar meydana gelebilir. Birey dünyaya geldiği andan itibaren sosyal bir çevre içinde olduğu kaçınılmazdır ve dolayısıyla bu çevreye uyum göstermesi ayak uydurması beklenmektedir. İnsanlar doğası gereği kendilerinden beklenen davranış çerçevesinde bu uyum evresine geçiş sağlarlar. Öyle ki dönemsel bu süreçte çevrenin olduğu kadarıyla kişilerin hisleri, fikirleri dolayısıyla arzuları da önemlidir. İnsan önce kendini tanıyıp fark etmeli, duygularını, hislerini, fikri düşüncelerini anlamlandırarak, bir çerçeveye oturtmalı, sonrasında çevresiyle birlikte hareket etmeli ve ilişkilerde onlara uyum sağlamaya başlamalıdır(Sadı, 2018).

Uyum tanımsal bir ifade olarak, başka alanlarda başka disiplinlerde farklı çerçevelerde ifade edilmektedir. Alaylıoğlu ve Oğuzkan (1976); uyum ifadesini bütünsel olarak, parçanın diğer parçalarla doğan ilişkisinden kaynaklanan uyum şeklinde tanımlarken; Kurç (1990) ve Özgüven (1992) ise kişi veya şahısların kendisi ile olan ve etrafında olup bitenle uyumluluk gösteren devamlı ilişki çerçevesinde kalabilmesi olarak tanımlamaktadırlar. Başka bir çerçevede ise bireyin uyumluluk düzeyinin, çevresi ile uyumlu bir etkileşim sağlayabildiği ölçüde olup bunun daha verimli olacağını açıklamıştır. Kılıççı (1992) ve Geçtan (2002) uyum ifadesini, kişinin öz benliğinin bütünlük çerçevesi bozulmadan bunu yitirmeden, kendi ihtiyaçlarını karşılayıp, etrafındaki bireylerin beklentilerini uyumlu bir minvalde uzlaştırma kabiliyeti olarak tanımlıktır. Morgan (1998) ise tanım olarak uyum ifadesini, ihtiyaçların karşılanabilmesi için birey ile sosyal çevresi arasında gerçekleşen olumlu ilişkilerin devamlılığı olarak ifade etmiştir; Tomanbay (1999) uyumu, insanların içinde

yaşadığı toplumla bağlantılı olduğu ve gerçekleşen olumsuz durum ve gelişmeleri olumlu bir tepkiyle dengeleyerek bu durumu tölere edebilme kabiliyeti olarak ifade etmektedir. Özçetin (2013) ise uyumun hareketli ve devamlılığı olan bireyin dış dünyasında ki değişimlere karşı verdiği tepki ve uyarılarla bunu sağlandığını belirtmektedir. Yani genel çerçevede uyumun tanımı, huzurlu ve başarılı bir hayat sürdürmenin ön koşuludur (Şahin, 2001).

Bireyin içinde yaşadığı çevreye uyum göstermesi, toplumla barışık olması topluma aykırı davranmayıp, kabul gören davranışlar sergilemesi ile mümkün görülmektedir. İnsan sosyal davranışları kazanarak, ailesinin, yakınlarının, sosyal çevresinin yani içinde var olduğu toplumun bir parçası olur ve dolayısıyla sosyal bir yaşantı sağlamış olur(Çubukçu ve Gültekin, 2006).

Birey sosyal yaşamını devam ettirebilmek için yaşamsal gereksinimleri kadar kültürel ve sosyal gereksinimlerinin de giderilmesi önem arz etmektedir. Birey hayatı boyunca çevresi ile yakınları ile hep bir ilişki halindedir ve sağladığı bu ilişkinin devamını getirmek için toplumla uyum içinde hareket eder. Bu süreçte kendi tutum ve davranışlarının yanına sosyal kazanımlarda sağlamaktadır. Sosyal bir değişim ve gelişim çerçevesinde ifade edilen bu davranışlar bireyin entelektüel donanımını, hareket biçimini, değer kuram ve yargılarının bütününe teşkil etmektedir (Ersanlı, 2005).

Birey, karşılıklı etkileşim ve iletişim yoluyla hayatını devam ettirdiği topluluktan bağımsız olmayarak kültürünü benimsemekte ve yaşantısıyla ona dâhil olmaktadır. Sosyal yada sosyal uyum, kişinin sosyal olarak bir şekilde gelen uyarıcıya, sosyal gruplarla hayatı devam ettirmenin zorluğuna dolayısıyla bunların baskısına karşın, hassas olması, duyarlı olması, diğer insanlarla uyumlu bir şekilde geçinebilmesi, onlarla uygun davranış kalıplarında bulunması, toplum tarafından kabul gören davranışlar sergilemesidir (Dökmen, 2000). Yavuzer (2003) tanımsal olarak sosyo-uyum ifadesini, toplum içinde yaşayan kişilerin o topluma adapte olabilmeye becerisi ve kendisini tabi hissettiği toplumda kendine özgü has, şekilde var olması ve bunu ifade edebilmesidir. Birey hayatı boyunca değişkenlik gösteren çevrelerde bulunabilir ve bulunduğu bu çevre değişkenlik gösterdiğinden başka bir rolde veya rollerde görülmesinde kaçınılmazdır. Büründüğü bu karakterler kişilerin hareketlerine, düşünce dünyasına şekil verip alışmasını kolaylaştırır. Birey bu süreçten geçerken kişisel doyum sağlaması

da gerekmektedir. Bu süreçlerden geçerken birey çevresindekilere yardımlarda bulunma, birlikte uyumlu ve dayanışma şeklinde hareket etme, işbirliğine dayalı hareket etme, sorumluluk bilinci edinme, mücadele etme, fevri davranış ve saldırganlık gibi bazen olumlu yönde, bazen olumsuz yönde kişilik karakterleri geliştirip böyle davranışlar sergileyebilir (Acar, 2011, Ersanlı, 2005).

Sosyal uyum seviyesine ulaşmış bireyler, çevresindeki insanları sevip ve saygı gösterirler ve aynıısını kendi öz benliklerinde de görebilirler. Bu bireyler davranışlarında esnek tutum sergiler ve karşısındaki bireyler ilgi gösterip, onların hak ve hukukuna saygı çerçevesinde yaklaşrlar. Bu bireyler kendi istek ve ihtiyaçlarını yeri geldiği zaman grubun içinde bulunduğu sosyal çevrenin ihtiyacına göre geride tutup, ona göre tavır sergileyen, toplum için neyin yanlış ya da neyin doğru olduğu konusunda farkındalık oluşturan, bireylerdir (Özgüven, 1992).

1.2.1. Sosyal Uyumu Etkileyen Faktörler

Sosyalleşme evresi bir olgu olarak gerçekleşmektedir, doğumdan itibaren birey toplum içinde bir fert olarak anılması arasında geçen süre ve dönemdir. (Erkal ve Ark., 1998). Bu evrelerden geçerek sosyal bir varlık olma sürecinde gelişen birey diğer bireylerde ortak payda da bulunduğu gibi farklı evrelerde de kesişecek ve kişileri bir örnek olarak sergilemekten ziyade, karakterleriyle uyuşan, toplumsal olarak işlev hale getirilmeye çalışan bireyler topluluğu olarak görölmektedir. (Tolan, Esen, ve Batmaz, 1991). Toplum bireye dair değer yargısında bulunmada, onu kabul etmede en yetkili mercidir diyebiliriz. Sosyalleşme kaynağı olarak görülen şey, bireyin toplum tarafından kabul gören değerler çerçevesi tarafından yönlendirmesidir. Birey ve bireyler bir araya gelerek toplumun temsilini oluşturur. Bu oluşumlarda yer alan bireylerle etkileşime giren bir birey, sosyalleşme adı altında toplumun soyut görünen kanun ve yaptırımlarına ulaşır. Birey etrafındaki insanların çevresindeki bireylerin haklarının farkına varıp, onları tanıırken etrafındaki bireylerde onun beklentilerini haklarını kavramış olmaktadır (Akyüz, 1991).

Toplumu oluşturan bireylerde sosyal uyum becerilerini etkileyen bazı değişken durumlardan söz etmek mümkündür. Aile, Sosyal ortam, Eğitim ortamı, teknolojik ortam, sosyal ve kültürel düzey ve bununla birlikte ekonomik düzey. Bu beceriler aşağıda açıklanmıştır.

1.2.2. Aile

Bireyin davranışlarına yönlendirip ona rehberlikte bulunan, toplumun gördüğü değer yargılarını ve sosyal açıdan sorumluluk bilinci kazandıran toplumun en küçük yapı birimi ailedir. İnsanlar ilk olarak sosyal deneyimlerini içinde doğup büyüdüğü aile içinde gerçekleştirmektedir. Bireyin aile ortamı ve bu ortamda gerçekleşen ilişkiler gerek ebeveyn ile olan ilişkiler kardeşleri ile olan ilişkileri ve bu ortam da oluşan değer yargıları bireyin gelişiminin ilerlemesinde önemli yere sahiptir(Aydın, 1997,Koç, 2001). Toplumun en küçük yapısı olan ailede iletişimin doğru bir şekilde olmaması bireyin gelişiminde yetişmesinde ilerleyen dönemlerde yanlış ve eksik davranışlarda bulunmasına sebep olabilmektedir (Onur, 2000; Uğurlu, 2012).

Aile içinde iletişimin sevgi ve saygı hoşgörüyü dayandığı ailelerin çocukları, girdikleri sosyal ortamlara daha kolay uyum sağlamaktadır. Aile içinde kendisi ile barışık, ailesi tarafından desteklenen, sosyal yaşantılarında daha sağlıklı kendine güvenen sınırlarını bilen, eksiklerini görebilen ve bunları geliştirip kendinden emin bireyler, yaşamı boyunca başarılı olmaktadır. Diğer taraftan aksi yönde olup çok fazla denetim ve kontrol altında tutulmaya çalışılan aile içinde iletişimin bozuk olduğu ailelerde yetişen bireylerin ise uyum problemlerinin daha fazla olduğu görülmektedir(Öğüt, 2000; Yavuzer, 2007; Yörükoğlu, 2002).

Ebeveynlerin çocuklarına karşı sergiledikleri tutum ve davranış biçimleri; çocukların ahlaki ve vicdani gelişimini, öz benliğini, uyumlu bir birey yada ya da olumsuz birey davranışlarından bulunan, sosyal veya asosyal davranışlar sergilemelerinde, büyük önem arz etmektedir (Dönmezer, 2009).

Bir çocukta uyum sorunu gözlemlenirken, bunun ilk kaynağının anne ve babadan yani aile içinde kaynaklandığı görülmektedir. Hoşgörü ve anlayış çerçevesinde büyüyen bir çocuk kendi benliğini gerçekleştirme imkânı sağlanıyorsa bu çocuğun olumsuz olarak gelişim göstermesi pek görülmemektedir. Anne ve babanın hoşgörülü anlayışlı olması aile içinde kuralların belli sınırlar çerçevesinde gerçekleşmesi, çocuğun özgüvenin gelişmesine, yaratıcı ve sosyal bir birey olmasına yardım eder. Bu anlayış ve hoşgörü aşırılığı kaçarsa çocukta bencil davranışlar ortaya çıkabilir. Bu anlayışta yetişen çocuk büyüyen çocuk devamlı olarak diğer insanlardan kendisine karşı bir hizmet ve

ilgi bekler. Bundan dolayı çocuk, ayakları yere basmayan, aciz, uyumsuzluk profiline sahip, bir birey olarak görünmesine neden olur (Yavuzer, 2017).

Çocukları olduğu gibi görmemek, onların kapasitesini aşan isteklerde bulunmak, çocuğu yaşıtları ile karşılaştırıp mukayese yapmak, onların ilerlemesini etkililer dolayısıyla seviyesi aşan, aşırı beklenti içerisinde olmak çoğu anne ve babaların yanlış bir davranış sergilediğini göstermektedir. Böyle davranışlar sergilemek çocuğun sosyal olmamasını, toplumdan kaçmasını, utangaç ya da fevri davranışlar sergilemesine neden olmaktadır. Buna benzer durumlar bu bireylerin toplumsal olarak uyum sağlamalarını ve yaşantılarını istemedikleri yönde devam ettirmelerini sağlamaktadır (Bakırcıoğlu, 2007).

Çevreye uyum süreci olarak görülen sosyalleşmeye birey, içinde doğduğu aile ile adım atmaktadır. Kişinin içinde bulunduğu ruh halini, karakterini sürükleyen dikkat edilmesi gereken unsurlarından en önemlisi ailedir diyebiliriz. Bu şekilde olmasının sebeplerine bakıldığında aile; sosyal ekonomik, kültürel olarak, eğitim, iletişim materyalleri ve ani gelişen vakalar (harp, yer felaketleri) ve benzeri olumsuz gelişen unsurların sonuçlarına karşı direnme, baş edebilme, bazen yol gösterici, bazen korunma hissedeceği güvenli bir liman anlamı taşımaktadır (Küçük Kurt, 1990). Kişinin büyüyüp gelişim gösterdiği ve bu yapının(ailenin) sayısal çokluğu, maddi manevi yapısı, tecrübelerini ilk kez yaşadığı ortam olması, sebebiyle hem toplumsal hem duyuşsal gelişiminde ortaya çıkacaktır. Tüm çocuk sahibi ebeveynler isteyerek yahut istemeyerek evlatlarına olan davranışı farklı olabilmektedir. Her çocuk aynı seviyede ilgi alaka görmeyip, aralarında dengeyi kurmak zor bazı özellikler birine daha baskın diğerine sönük kalabilmektedir. Burada denge büyük önem arz edip, bu davranış biçimlerinin onlar üzerinde büyük etki bıraktığını unutmamak gerekir, zira bu davranışlar gelişimlerinde sosyal ve kişisel karakter kazanmalarında etkili olmaktadır.(Yavuzer, 1998).

Bireyin hayatında ilk sosyalleşmenin gerçekleşmeye başladığı yer ailesidir (Yetim, 2006). Bireyin sosyalleşmesine başladığı evre anne ve babasıyla olmaktadır. Ebeveynlerini görerek izleyerek büyüyen çocuk onların aynadaki yansıması gibidir. Maddi manevi tutumları değerleri, diğer taraftan da kendilerine has bazı davranışları yaşayarak hayatına aktararak gelişim gösterir (Eroğlu, 2000). Kişinin sıhhatli olarak

gelişim gösterip toplumsallaşması eksenin de bu yapı(aile)oldukça önemlidir. Kişinin doğru veya yanlış toplumsallaşmasında, içinde yaşadığı, gelişim gösterdiği ailenin sayısal çokluğu, maddi manevi durumu, iş kolları, yaşanılan ortamın fiziki yapısı, eğitim seviyeleri gibi faktörler önem arz etmektedir (Aytan, 2010).

1.2.3. Arkadaş Ortamı

Bir uyumun sosyal olarak gerçekleşmesi için en önemli şeylerden biri bireyin arkadaşları ve çevresiyle olan ilişkisidir. Çocuk yakın çevresinden uzakta hayatını devam ettirirken o an yanında olan arkadaş çevresiyle bunu gerçekleştirir ve böyle çevresini keşfeder. Bireyin çevresiyle ya da arkadaş ortamıyla gerçekleştirdiği ilişkinin seviyesini, özgüvenini geliştirmesi açısından arkadaş ortamı önem arz etmektedir. Eğitim öğretim hayatında istenilen davranış biçimlerinin sergilenmesi açısından arkadaş ortamı büyük önem teşkil etmektedir. Zira bu ilişkilerde çıkan olumsuz tutum tavırlar toplumun yapısını etkilediği gibi bireyinden yaşantısı üzerinde olumsuz etkiye sahip olup bir takım ön yargılar oluşturmaktadır(Hezer, 2018). Bireyin çevresi ve arkadaşları ile olan münasebeti çocukluk dönemlerine kadar inmektedir. İnsanlar sadece iyi zaman geçirmek için değil, aynı zamanda tecrübe kazanmak içinde arkadaşlık dostluk ilişkileri kurarlar. Yaşlıları küçük olan bireyler başka yaşlılarıyla vakit geçirerek, birlikte ortak amaçlarını ortak kabullerini öğrenirler. Küçük yaş gruplarında arkadaş ortamının, birey farkında olsun ya da olmasın sosyal davranışları üstünde etkisi bulunmaktadır. Bu davranış biçimleri sosyal olarak, başka bireylere karşı düşünce bütünlüğünü fikir yapısını bunları yansıtmalarını kapsamaktadır (Yavuzer, 2017).

Kişi herhangi yaşa eriştiği vakit, ailesi dışında malum bir ortam içinde arkadaş çevresiyle iletişimde bulunur ve başka bireylerle yakınlık kurar. Bildiği arkadaş çevresi ve yaşadığı çevre kişinin hayatında farklı bir evre farklı bir dünya olacaktır. Bir çocuğun Bu bireyin yaşamı, bu ilk ortamda devam edeceği gibi başarısını toplum içindeki konumunu da bu ortam belirleyecektir. Birey bulunduğu ortamın seviyesiyle oranın normlarıyla harmanlanacak, tecrübeleriyle yol almaya çalışacak, temelde aile yapısıyla edindiği deneyimlerini hayatına aktaracak, bunları sentezleyip kendi dünyasında kendi rehberliği ile yol alacaktır (Akdeniz, 1994). Birey, içinde bulunduğu ortamda akranlarıyla gerçekleştirdiği etkileşim neticesinde ortak paylaşımlara duygulara sahip olma, zorluklara karşı mücadeleci tavır sergileme, yeri geldiği zaman kavgacı bir yapıya

bürünme, empati yapma, yardım sever olma, gönüllü hizmetlerinde bulunma gibi bir çok değişken tavır duygu ve düşüncede bulunacaktır (Hazar, 1996). Okul döneminde durumlar yine değişkenlik gösterip, zorbalığa karşı koyma, karşı cins ile olan münasebetlerin nasıl olacağı, okulun normlarına uyma, gibi önemli davranışların şekilleneceği önemli oluşumlardır diyebiliriz (Yetim, 2006). Etkileşim bünyesinde değişkenlik arz eden arkadaşlık ortamı, akranlarla olan ilişkiler bireylere farklı aşamalarda farklı karakteristik özellikler kazandırır(Dodurgalı, 2000).

1.2.4. Okul ve Öğretmenler

Kurumsal açıdan bireylerin sosyalleşmeye başladığı ilk adım okuldur diyebiliriz. Okul, bireylere içinde yaşadığı toplumun kurallarını ve onlara nasıl uyum sağlaması gerektiğini hangi koşulları yerine getirirse ödül ya da getirmediği takdirde ceza alacağını bildiği, mutlu olmak için ulaşması gerekenleri sağladığı nispette başarılı kabul edilmektedir(Yavuzer, 2017).

Ev yaşantısından çıkıp gelen çocuk topluma karışma gruplar halinde hareket etme evresini okulda gerçekleştirecek ve çocuğun okul döneminin zamanının gelmesiyle öğretmenler de sürecin içine girmiş olacaktır (Aydın, 2014; Tuncel ve Demirel, 2010). Öğretici konumunda olan bireyler, öğrencilerinin olumlu kişiliğe erişmesinin yanında, kabul görmenin ve dostluğun ortak hareket etmenin, fikir birliğinin, ön planda olduğu bir ortam sağlamasında, karşılaşılabilecek zorluklara karşı nasıl davranacağı hususundan bir rehber olmalıdır. Bu koşullar sağlandığında öğretmen tarafından, o zaman bireyde kendine güven olumlu benlik algısına sahip, özgüveni gelişmiş bireyler karşımıza çıkmaktadır. Olumlu benlik algısını yükselten kişi becerilerinin son seviyesine kadar çaba gösterir kendi üzerine düşen sorumlulukları yerine getirmeye çalışır ve bunu başarılı bir şekilde gerçekleştirir (Gül, 2003; Türkel, 2010).

Bireyin içinde bulunduğu yetiştiği ortam içinde bulunduğu gruba aidiyet kazanmasını o grubun ortak amaç ve fikrini benimsemesini bu amaç doğrultusunda hareket ederken kendi karar ve düşüncelerini verebilmesine destek olmaktadır(Ergün, 1994; Yavuzer, 2007). Bir eğitim kurumu olarak okullar bireylerin hem kendini geliştirmesine hem kendilerini yetirip, toplumun istek ihtiyaçlarına cevap verebilmesine olanak sağlamalıdır. Bunu imkanı sağlayan okullar aynı zamanda bu değerlerin aktarımında da önemli rol oynamaktadır. Bu eğitimlerin içeriği oluşturulurken

hazırlanan programlar yaşadıkları toplumdan bağımsız düşünülmemeli onlarla kopuk olmamalı, onların sosyo-çevresel uyumunu daha kolay hale getirmelidir(Mangır ve Aral, 1992).

İnsanlar doğaları gereği sosyal bir varlık olup, bir gruba dahil olmayı onlarla sosyal ilişkiler içinde yaşamayı, gelişimi için böyle gruplarda olmayı arzu etmektedir. Bireyler bunu amaçlarken sosyal bir varlık olduğunun şuurun da olup ve içinde yaşadığı toplum tarafından kabul görülmesinden ve bu isteği taşımasından kaynaklanmaktadır. Kişinin sağlıklı olarak sosyalleşebileceği en önemli sosyal kurumların başında okul gelmektedir. Öğreticiler, okulun ortamını, normlarını, ailelerle olan işbirliğini sağlayarak bunları benimseterek bu bireylerin toplumsallaşmasını topluma katılıp benimsemesi yönünde pozitif adımlar atmasına imkan sağlamaktadır. Eğitim hayatına atıldığımız ilk kurum olan okul, yaşamamızda en önemli unsurlardan biri şüphesiz kurumun olmazsa olmazı öğretmenlerdir. Bireylerin içinde bulunduğu kurumu sevmesi benimsemesi, öğretmenleri örnek alarak yaşantı edinmesi çocukların okulu sevmesinde yada uzaklaşmasında oldukça önemlidir. Çocuk öğretmeni tarafından sevilip değer gördüğü nispette okula geri dönüşünde aynı minvalde aynı doğrultuda olmaktadır. Bu durumda öğretmenin gösterdiği tavır ve davranışlar çocuğun davranışlarının ve duygularının şekillenmesine yol açmakta sosyalleşmesine ve sosyal uyum göstermesinde etkili bir öneme sahiptir. Başka bir söylem ile öğretmen çocuk üzerinde bir ayna temsili olup onun duygu düşünce ve öğrenciye yansıtmakta, öğrencinin sosyal bir birey olmasında duygu ve düşüncelerine rehberlik etmesinde ve bunların şekillenmesinde azımsanmayacak bir öneme sahiptir(Hezer, 2018).

1.2.5. İletişim ve Kitle İletişim

Tanım olarak iletişim “fikirlerimizin, hislerimizin ve tecrübelerimizin zihnimizde var olan söylemlerin, bütün kullanabilecek yollarla karşımızdakilere aktarılmasıdır” (TDK, 2011). Bireyin iletişim kurmaya başlaması doğum öncesine kazan uzanmaktadır. Birey dünyaya geldikten sonra ise onu takip eden, içinden bağımsız olamadığı çevresi ile devam eder. Şayet kişi aile içinde sağlıklı iletişim sağladıysa sonrasında çevresi ile ya da akranlarıyla kurduğu iletişimde özgüven sahibi olup iletişim kurmak içinde kendine güvenir ve aynı oranda istekli olmaktadır. Bunların sağlanamadığı durumlarda ise; iletişim kurmakta güçlük çeken, çekingen pasif bireyler yetişebilmektedir. Zira

sosyalleşmenin önündeki zorluluklardan biri bireylerin yeterince iletişim kurmaması ya da sağlıklı iletişim yollarını kullanması ile olmaktadır buda topluma uyumu güç hale getirmektedir (Hezer, 2018). İletişimde problemi olmayan çocuklar çevresiyle akranlarıyla sürekli iletişim halindedirler. Bu iletişim becerilerine sahip çocuklar kendine güvenen, öz becerileri gelişmiş, düşünsel, duygusal, sosyal yönlerden hazır hale gelmiş, karşılaştıkları problemlere çözüm üretebilen, bu bilinçle yetişen ve gelişimlerini sürdüren bireylerdir (Hezer, 2018).

Bir eğitim aracı olarak tanımlanan ve bu yolda kullanılan teknolojik araçlar içine bir eğitim aracı gibi görülen, televizyon da girmektedir. Tek taraflı bir etkileşim olsa da televizyon ile çocuk sosyal davranışlar kazanıp, paylaşım yapmayı öğrenip, farklı grup veya kişilerle uzlaşmayı eğitim araçları ile öğrenmektedir. Bu evrede önemli olan televizyon izlemeyi değil, işe yarar, fayda sağlayan programların izlenilmesidir. Çok boyutlu faydaları olan televizyonun kontrollü ve bilinçli şekilde izleniminin çocuğa fayda sağlayacağı bilinmektedir. Etkileşimin boyutu bazen tek taraflı bazen karşılıklı iken televizyon tek taraflı etkileşim sunar; ama internette ise karşılıklı etkileşim söz konusu olabilmektedir. Çocuklar bu iletişimde sanal ya da gerçek boyut ayrımını yapmakta bazen zorlanmaktadır. Kişi bu iletişim kanalını sürekli kullanıp bağımlı kaldığı zaman sosyalleşmesi zorlaşacaktır. Buda akranlarıyla iletişime geçmesini onlarla zaman geçirmesini arkadaş edinmesinde problemler yaratacaktır. Bunların neticesinde sosyal davranış sergilemede iletişim sağlamakta zorlanacaklardır (Bayram, 2013).

Çocukların gelişimini etkilemede günümüzdeki bu kitle iletişim araçlarının (televizyon, internet, bilgisayar) etkisi yadsınamayacak derecede etkili olduğu söylenmektedir. Bu iletişim araçları zamanla çocukları akranlarından koparma ailelerinden uzaklaştırmalarına sebep olabilmektedir. Önceden çocuk ortamlarının sosyalleşme alanları olan onların fiziksel ve duygusal yakınlaşmalarına sebep olan parklar, oyun alanları, mahalleler, artık yerini sanal dünya ile değiştirmiştir (Dirlik, 2014; Horzum, Aras ve Çakır, 2008). Birey iletişim araçlarından etkilenerek yaşantı ile edindiği durumları hayatına aktarır, bu bazen olumlu, bazen olumsuz sonuçlar doğurabilmektedir. Kişi fazlaca farkına varamadan yaşamına giren bu durumlardan toplumsallaşma sürecinde oldukça fazla bir şekilde düzeyde etkilenmektedir. Bayram (2013), çocukların edindiği bu tecrübeleri hayatına aktarmaya çalıştığı gerçeklik ile hayali ayırt etmekte zorlandığı görülmüş ve ebeveynler bu durumdan rahatsız

olduklarını dile getirmişlerdir. Türkel (2010), çocuklar gibi ebeveynlerin de televizyon başında fazla zaman geçirmesinin, aile içinde etkileşimi etkileyip çocuklarla geçirilen zamanı düşürüp, onlarla yapılan aktivitelerin kısıtladığını belirtmektedir.

1.2.6. Sosyo Ekonomik Düzey

İçinde doğup büyüdüğü ailenin üyesi olan çocuk, davranışlarını karakterini ailesinden alıp, şekillendirmektedir. Aile içinde oluşan olumsuz şartlardan bağımsız kalamayan çocuk maddi olarak da olumsuz etkilene bilmektedir. Bireyin varlığını güvende görmemesine neden olan durumların başında maddi imkânsızlık geldiği söylenebilir. Bayram (2013) Fiziksel ve katı eğilimler gösteren ebeveynlerin ekonomik ve sosyal olarak kötü seviyelerde olan ebeveynlerde gerçekleştiğini gözlemlemiş bu ebeveynlerin disiplini sağlamada katı ve sert yöntemler uyguladığını belirtmiştir. İlerleyen yaşlarda saldırgan hırçın davranışlar gösteren bu bireylerin temelinde ebeveynlerin bu tepkileri yer aldığı söylenebilir. İnsanlar maddi gücüne imkânına göre sosyal kültürel aktivitelere katılım gösterdiği bu imkan ölçüsünde aktiviteler yapmaktadır (Görgün, 2008). Bireylerin kendilerini huzurlu mutlu hissetmeleri ile maddi imkanları gelir seviyesi arasında bir paralellik vardır. Sosyal uyumu artıran durumlarla paralellik gösteren gelir seviyesi maddi durumun iyi oluşu bu bireylerin yaşam doyumu sağlaması toplumsallaşması gibi durumlarda önemli etkilere sahiptir (Ergan, 2007; Görgün, 2008).

Çocukların yetiştiği ortam çocuğun gelişimini etkileyen birçok etmenle doludur kuşkusuz bunlardan biri sosyo-ekonomi çevrenin seviyesidir. Bu seviye düştükçe görülen olumsuzluklarda artmaktadır. Suç oranları ile karşılaştırılan bu seviye bir biri ile ters orantı oluşturduğu görülmektedir. Suç işleme adına, sosyo ekonomik nedenler belli başına tek koşul olmasa da; önemli derece de etkisinden söz edilmektedir (Türkel, 2010; Yavuzer, 1996). Gardner ' a (1982) göre maddi anlamda seviyeleri düşük olan ailelerin kendilerine güveni; sosyo-ekonomik seviyeleri yüksek olan ebeveynlere göre daha düşük olduğunu belirtmiştir.

1.2.7. Okula Uyum

Okula uyum, öğrencilerin yeni bir eğitim ortamına, okula, sınıfa veya öğretmenlere uyum sağlama sürecini ifade eder. Bu süreç, öğrencilerin yeni bir okul veya sınıfta sosyal, duygusal ve akademik açıdan rahat hissetmelerini sağlamayı

amaçlar. Okula uyum, genellikle öğrencilerin başlangıçta yeni bir çevreyle tanışmaları, kuralları öğrenmeleri, arkadaş edinmeleri ve akademik becerilerini geliştirmeleri akranlarıyla ilişki içerisinde olmaları şeklinde açıklamaktadır (Demirci, 2019). Okula uyum süreci her öğrenci için farklılık gösterebilir. Kimi öğrenciler bu süreci hızlı bir şekilde tamamlarken, diğerleri için daha fazla zaman alabilir. Okul personeli, öğretmenler ve aileler, öğrencilere bu süreçte destek olabilirler. Düzenli iletişim, anlayışlı bir tutum ve olumlu bir ortam, öğrencilerin okula uyum sağlamalarına yardımcı olabilir. Şüphesiz çocuğun desteklenmesi iyi bir iletişim yolu kullanılması bu uyumu kolay hale getirmektedir (Önder ve Gülay, 2010). Okula oryantasyon da, öğrenci ve ortam ilişkisi çok boyutlu ve değişken bir yapı göstermektedir (Bağçeli Karaman, 2018). Bunlardan yola çıkarak, bireylerin rahat olması, rahat davranma bilmesi, demokratik bir ortamın oluşması doğal şartlara sahip olması, bunu getirisi olarak derslere yönelik ilgisinin de bulunması gereklidir.

Birçok alan okula uyumu değişken boyutları olduğundan gelişimi açısından incelemektedir. Kaya ve Akgün (2016) faydalığı açısından okula uyuma bakıp, sosyal ve akademik alanlarda buralardan fayda sağlama olarak açıklamışlardır. Spencer (1999) okula uyum, sürecini tanımlamak için, öğrencinin bireysel özellikleri, ihtiyaçları ve deneyimleri göz önüne alınmalıdır. Ayrıca, Spencer'a göre bireyin yaşadığı herhangi bir özel durum veya zorluğu da dikkate almak önemlidir. Ladd (1996)'e okula uyum tanımında, bireylerin eğitim ortamındaki başarısı, okulla kurduğu bağ, bu kurumlarda kendini iyi hissedip rahat davranma bilmesidir. Kaya (2014) tanımsal ifade olarak okula uyumu, bireylerin eğitim olarak sosyal olarak fayda sağlaması olarak açıklamıştır. Brizuela ve GarciaSellers (1999) ise okula uyum tanımını, tüm bireyleri zaman içinde kapsayan bir süreçte akademik başarıların yanı sıra sosyal olarak gelişmesine katkı sağlayan uyumunu kolaylaştıran bir dönem olarak ifade etmişlerdir.

Uyum kavramından hareket edilerek, bireylerin akademik seviyelerini yükseltmek için bunları benimsemesi ve fayda sağlaması öğretmenlerinden en iyi şekilde istifade edebilmesi şeklinde ifade etmişlerdir (Kaya & Akgün, 2016, s. 1312). Spancer (1999), okula uyum süreci, duygusal, sosyal ve akademik açıdan desteklenmelidir. Bu süreçte öğrencinin rahat hissetmesi, kendini ifade etmesi ve sosyal etkileşimlere katılması önemlidir. Aynı zamanda, Spencer'ın öğrenme sürecine etkili bir şekilde katılmasını sağlamak adına öğretim yöntemleri ve materyalleri de uyarlanabilir (Gülay, 2011, s. 2-

10, bireyin içinde bulunduğu eğitim kurumunun kriterlerine uyması akranlarıyla öğretmenleriyle sağlıklı iletişim halinde olması, derslerini önemsemesi, sosyal aktivitelere katılım sağlaması, başarı eksenli hareket etmesi olarak ifade etmektedir (Demirci, 2019, s.32).

Her öğrenci okula başlarken kademe ayırt etmeksizin bir uyum süreci geçirmektedir. Erken yaşta olsun yada daha ilerleyen yaşlarda olsun katılacağı içinde bulunacağı her ortam için bir uyum süreci aşaması olmaktadır. İşte bu aşama da okula uyumu iyi bir şekilde sağlayamazsa, bu hem akademik başarısına hem de sosyal ilişkilerine yansıyor, bazı problemlerle karşı karşıya kalabilmektedir (Üstündağ ve Türkoğlu, 2017 s.307).

1.3. İLETİŞİM BECERİLERİ KAVRAMI

1.3.1. İletişim Kavramı

İnsan varlığının var olmasını sağlayan ve varlığını devam ettirmesini sağlayan en önemli unsurlardan birisi iletişim kurması ve sürekli iletişim halinde kalmasıdır. Etrafındaki insanlarla sağlıklı ve fazla iletişim kuran insanlar bu beceriye oldukça hakimlerdir. İletişimin var olmasında ve süreçlerinin meydana gelmesindeki en büyük etken insanın ilişki içerisinde olma isteğidir. İnsanlar yaşamsal olarak devamlılık halinde olabilmeleri için sosyal ilişkilerde aktif olmalı ve bu ilişkilerini geliştirmelidirler. Sosyal ilişkilerin ortaya çıkması ve sürdürülebilmesi ancak iletişim ile sağlanabilir. İletişimde etkili bir biçimde rol almak iletilerin ne olduğundan ziyade nasıl iletildiği önemli görülmektedir.(Yetim ve Cengiz, 2010).

Karşımıza farklı tanımlarla çıkan iletişim “işaretler, davranışlar, semboller, jest ve mimikler kullanılarak bilginin aktarılması” şeklinde söylendiği görülmektedir (Budak, 2005). Farklı bir ifade de kaynağından doğan bir bilginin farklı bir kaynağa aktarılması ve bir etkiye sebep olması bununla beraber geri dönüş alması ifadesiyle açıklanmıştır. (Köknel, 2005). Bilginin iletilmesi alınması süreci kavram olarak iletişim olarak adlandırılır (Barker, 2011). Kişilerin duygu ve düşüncelerinin iletişim kanallarıyla karşısındaki kişi ya da kişilere aktarılması aynı şekilde karşıdan gelen bildirimleri alması iletişimin toplumsal ve sosyal devamlılık için öneminin tartışılmaz olduğunu göstermektedir. Ortamda nesne, durum, olgular gibi kavramların oluşturduğu değişiklikleri haber veren bireyler arasındaki bilgi aktarımına yardımcı olan duyguların

aktarılmasına paylaşılmaya yardım eden düşüncelerin ifade edilmesine ve aktarılmasına yardım eden bildirim süreci olarak nitelendirebiliriz (Bıçakçı, 1998).

Bu kavramı tanımlayan farklı modellerin olduğu görülmektedir. Dökmen'e (2005) göre bu model beş temel bileşendir. Model de en başta mesajların çıkmış olduğu kaynağı olarak iletişimin başladığı nokta, mesajların olduğu yer içerik, kaynak yani bilginin geldiği nokta, bilginin kaynağından sonrada gelen gönderici modelin ikinci bileşeni kabul edildiği görülmüştür. Gönderen bilginin kaynak noktasında oluşan mesajları alan kişiye gönderir ve alan tarafından beklenen ve sembollerin olduğu yerdir. Bireyler arası iletişimdeki gönderen “fizyolojik” fonksiyona sahip iken, bilginin kaynak noktası, “linguistik” fonksiyona sahip olur. Bu model de kanal, bilgi tarafından üretilen ve göndericinin tarafında nasıl bir yöntem veya nasıl bir teknik ile hedefe ulaşmasını sağlayan ileticidir. Bu modelin dördüncü bileşeni alıcı, kanal tarafından gelen mesajların hedefe ulaştırıcı yapıdır. Alan tarafına insan iletişimlerinde gözleri ve kulakları örnek verebiliriz. En son bileşen hedeflerde ise alıcılar tarafından kendisine gönderilen mesajların işlendiği alandır. Alanda farklı sembollerin birleştirilerek kaynaktan gelen mesajın alıcı tarafından yeniden algılanabilir bir duruma getirildikten sonra geribildirim olarak dönülebilmektedir (Dökmen 2005).

1.3.2. İletişim Çeşitleri

Bireyin iletişim birimi olan iletişimler, ve bu birimlerde yer alan bireylerin sayıları ve iletişimin hangi ortamda gerçekleştiği açısından Dökmen (2002) dört ana başlık altında sınıflandırarak açıklamıştır. Bunlar;

Kiş-i-içi iletişim: Kişinin kendi kendine mesajlarını ürettiği ve bu mesajlara anlamlar yüklediği iletiri şekli olarak karşımıza çıkar.

Kişilerarası iletişim: kaynaklarla hedeflerin insanlarda olduğu iletişim şeklidir. Örgüt-içi iletişim: örgütler içinde oluşan iletişim şeklidir.

Kitle iletişimi: farklı kaynaklardan üretilen semboller ve bilgilerin oldukça geniş insan zümrelerine ulaşması ve mesajların bu insanlar tarafından değerlendirilmesidir.

1.3.3. İletişim Türleri

İletişimin türleri, sözlü, yazılı, görsel ve işitsel şeklinde incelenmektedir.

1.3.3.1. Sözlü İletişim

Dil, bireylerin duygu, düşünce ve hayattaki başarılarını karşılıklı olarak iletmelerini sağlar. Dilin hayata verdiği bilgilerin ve değerlerin çoğu, sosyal varlık olarak kabul olan insanoğlunun koordineli bir çalışma hayatında varlığını sürdürebilmesi ve daha da önemlisi bir noktada söyleyip anlamasını sağlar (Küçük, 2012). Sözlü iletişim, doğrudan konuşmayı ve dinlemeyi içinde bulunur. Başarılı sözlü iletişim, bağışçı ve alıcı arasındaki anlaşmaya dayanır. Kişiler arasında karşılıklı karşılaşmalar, konferanslardaki konuşmalar, seminerlerdeki dersler, bilgi ve deneyim alışverişi, telefon görüşmeleri, konferanslar vb. Konsensüs sözlü iletişim şeklinde sağlanır. Sözlü iletişim karşılıklı, radyo, video veya telefonla gerçekleştirilebilir(Önsal, 2012). İletişimin zamanlamasını ve biçimini planlarken mesajı ileten birey, alıcının değer yargısını, keşfedilebilecek kültürel farklılıkları, tutumlarını ve bilgi içeriğine ilişkin beklentilerini önemser. Alınan bilgiler kısa, net ve anlaşılması kolay olmalı ve bilgilerin açıklanma şekline ve kullanılan dilin türüne önem gösterilmelidir.Öte yandan bilgilerde yer alan mesajları özenle dinlemeli ve mesajların değişken bulunmamasına dikkat edilmelidir. Bu bilgilere dayanarak, etkili ifade için; mesajların doğrudan olması zaman kaybetmeden gerçekleşmesi, sade olması, destekleyici olması ve doğru olması gibi beş temel kurala dikkat etmek önemlidir(Silkü, 2008).

1.3.3.2. Yazılı İletişim

Bireylerin konuşmadan iletişim sağlayabilmeleri için belirli harf ve harflerden oluşan bir yazı sistemi oluşturuldu. Bu sayede bireylerin sözlü iletişim dışında birbirleriyle iletişim kurmasını sağlayan farklı iletişim yöntemleri ortaya çıkmıştır. Mısır'da M.Ö 3000'li yıllarda ortaya çıkan "hiyeroglif", eski Irak'ta ortaya çıkan "çivi yazısı" isimlendirilen dünyanın iki farklı yerinde ortaya çıktı. Şimdiye kadar birçok yönden değişti gösterdi. Yazılı iletişimin, sözlü iletişimden farklı olarak teknoloji ilerledikçe değişen bir yapısı vardır. Bugün, eskisinden daha geniş bir uygulama alanı vardır. İş hayatında oldukça önemli bir iletişim biçimidir (Tuna, 2012). Sözlü iletişimde olduğu gibi, iletişimde de yazma becerilerinin geliştirilmesi, yazma konusunun önceden planlanmasını ve yazarken kullanılacak kelimelerin (basit, açık, net) özenle seçilmesini gerektirir. Öte yandan araştırma yazma bilgi ve becerisini kazanmak, gerektiğinde dil

bilgisi kurallarını uygulamak ve konuyla ilgili çok sayıda kitap, makale veya haber okumak önemlidir (Silkü, 2008; ve Durmaz, 2004).

1.3.3.3. Görsel İletişim

Televizyon, tablet ve gibi araçlar, görüntüleri yakalamamızı ve iletmemizi sağlayan iletişim araçlarından biridir. Bu araçlar sesli ve görsel olarak iletişime geçmemizi sağlar. TV, film, video vb. İletişim yoluyla iletişim, tek yönlü iletişim olup, görsel ve işitsel organlar tarafından algılanabilen iletişim modellerinden biridir.

1.3.3.4. İşitsel İletişim

Şimdi ki yaşantımızda sesli iletişim araçları oldukça önemli olmakta ve kullanılmaktadır. Yüz ifadeleri, ses yüksekliği, başkalarından duygusal uzaklık, giyim, konuşurken jest ve mimikler gibi birçok faktör diğer bireylerin iletişiminde ve algısında önemli bir role sahiptir. Yaşanılan olayların etkisi, ruh hali ile ilgili ifadeler veya basit mantıkla doğru anlaşılmayan ifadenin ses tonları ve mimikleri ile farklı anlamlar kazanması nedeniyle ifade edici bilgi veya mesajlar içerir (Tuna, 2012).

1.3.4. İletişimin İşlevleri

İletişimin işlevlerini bireysel, grupsal ve toplumsal üç başlık olarak açıklayabiliriz;

1.3.4.1. Bireysel işlevler

İletişimin kişisel işlevlerinin başında, iletişimde olan bireye kuvvetli iletişim sağlamak gelmektedir. Bu sebepten birey zihinsel ve birkaç açıdan güçlü ve sağlıklı iletişim amacıyla iletişim sağlamak ister. Bu durumda birey, sevgi duygusunu hissetmek, saygısını göstermek aynı şekilde karşılığını görmek, bilgiler ve beceri kazanmak, özgüven içinde olması ile iletişim sağlar. Kişi birçok ihtiyacını (maddi ve manevi) karşılayabilmek için başka bir bireyin desteğine ihtiyaç duyabilir. Buda iletişim ile gerçekleşir. Birey başkasının desteğiyle maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılar ve kendi dünyasında güçlü olur. Bir arada yaşayan toplum içindeki bireylerin kuvvetli olması için yardımcı olan sağlayan başka bir sebep ise topluma yön vermek, kullanmak, içinde uyumlu olmak veya bireye uygun bir dünya oluşturmak, fakat kişinin bunları tek başına halletmesi zor olabilir. Dolayısıyla birey bu gibi durumlarda amacına

ulaşabilmek için başkaları ile iletişim sağlar ve onlarla ortaklık yaparak ya da yardımlaşarak hedefine ulaşır (Fidan, 2016).

1.3.4.2. Grupsal İşlevler

Gruplarda bireysel işlemlere aynı işlevi sağlamak için iletişimden kullanılır. Gruplar kişinin maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşılayabilmek amacıyla ortaya çıkan topluluktur. Grupların işlevleri bireysel işlemlerden farklıdır. Gruptaki menfaatleri bireylerin menfaatlerini de içine almalıdır. Bu sebepten iletişimden faydalanırken çeşitli amaçları karşılamalıdır (Fidan, 2016).

1.3.4.3. Toplumsal işlevler

İletişimin toplumsal işlevlerinin en önünde, bireyleri sosyalleşmesine yardımcı olmak vardır. İletişim toplumsallaşmaya benzeyen, süreklilik ister. Bu sebepten toplumsallaşma iletişimde oldukça önemli bir yere sahiptir. Günlük yaşamda yaşadığı çevrede kişiler tek başına kaldığını düşünür ya da iletişim aracılığıyla tek başına kaldığını düşünenler bilgi alırlar. Bu durumda ortaya iletişimin farklı bir yönü göz önüne çıkar. İletişim eğitim işlerini de aynı zamanda görevini yerine getirir. İletişim bireylerin fiziksel ve psikolojik ihtiyaçlarını karşılarken toplumsal ilişkilerde bireylere rehber olur (Fidan, 2016). Daha farklı özelliği ise bireylerin birbiri ile bağlantı kurmasını, tanışmasını ve toplumsal anlaşmasının sağlanmasına faydalı olur. İletişim, geleneğini kuşaktan kuşağa aktarılmasında büyük rol oynar. Farklı milletlerin kültürü ile bağlantı kurulmasında önem taşır ve bayrak görevindedir (Fidan, 2016).

1.3.5. İletişim Becerileri

İletişim becerisi, karşı taraftan gelmiş iletilerin kişiliğin kendisine yakıştırması yada değerlendirmesi ile seçip iletinin kendisini yakalayıp algılamasıdır (Özer,1995:7). Bilginin kaynağı veri ve iletiler, olası karşına karşı bilginin temeli değillerdir sürecin sonunda önemsenen, yorumlanan iletiler bilgiye dönüşür(Usluata,1995,13).

Karşı taraftan gelen mesajların doğru olarak algılandığı bireylerin karşısında olan kişilerin duygularını, düşüncelerini bütün olarak aktarılması ve algılanması iletişim becerileri sürecinin sonucudur.(Thamhain 1992), bireyin kendi ve karşısında ki kişi ile gerçekleştirdiği iletişimin sağlıklı olması iletişim durumunun önemli ölçüde kaliteli

olduğunu vurgular. (Hersey 2001), çoğu zaman karşılaşılan durumlarda iletişimde etkili olma ile iletişim arasında doğrudan bir ilişki olduğundan bahsetmek mümkündür.

İletişimin becerileri etrafında ele alınan bazı ana unsurlar vardır; yazmak, okumak, düşünmek, dinlemek ve konuşmak şeklinde gösterilebilir. Sözlü olan iletişim süreçlerinde ise iletişim becerilerinin doğru söyleyişin kelime haznesinin zenginliği sözlerin anlamlı olması tercihen doğru kullanılması önemlidir. İletişimde kullanılan sözcüklerin sade ve akıcı bir şekilde ifade edilmesini sağlayacak sözcük seçimi iletişim becerilerinin daha anlaşılır sağlıklı bir durum göstermesi söz konusu olacaktır. Gönderilecek olan mesajın iletişim aşaması esnasında bir araç aracılığı ile kullanılması mesajların ana yapısı üzerinde görülen önem arz eden unsurla rol olduğu düşünülmektedir (Gürgeç, 2003). Ruben (1976), bireyin beklenti, amaç, ihtiyaç ve yeteneklerini gerçekleştirirken, etrafındakilerin beklentilerine amaçlarına istek ve ihtiyaçlarına karşı tutarlı hareketler gösterme becerisi olarak gösterilebilir. Kültürlerin iletişim yeteneğinde kültürler arası çevrenin etkili olan kişisel etkenlerden davranış unsuru olarak yedi adet olarak belirtilmiştir; saygı göstermek, beden dili , bilgi uyumu, dili etkisi, empatik olma , rol davranışları, etki yönetimi ve anlam belirsizliğinde hoşgörü olarak göstermiştir (Akt. Guo, 1992).

Kazanmış olunan bir davranış ve beceri etkili iletişimi bağlantısının sonucunda ortaya çıkar. Benzer şekilde , öfkeli bir hale bürünmek kazanılmış bir davranış ve becerisinin ürünü olduğu söylenebilir. Burada iletişim becerisinin ortada olmadığını kişilerin bu hallerde bu kavramın gerekliliklerini yerine getiremedikleri ve iletişim sürecine zarar vererek bu becerinin gerçekleştirilmemesini sağlamış olurlar. Bu durum oldukça fazla sağlıklı olarak iletişimi beceremedikleri olarak göze çarpar. Tam da becerinin anlaşılabilmesine şekilde ortaya çıktığını görebilme, tanımına iletişim dediğimiz, oldukça önemli olan ana sürenin ne şekilde sağlıklı olarak becerilmesi gerektiği hakkında bize yardımcı olacaktır (Özer, 1995:10–15).

Literatürde iletişim becerisi üzerine yoğunlaşılırken, ben dili, etkin katılımlı dinleme, kendini tanıma/kendini açma, empati ve egoyu geliştirici dil becerilerine değinmiştir.

Ben Dili

Olumsuz davranışların etkilerinin iletilmesi olarak tanımlanmaktadır. Ben dili kullanan kişilerde yargılama, eleştiri yapma, suçlama ve karşıdaki bireye olumsuz duyguları hissettiren ifadeler bulunmamaktadır.

Etkin Katılımlı Dinleme

Dinlenen şeylerin zihinde yer edinmesinin daha kalıcı hale gelmesi için dinleme anında beynimizde oluşan soruların konuşan kişiye sorulması lazımdır. Bu süreçte dinleyenin sürece olan katılımı konuşmacıya dinlendiğini hissettirmektir. Bu şekilde konuşmacı kendini daha rahat hissederek ve iletişim gayesi sağlamış olur. Dinleme, dinleyicinin değer verdiği hissine olumlu katkı sağladığından, etkileşimin inandırıcı davranışına da neden olur ve paylaşmaktan keyif duyar (Cüceloğlu, 2002).

Kendini Tanıma-Kendini Açma

Kendini açmayı, kişinin kendisini diğer kişilere bildirme süreci olarak tanımlanmaktadır (Derlega ve Chaikin, 1976). Bu beceri ile bireyden kendisinin farkına varmasına, kendisinin iaresi ile kendisini dışa vurması ve açık olması beklenir. Böylelikle daha olumlu ilişkiler kurulması olasıdır (Noller ve Bağ, 1985).

Empati

Empati ilişkilerde zıtlaşmanın en aza indirgenmesini, daha kuvvetli ve sağlıklı ilişkilerin ortaya çıkmasını sağlamaktadır. Empati, nesnelliği kaybetmeden karşıdaki bireyin konumunda durma, olaylara diğer bireyin bakış açısından düşünme, karşıdaki kişinin duygu ve düşüncelerini doğru anlama ve durumu diğer kişiye gönderme sürecidir. (Dökmen, 1994). Empati sağlayarak iletişim sağlayan kişilerin zayıf noktalarının anlaşılmasına ve iyileşme sürecinde destek sağlamaktadır (Gruen, 2006).

Ego Geliştirici Dil

Kişilerarası bağlarda benliği olumlu olarak etki altına alarak, bireyin performansına dikkate alıp bireyden istenilen farklılıkları meydana getirmesi beklenir. İletişim sağlanan kişilerin kendilerini güçsüz ve eksik görmesine neden sağlamadan, yeterlilikleri vurgulanarak eksik noktaları anlatılır ve kişinin böylelikle eksik yönlerini giderebileceği gösterilmeye ve hissettirilmeye çaba gösterilir. Başka bir söylemle, eksiklikler, yeteneklere öncelik verilerek, zayıf ve yetersiz hissetmeden eksikliklerinin

üstesinden gelebileceklerinin algılanması ve hissettirilmesiyle ifade edilir. Bunun tersi ise egoyu yok eden dil olarak adlandırılabilir. Bireyler bu dille iletişim kurarken kırıldıkları, incindikleri, küçük düşürüldükleri ve küçük düşürüldükleri için bu tür tepkiler başkalarının davranışlarını geliştiremezler (Whirter ve Voltan-Acar, 2005).

İletişim Modelleri

İletişimlerin fazlaca yönünün olması iletişim yöntemlerini belirleyen bir ölçüdür. Farklı bir deyişle, bir yanıt veya yanıt beklemeden bir mesaj göndermek ve o mesaj için gelişen bir karşı mesaj almak için farklılık gerekir. İletişimin çok yönlü olmasıyla, başka bir açıdan daha da farklı bir iletişim yönteminin olduğunu göstermektedir. Grup içinde üye sayısı fazla oldukça buna bağlı olarak aynı sayıda gönderi ortaya çıkacaktır. Amaçlarına ulaşabilmeleri gruplar için kendi yapılarına uygun ve gruplarındaki üye sayılarına göre iletişim yöntemleri belirlemeleri başarı sağlamaları için önemlidir (Usal ve Aslan, 1991). Bireyseller sporlardaki veya takım sporlarında sporcuların özellikleri birbirinden farklı olduğu gibi onların antrenörlerinin yapıları da farklı olduğunu da göz önünde bulundurduğumuzda iletişim modelleri birbirinde farklı olabilirler. Bu modellerin her biri 10 sporcu ve 1 spor antrenöründen oluşan bir basketbol takımına uyarlandığında sporcular ve antrenörler arasındaki iletişim sırası şu şekildedir: (Sayers ve diğerleri, 1993).

Çember Modeli

Bir basketbol takımında sürdürülen çalışmada, antrenör ve sporculara uyguladıkları “çember modeli” ne göre takımda sporcuların iletişim kurma bakımından ihtimallerinin eşit olduğu ve her atletin yanındaki iki kişiden biriyle iletişim kurabilme becerilerine sahip olduğu vurgulanmıştır. Çember modelinde takımdaki sporcuların çaba ve başarısının görüldüğü modeldir. Bundan dolayı takım içindeki her sporcunun söz hakkı eşit düzeyde, görülerinin, varsayımlarının, tenkitlerinin ve tecrübelerinin göz ardı edilmemesi önemlidir (Usal ve Aslan, 1991).

Şebeke Modeli

Örnek olarak "ağ" alınırsa, bir topluluk veya ekip içinde bir diyalog sistemi varsa, bu tüm karşılıklı ilişkilere dayanır. Şayet eşitlik bozulmadı ve her sporcu diğer arkadaşları ve antrenörleri ile etkileşime girebiliyor. Bu sistemde her sporcu takım arkadaşlarıyla, antrenör de her sporcuyla iletişim kurar (Usal ve Aslan, 1991).

Zincir Modeli

Belirli kısaltmalar ile iletişim kurulur. Takım sporlarında grup düzeninin ve grup bağlılığının oluşturulabilmesinde bu sistem uygun görülmemektedir. Çünkü takım oyunlarında başarıyı sağlayan en önemli faktör sporcuların beraber uyum halinde gösterdikleri performansların bileşkesine bağlı olduğundan bireysel alanda ki etkiler takım içindeki genel başarıyı çok etkilememektedir. Bu tarz bir sistemde kulüplerin veya sporcuların başarılı olabilme imkanı hiç yok denecek kadar azdır. Bu modeli uygulamak isteyen kulüplerde arkadaşlık ortamı, güven ve antrenöre karşı olan bağ zamanla ortadan kalkabilir. Özellikle diyalog ortamında arkadaşlarına göre daha çekingen sporcuların takım içinde alınan ortak uygulamalardan haberdar olmaları diğer arkadaşlarına daha zaman alacaktır ve bu durum takım içindeki iletişimi düzgün bir sistemde ilerlemesini engelleyerek başarıya olumsuz katkıda bulunacaktır (Usal ve Aslan, 1991).

Y Modeli

Bu modelde de aynı zincir modelindeki gibi haksızlık, sporcu ve antrenör arasındaki iletişim açısından artmaktadır. Antrenöre yakın bireyler daha iyi iletişim kurabilirken uzakta olan sporcular sadece yanındaki arkadaşlarıyla iletişim şansına sahip olur. Antrenör açısından değerlendirecek olursak, sporcular ile iletişim kurma konusunda olumsuzluklar oluşur. Antrenör kendisine yakın olan sporcular iletişim kurduğundan dolayı grubun geri kalanıyla alakalı sorunlarla ilgilenemeyecek ve onlara mesaj iletmekte zorluk yaşanacaktır (Usal ve Aslan, 1991).

Tekerlek Modeli

Bu modelde antrenör merkez noktası olduğundan sporcuların birbirleriyle olan iletişimlerinde aksamalara neden olur. Her sporcu antrenörle iyi bir ilişki halindedir ve sorun söz konusu değildir. Yalnız spor takımlarına uymayan olmayan bir model olduğu söylenebilir. Sporcuların aralarındaki iletişim problemleri ise başarı beklenmesi mümkün olmayacaktır. Bundan dolayı bu iletişim modeli takım sporlarına uygun olmadığı görülmektedir. Buna istinaden grup yapılarının iletişim yapısı açısından değişmesi grubu oluşturan kişiler üzerinde farklı sonuçlar verdiği “grup kavramı ve grup dinamikleri” konusunda ki araştırmalarda görülmüştür (Usal ve Aslan, 1991). Bunlar; - Faaliyet: Grubu oluşturan kişilerin göstermiş olduğu çaba, - Başarı: Maddi ve manevi

sonuçlar ve amaca varış, - Grubu oluşturan kişilerin doyumu. Belirtilmiş olan kavramların her biri sporda olması gerekmektedir. Antrenörün takım için uygulamak istediği iletişim yöntemi takımın yapısına uyabilir de uymayabilirde bundan ötürü istenmedik sonuçlar ortaya çıkabilir. Antrenör bir iletişim modeli uygulamayı düşünürken önce takımını iyi gözlemlemesi gerekir. Sporcuların aralarındaki iletişimi iyi değil ve antrenör de “T” modelini uygulamayı denerse zaten sporcuların iletişim düzeyi iyi olmadığı için bu model ile takım içi iletişim kurma yeteneği tamamen ortadan kalkmış olur. Ancak antrenör “şebeke” modelini uygulamayı denerse sporcuların birbirleriyle olan ilişkileri gelişeceğinden bu da takım pozitif bir girdi sağlar ve sporcuların başarıma isteği artarak doyumu mükemmel olur. Buna istinaden “Tekerlek” modeli antrenör merkezli bir model olduğundan dolayı takım tek söz sahibi antrenörmüş gibi görülür ve sporcular kendilerini geri plana koyarlar bu da antrenman ortamında olsun müsabaka ortamında olsun sporcu başarı için çok uğraş vermez. Bu modelde sporcuların performansı düşer ve beraberinde takım başarısızlığa sürüklenir. “Z” ile “Y” modellerinde “Çember” ile “Tekerlek” yöntemleri aralarında bir çeşit geçiş yöntemidir. Yalnız çember modelinin “T” yöntemine doğru ilerledikçe sporcular arasında kişisel çabalarının azalmaya başladığını fakat sporcuların örgütlenmemesinin hızlandığı gözlenmektedir. Aynı şekilde azalmış kalite ve grup üyelerindeki doyuma aynı yönde eksilme görülebilir. Bundan dolayı antrenör kulüpte birçok şey için çaba göstermek durumundadır. Sporcularının iç ve dış iletişimleri ve antrenörleriyle iletişim yapısını belirlemek gibi birçok alanda çaba sarf etmek zorundadır. Grup üyelerinin kendi his ve fikirlerini rahatlıkla iletmeyi öğrenirken, gruptaki diğer bireyler his ve fikirlerini anlamayı daha kolay anlar. Grup üyelerinin ortamdaki nasıl tesir edildiklerini ve ortama nasıl tesir ettiklerini öğrenir. Yeni olan ya da farklı olan fikir ve kavramlara karşı davranışları olgun hale gelir. Geriye iletim kanalları ile çeşitli taktiksel ve tekniksel durumu öğrenmek grup iletişimi ve söyleşileri sonucu basit hale gelir. Grubun dışında sergilenen davranışları etki altına alan sporcunun topluma katılmasındaki süreyi hızlandırır. Sporcuların seanslarda elde ettiği, genel ve özel olan bilgiler sporcunun yaptığı ettiği spor dalındaki performansına olumlu olarak etkiler(Göral, 2001).

1.4. OKUL SPORLARI KAVRAMI

İleride sorumluluk duygusunu edinmiş, sağlıklı olarak iletişime geçen, istendik davranış gösteren bireylerin oluşmasında spor ile erken yaşlarda tanıştırmak oldukça

önem arz etmektedir. Çocuğun erken yaşta sporla tanışması bazı duygularının gelişmesine yardımcı olduğu yapılan araştırmalarda görülmüştür. İstenilen davranışların kazanılması sağlıklı bir birey olarak hayatına devam etmesi kişinin erken yaşlarda spora başlaması ile doğrudan alakalıdır. Erken yaşta spor ile tanışan çocuklarda istenilen davranışların görülme olasılığı oldukça fazladır. (İlhan vd., 2011).

Eğitim ve öğretimin içinde bulunduğumuz zaman diliminde oldukça önemli bir yere sahip olduğu söylemek mümkündür. Bunun yanı sıra sporunda bu eğitim ve öğretim sürecinde olumlu istendik davranışlara etkileri önemlidir. Baktığımız zaman sporun sosyal hayatın ve kültürel yaşantının adeta bir parçasını olduğunu söylemek yerinde olacaktır. Mutluluk kavramının ruhen sağlıklı olmanın bedenlen sağlıklı olmanın sosyal hayat için önemini düşünecek olursak spor yapmanın toplumun genel sağlığı için oldukça önemli bir yere sahip olduğunu söyleyebiliriz(Aydın, 2008).

Başarıyı elde etmek paylaşımında bulunmak adilane bir oyun anlayışı temel alan spor farklı sportif branşlar da akranları ile beraber, okulun ismi altında çıkartılan lisanslar ile birbirleriyle mücadele ettikleri spor faaliyetlerinin tamamını okul sporları faaliyetleri adı altında tanımlamak mümkündür. Bireyler kazanmak ve kaybetme duygusunu birbirleri ile rekabet etmeyi sporun bu boyutları ile okul sporları faaliyetlerinde tanışarak deneyimlemiş olurlar. Farklı branşlarda yapılan belirli yaş gruplarına ayrılan yerel ve ulusal düzeyde gerçekleştirilen yarışma ve mücadele etme durumu oluşturan okul sporları, bu alanlarda bireyin gelişimine katkı sağladığı söylenebilir. Bu sportif yarışmalar öğrencilerin sosyal bir varlık olarak hayatlarına katkı vermesini, değişik kültürlere sahip akranlarıyla tanışmalarına imkan verir. Kişinin fiziksel gelişimi yanı sıra kişi için oldukça önemli olan bireysel gelişiminin de olumlu yönde etkilendiğini söyleyebiliriz (Aydemir, 2014).

Sporlara eğitimin iç içe olduğu ve beraber yürütüldüğü okul sporları faaliyetleri öğrencilerin programlı bir şekilde çalışma alışkanlığı edinmesini sağlar ve bireylerin ihtiyaçlarını ilgilerini geliştirmekle beraber öz beceri gelişimine katkı sağlarken öz güvenli olmayı istenmeyen davranışlardan uzak kalmasını sağlar.Toplumda yer alan ve toplum hayatını kolaylaştıran kuralları öğrenme konusunda da okul sporları faaliyetlerinin olumlu katkılar sağladığını söylemek mümkündür(Akgül vd., 2012).

Milli değerlerimiz, ortak duygularımız ve kişinin morali, motivasyonu, fiziksel sağlığı ve ruhsal sağlığının istendik seviyede olması okul sporları faaliyetlerinin varoluş amaçları içerisinde al alır. Toplum içinde bir yere sahip olmak ve oranın bir parçası olmak ve üreten bir birey olması yönünde oldukça faydalı katkılar sağlar. Bunlarla beraber katıldığı müsabakalar ve faaliyetlerde göstereceği gayret ve başarıların kendi öz gelişimleri açısından önemli olmakla beraber içinde yaşadığı toplumun farklı toplumlarla kaynaşarak kültürel etkileşimine artmasına önemli katkılar sunmaktadır(İnal, 2003).

Kuralların kavranması özgüven duygusunun gelişmesi istemeye davranışlardan uzak kalması ve sosyalleşmesinin okul sporları faaliyetlerinin bu davranışlarda oldukça olumlu bir etkisi olduğu ve bu değerlerin kazanılmasında önemli bir rol aldığı söylenebilir(Akgül vd., 2012). Bireyin fiziki gelişimini etkileyen istendik değişim ve gelişimlere katkı sağladığını söyleyebiliriz. Gerçekleştirilen hareketlerin bireylerin esnek olmasına, akciğer oksijen kapasitesinin artmasına dolaşım sistemin güçlenmesine ve bağışıklık sisteminin güç kazanmasına yardımcı olduğu saptanmıştır(Lee, 1991).

Topluma uyma konusunda bu faaliyetlerin bireye katkı sağladığı toplumsal kavram olarak ilerlemeye faydalı olduğu için okul sporlarını önemli bir alan olarak göze çarpar. Bireylerde takım olma duygusunu olumlu yönde geliştirdiği kazanılan başarılarda mütevazı olması başarılı olunmayan durumlarda bu duyguyu içselleştirmemeyi ve daha iyi olmak adına duygu ve düşüncelerini geliştirdiği söylenebilir. Ayrıca örgencilerin deneyimleri sonucunda bir çıkarımda bulunmalarına ve bu çıkarımlar doğrultusunda kişisel gelişimine yönelik olarak kişisel gelişimi arttıracak durumlara yönelmesini sağlar.Tüm bu faydalar göz önüne alındığında sporun daha fazla değere ve ilgiye ihtiyaç duyduğunu ve bilim ışığında evrensel yatırımlar takip edilerek plan ve programları sürekli yenileyerek sportif faaliyetlerin arttırılması gerekliliği oldukça önemlidir (Keten, 1993: 28).

Gençlik ve Spor Bakanlığı ve Spor Daire Başkanlığı

Gençlik ve spor bakanlığına bağlı olan okul sporları daire başkanlığının vizyonu, misyonu, görevleri, taşıdığı değerleri, amaçları ve önemi şu şekilde belirtilmiştir;

Vizyonumuz;

Yerel ve evrensel değerleri benimsemiş öğrenci sporcularımızla uluslararası okul sporları yarışmalarında en başarılı ülke olmaktır.

Misyonumuz;

Okul Sporları Daire Başkanlığı biriminin hizmet ve faaliyetlerini tüm öğrencilerimizi kucaklayacak şekilde geliştirmek, planlamak, organize etmek; sporu tabana yayarak sporcu alt yapısını oluşturmak, okulların spor kültürünü ve olimpizm ruhunu benimsemesi; uluslararası yapılan okul sporları yarışmalarında ülkemizi başarılı ve nitelikli şekilde temsil etmektir.

Okul Sporları Daire Başkanlığının Görevleri

a) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan eğitim ve öğretim kurumları resmi olarak yapılan spor yarışmalarını düzenleyerek ve yönetme ve Milli Eğitim Bakanlığı ile koordineli olmayı sağlamak,

b) Milli Eğitim Bakanlığına bağlı olan eğitim ve öğretim kurumlarında spor faaliyetlerinin yaygınlaştırılarak, öğrencilerin yönlendirilmesini sağlama ve yönlendirme yapmak,

c) Senelik faaliyet programının oluşturulmasında federasyonlar ile, alakalı kurumlar ve kuruluşlar ile koordinasyon içinde planlanan hizmetlerin hedeflere ulaşmasına yardımcı olmak, ihtiyaç duyulan yönetmelikler, talimat ve yönergelerin hazırlanması,

ç) Yapılan Faaliyetlerin geliştirilmesini, Bakanlık ile federasyonların başkanlıkları arasındaki koordinasyonu sağlayabilmek için ihtiyaç olunan yönetmelik, talimatın ve yönergelerin hazırlanması,

d) Okul Spor Faaliyetleri kapsamına alınacak spor dallarının belirlenmesi için gerekli iş ve işlemleri yapmak,

e) Okul spor faaliyetleri ile ilgili bütçe planlamalarının yapılması, mali istatistiki verilerin raporlanması,

f) Yerel yapılan müsabakalar sonucunda dereceye giren sporcular ve okullar, ISF programları ve statülerine göre düzenlenmesi planlanmış olan uluslararası yarışmalara katılma için Türkiye Okul Sporları Federasyonu ile gereken tüm iletişimi sağlamak,

g) Bu faaliyetlerle alakalı öğrenciler sporcular okullar spor dalları ve benzeri verilerin kayıt altına alınması müsabakalar ve yarışmalar ile alakalı çalışma programlarının hazırlanması ve sene sonu faaliyet raporlarını hazırlamak

ğ) Bütün müsabakaların sona ermesi ile faaliyetteki tüm katılımcı kurumların istişare edilerek sen sonu toplantılarını düzenlenmesi, geçen sezonun değerlendirilmesini bir sonra ki sezon değerlendirilmesini yapmak

h) Okul sporları ile alakalı spor kulüpleri kurulması, işleyişleri, denetimleri ve benzeri işler ile ilgili alakalı olan gerekli mevzuat çalışmalarını yapma ve uygulanmalarını sağlama,

ı) Okul sporları kulüpler için yurt içinde yapılacak ulusal ve mahalli resmi olan spor organizasyonlarını ve bunlarla ilgili işlerin yürütülmesini sağlamak,

i) Bu spor kulüplerinin mevcut sayılarını arttırmak için planlamalar yapmak ve bu planları yürürlüğe koymak,

j) Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki eğitim ve öğretim kurumları ile yükseköğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenci ve sporcular ile alakalı işlem ve işlerin yürütülmesini sağlamak,

k) Yapılacak olan ÜNİLİG faaliyetlerinin sezon içindeki planlamalarını yapmak,

l) İlgili spor federasyonu kural ve yönergelerini takip ederek uluslar arası spor kurlarının takibi yapıp incelenerek ÜNİLİG mücadeleleri için gerekli kural ve yönergeleri oluşturmak,

m) sporcuların üniversite okurken bile spor yapmalarına olanak sağlamak amacıyla gerekli kurum ve kuruluşlar ile işbirliği içerisinde olarak gerekli iş ve işlemlerin yapılmasını sağlamak,

n) Yapılan mücadeleler için sene sonlarında gerekli raporlamaların yapılmasını sağlamak ve diğer iş ve işlemlerin yapılmasını sağlamak,

o) Okul Spor Faaliyetlerinde yer alacak sporcuların ve kafielerin düzenlenen müsabakalara katılması için gerekli izin işlerinin yapılmasını sağlamak,

ö) Daire Başkanlığının görevleri ile alakalı kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesinde, yönetmelik ve diğer mevzuatlardaki hükümlere uygun olarak yerine

getirilmesi, mevzuat değişikliklerinin takibi yapılarak gereken düzeltmeleri yapmak, üzerine düşen görevlerin yapılmasını sağlamak,

p) Genel Müdürlük ve Daire Başkanlığı bağlı olan Genel Müdür yardımcıları tarafından istenilen görevleri yerine getirmek.

Değerlerimiz;

- Öğrenci Çocuk / Öğrenci Gençlik
- Sağlık
- Ahlâk
- Dostluk / Kardeşlik / Dayanışma
- Centilmenlik
- Rekabet
- Başarı

Amaçlarımız;

- İlkokul, ortaokul ve lise kademelerinde okuyan sporcu öğrencilerin, Bakanlıkça belirlenmiş spor dallarında spor yapmalarını ve yarışmalara katılmalarını sağlamak,
- İlkokul Fiziksel Etkinlikleri (İFET) ve Geleneksel Çocuk Oyunları (GÇO) etkinliklerine katılımı artırmak,
- Zihnen ve bedenen sağlıklı bireyler yetiştirmek, obezite oranını düşürmek,
- Okullardaki spor kültürü ve olimpiizmin ruhunu yaygın olarak sağlamak,
- Öğrencilerin sportif etkinliklere ve oyunlara katılımını sağlayarak zararlı alışkanlıklardan uzaklaştırmak,
- Uluslararası alanda ülkemizi temsil edecek performans sporcularının keşfedilmesine ortam yaratmak,
- Uluslararası Okul Sporları Federasyonu (ISF) tarafından düzenlenen uluslararası yarışmalarda ülkemizi başarıyla temsil etmek,
- İlkokul, ortaokul, lise ve üniversite kademelerindeki başarılı sporcu öğrencilerimizi, ülkemizde ilk defa hayata geçirilen sporcu bursları ile destekleyerek,

sporcularımızın okul mu yoksa sporda devam mı konusundaki tereddütlerini gidermek, tam burslu olarak eğitim ve öğrenimlerine devam etmelerini sağlamak.

Hedeflerimiz;

- İlkokul, ortaokul ve lise kademelerinde okuyan öğrencilerimizin en az bir spor dalında lisanslı olarak spor yapmasını sağlamak,

- İlkokul Fiziksel Etkinlikleri (İFET) ve Geleneksel Çocuk Oyunları (GÇO) etkinliklerine katılımın artırılarak, çocuklarımızın erken yaşta sportif yeteneklerinin ortaya çıkarılmasını sağlamak,

- Muhtelif kademe, kategori ve spor dallarında mahalli ve ulusal düzeyde düzenlenen okul spor yarışmalarına katılımın artırılarak, ülkemizi uluslararası düzeyde temsil edecek performans sporcularının keşfedilmesini ve ortaya çıkarılmasını sağlamak,

- İlkokul, ortaokul, lise ve üniversite kademelerindeki başarılı sporcu öğrencilerimiz için ülkemizde ilk defa hayata geçirilen sporcu burslarından daha fazla öğrencinin faydalanmasını sağlamak. (<https://spor.gsb.gov.tr/okulsporportal/>)

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın amacı okul sporlarına aktif katılan ve okul sporlarına katılmayan ortaöğretim öğrencilerinin öfke düzeyleri, sosyal uyum düzeyleri ile iletişim becerilerinin incelenmesidir.

2.2. ARAŞTIRMANIN ÖNEMİ

Öfke duygusu fazlaca karşılaştığımız bir duygu duyma halidir. Bilhassa ergenlik döneminde yer alan bireylerin öfkeyi yoğun bir şekilde yaşayacağı düşünülmektedir. Bununla beraber hem duygularını tanıması hem de sosyal çevresi ile uyumlu bir şekilde yaşamını devam ettirmesi istenen ve beklenen olumlu bir davranış olacaktır. Tabi bu durumlar yaşanırken ortaya çıkarken sosyal bir varlık olarak insan çevresiyle sürekli olarak bir iletişim halinde olması gerekmektedir. Sporunda birey için duygu kontrollerinde sosyalleşmesinde ve iletişim becerileri için önemli olduğu düşünüldüğünden öfke kavramı, sosyal uyumun ve iletişim becerilerinin ergenlik dönemindeki bu öğrencilerin spor yapan ve yapmayan bireylerde nasıl bir sonuç çıkaracağı oldukça önemli görüldüğünden çalışma büyük bir önem taşımaktadır.

2.3. ARAŞTIRMANIN HİPOTEZLERİ

Araştırmanın hipotezlerini şu şekilde sıralayabiliriz;

H₁: Ortaokul öğrencilerinin tepkisel öfke düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₂: Ortaokul öğrencilerinin araçsal öfke düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₃: Ortaokul öğrencilerinin öfke kontrolü düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₄: Ortaokul öğrencilerinin davranışsal iletişim düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₅: Ortaokul öğrencilerinin okula davranışsal uyum düzeylerinde cinsiyet değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₆: Ortaokul öğrencilerinin tepkisel öfke düzeylerinde okul sporlarına katılım değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₇: Ortaokul öğrencilerinin araçsal öfke düzeylerinde okul sporlarına katılım değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₈: Ortaokul öğrencilerinin öfke kontrolü düzeylerinde okul sporlarına katılım değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₉: Ortaokul öğrencilerinin davranışsal iletişim düzeylerinde okul sporlarına katılım değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₁₀: Ortaokul öğrencilerinin okula davranışsal uyum düzeylerinde okul sporlarına katılım değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₁₁: Ortaokul öğrencilerinin tepkisel öfke düzeylerinde sınıf değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₁₂: Ortaokul öğrencilerinin araçsal öfke düzeylerinde sınıf değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₁₃: Ortaokul öğrencilerinin öfke kontrolü düzeylerinde sınıf değişkenine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₁₄: Ortaokul öğrencilerinin davranışsal iletişim düzeylerinde sınıf değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₁₅: Ortaokul öğrencilerinin okula davranışsal uyum düzeylerinde sınıf değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₁₆: Ortaokul öğrencilerinin tepkisel öfke düzeylerinde baba meslek değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₁₇: Ortaokul öğrencilerinin araçsal öfke düzeylerinde baba meslek değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₁₈: Ortaokul öğrencilerinin öfke kontrolü düzeylerinde baba meslek değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₁₉: Ortaokul öğrencilerinin davranışsal iletişim düzeylerinde baba meslek değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₂₀: Ortaokul öğrencilerinin okula davranışsal uyum düzeylerinde baba meslek değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₂₁: Ortaokul öğrencilerinin tepkisel öfke düzeylerinde branş değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₂₂: Ortaokul öğrencilerinin araçsal öfke düzeylerinde branş değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₂₃: Ortaokul öğrencilerinin öfke kontrolü düzeylerinde branş değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₂₄: Ortaokul öğrencilerinin davranışsal iletişim düzeylerinde branş değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₂₅: Ortaokul öğrencilerinin okula davranışsal uyum düzeylerinde branş değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₂₆: Ortaokul öğrencilerinin tepkisel öfke düzeylerinde aile gelir değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₂₇: Ortaokul öğrencilerinin araçsal öfke düzeylerinde aile gelir değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₂₈: Ortaokul öğrencilerinin öfke kontrolü düzeylerinde aile gelir değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₂₉: Ortaokul öğrencilerinin davranışsal iletişim düzeylerinde aile gelir değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₃₀: Ortaokul öğrencilerinin okula davranışsal uyum düzeylerinde aile gelir değişkenine göre bakıldığında istatistiksel olarak anlamlı farklılık vardır.

H₃₁: Ortaokul öğrencilerinin tepkisel öfke düzeyi ile davranışsal iletişim becerisi arasında istatistiksel olarak negatif yönlü anlamlı ilişki vardır.

H₃₂: Ortaokul öğrencilerinin tepkisel öfke düzeyi ile okula davranışsal uyum düzeyi arasında istatistiksel olarak negatif yönlü anlamlı ilişki vardır.

H₃₃: Ortaokul öğrencilerinin araçsal öfke düzeyi ile davranışsal iletişim düzeyi arasında istatistiksel olarak negatif yönlü anlamlı ilişki vardır.

H₃₄: Ortaokul öğrencilerinin araçsal öfke düzeyi ile okula davranışsal uyum düzeyi arasında istatistiksel olarak negatif yönlü anlamlı ilişki vardır.

H₃₅: Ortaokul öğrencilerinin öfke kontrolü düzeyi ile davranışsal iletişim düzeyi arasında istatistiksel olarak negatif yönlü anlamlı ilişki vardır.

H₃₆: Ortaokul öğrencilerinin öfke kontrolü düzeyi ile okula davranışsal uyum düzeyi arasında istatistiksel olarak negatif yönlü anlamlı ilişki vardır.

H₃₇: Ortaokul öğrencilerinin davranışsal iletişim düzeyi ile okula davranışsal uyum düzeyi arasında istatistiksel olarak pozitif yönlü anlamlı ilişki vardır.

2.4. ARAŞTIRMANIN MODELİ

Bu tez araştırması, betimsel ve ilişkisel tarama modeli kapsamında gerçekleştirilmiştir. Herhangi bir konu ile ilgili içerisinde bulunulan durumu açıklamaya odaklanan araştırmalar, betimsel araştırma olarak nitelendirilmektedir (Tokay Argan vd., 2008, Erdoğan, 1998). Bu araştırma özelinde, ergen öfke değerlendirme, iletişim ve sosyal uyum ölçekleri aracılığı ile okul sporları etkinliklerine katılan ve katılmayan ortaokul öğrencilerinin öfke, iletişim ve okuldaki kurallara uyma düzeyleri, betimlenmek istenmektedir.

2.5. ARAŞTIRMANIN EVREN VE ÖRNEKLEMİ

Araştırmanın evrenini 2022-2023 Eğitim-Öğretim yılında Muş ili merkezinde okul sporları kapsamında düzenlenen spor müsabakalarına katılan ve katılmayan ortaokul öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme tespit edilirken basit tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veriler okul sporlarına katılan ve katılmayan öğrencilerden okul ortamında yüz yüze elde edilmiştir. Yaklaşık olarak 800 anket dağıtılmış, gönüllü katılım esasına göre 730 anket geri dönmüş, anketleri sağlıklı şekilde dolduran 669 ortaokul öğrencisi, araştırmanın örnekleme oluşturmıştır.

2.6. VERİ TOPLAMA YÖNTEMİ VE ÖLÇÜM DÜZEYİ

Tez araştırmasında, dört bölümü olan bir anket formundan yararlanılmıştır. Birinci bölümde ortaokul öğrencilerinin demografik özellikleri(cinsiyet, sınıf, okul sporlarına katılım, branş, baba mesleği ve aile gelir durumu) yer almaktadır. İkinci bölümde ortaokul öğrencilerinin ergenlik dönemi öfke düzeylerini belirlemek için“Ergenlerde Öfke Değerlendirme Ölçeği”, üçüncü bölümde iletişim becerilerini

ölçmede “İletişim Becerileri Envanteri”, dördüncü bölümde ise okula uyum düzeylerini test etmede(Sosyal Uyum Ölçeği) tespiti kullanılmıştır. Anket uygulanmadan önce anketin uygulanacağı kurumdan resmi izin(Bkz. Ek: 2) ve 18.05.2023 tarih ve 91045 sayılı etik kurul kararı alınmış (Bkz. Ek: 1).Ölçeklerdeki önermelerde, ölçüm düzeyi olarak dört puanlı Likert tipi aralıklı (1= neredeyse hiç–4 = çok sık) ve beş puanı Likert tipi olan aralıklı(1= hiç katılmıyorum– 5 = tamamen katılıyorum)olmak üzere iki farklı skaladan yararlanılmıştır.

Araştırmada Kullanılan Ölçekler

“Ergenlerde Öfke Değerlendirme Ölçeği”; Ortaokul öğrencilerinin öfke düzeylerini belirlemek için McKinnie-Burney (2001) tarafından geliştirilen, Aslan ve Sevinçler-Togan (2009) tarafından Türkçeye uyarlanan 41 ifade ve üç (3) alt boyutun yer aldığı Ergenlerde Öfke Değerlendirme Ölçeğinden yararlanılmıştır. Aslan ve Sevinçler-Togan (2009) yaptıkları çalışmada, toplam iç tutarlılık katsayısını ölçeğin .74 olarak tespit edilmiştir.

“İletişim Becerileri Envanteri”; Ortaokul öğrencilerinin davranışsal iletişim becerilerini ölçmek için Balcı ve Ersanlı (2006) tarafından 11-14 yaş arası ergenler için geliştirilen, 45 ifadeden, zihinsel, duygusal ve davranışsal iletişim olmak üzere üç (3) alt boyuttan oluşan İletişim Becerileri Envanteri’nin bu araştırmada, sadece 15 ifadeli davranışsal iletişim alt boyutu kullanılmıştır.Balcı ve Ersanlı (2006), ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısını ise .72 olarak saptamıştır.

“Sosyal Uyum Ölçeği”; Orta okul öğrencilerinin okula uyum düzeylerini ölçmek için Aydoğdu ve Gürsoy (2020) tarafından geliştirilen, 55 ifadeden, arkadaşla uyum, aileye uyum, ve okula uyum olmak üzere (3) alt boyuttan oluşan Sosyal Uyum Ölçeği’nin bu araştırmada, 23 ifadeli okuldaki kurallara uyma alt boyutu analizlerde değerlendirilmiştir. Aydoğdu ve Gürsoy (2020) ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısını ise .95 olarak hesaplamıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analize alınmadan önce veri seti düzenlenerek tanımlayıcı istatistikler ve normal dağılım testi olan , (Kolmogorov-Smirnov test) ile yapılmıştır. Elde edilen veriler normal dağılıma uymadığı için hipotezler, parametrik olmayant-testi (Mann-Withney U test), varyans analizi ise (Kruskal Wallis-H test) ve korelasyon testi

(SpearmanCorrelation Test) kullanılarak test edilmiştir. Parametrik olmayan varyans analizi testi gruplar arası anlamlı farklılığı vermediği için ikili karşılaştırmalar yapılmış, Bonferroni düzeltmesi kapsamında 0.05 anlamlılık düzeyi varyans analizinden sonra gerçekleştirilen ikili karşılaştırma sayısına bölünerek, 3'lü gruplar için yeni anlamlılık düzeyi 0.017, 4'lü gruplar için yeni anlamlılık düzeyi ise 0.008 olarak saptanmıştır (Field, 2009). Verilerin IBM SPSS 22.0 paket programı aracılığı ile yapılmıştır.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

3.1. BULGULAR VE YORUM

Araştırmaya yer alan ortaokul öğrencilerinin demografik bilgileri tablo 1’de bulunmaktadır.

Tablo 3.1. Ortaokul Öğrencilerinin Demografik Özelliklerine Göre İstatistiksel Dağılımları

Cinsiyet	N	%	Okul Sporlarına Katılım	N	%
Kadın	333	49.8	Evet	337	50.4
Erkek	336	50.2	Hayır	332	49.6
<i>Toplam</i>	<i>669</i>	<i>100.0</i>	<i>Toplam</i>	<i>669</i>	<i>100.0</i>
Sınıf	Baba Meslek				
5.Sınıf	149	22.3	Memur	217	32.4
6.Sınıf	200	29.9	Özel Sektör	56	8.4
7.Sınıf	184	27.5	Serbest Meslek	212	31.7
8.Sınıf	136	20.3	Çalışmıyor	184	27.5
<i>Toplam</i>	<i>669</i>	<i>100.0</i>	<i>Toplam</i>	<i>669</i>	<i>100.0</i>
Branş	Aile Gelir Düzeyi				
Takım Sporları	285	42.6	Asgari Ücret ve Altı	272	40.7
Bireysel Sporlar	52	7.8	Asgari Ücretin Üstü	397	59.3
Branşı Yok	332	49.6	<i>Toplam</i>	<i>669</i>	<i>100.0</i>
<i>Toplam</i>	<i>669</i>	<i>100.0</i>			

Araştırmada yer alan ortaokul öğrencilerinin %49.8’inin kadın, %50.2’sinin erkek olduğu, % 22.3’ünün 5. sınıfta, % 29.9’unun 6. sınıfta % 27’sinin 7. sınıfta, % 20.3’ünün ise 8. sınıfta öğrenim gördüğü saptanmıştır. Ortaokul öğrencilerinin okul sporlarında % 42.6’sının takım sporlarında, % 7.8’inin bireysel sporlarda müsabakalara katıldığı, % 49.6’sının ise okul sporlarına ilişkin müsabakalarda yer almadığı, toplamda ortaokul

öğrencilerinin % 50.4'ünün okul sporlarındaki müsabakalara katıldığı tespit edilmiştir. Ortaokul öğrencilerinin % 32.4'ünün babasının memur olarak çalıştığı, % 8.4'ünün özel sektör çalışanı olduğu, % 31.7'sinin, serbest meslekle uğraştığı, % 27.5'inin herhangi bir işte çalışmadığı belirlenirken, aile gelirine ilişkin dağılım ise, % 40.7 ile asgari ücret ve altı, % 59.3 ile asgari ücretin üstü şeklinde gerçekleşmiştir.

Ortaokul öğrencilerinin cinsiyetine göre, ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum düzeyleri arasındaki anlamlı farklılığın tespitine yönelik sonuçlar tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 3.2. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeylerinin Cinsiyete Göre Karşılaştırılması

Bağımlı Değişkenler	Cinsiyet	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Tepkisel Öfke	Kadın	333	340.30	113230.00	53846.0	.438
	Erkek	336	328.73	110126.00	00	
Araçsal Öfke	Kadın	333	314.09	104593.00	48982.0	.005
	Erkek	336	355.72	119522.00	00	
Öfke Kontrolü	Kadın	333	326.47	108713.50	53102.5	.255
	Erkek	336	343.46	115401.50	00	
Davranışsal İletişim	Kadın	333	338.29	112652.00	54847.0	.660
	Erkek	336	331.74	111463.00	00	
Okula uyum	Kadın	333	352.21	117286.50	50212.5	.022
	Erkek	336	317.94	106828.50	00	

*P<0,05; N (669)

Ortaokul öğrencilerinin cinsiyete göre ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutlarında, anlamlı farklılık olup olmadığına ilişkin yapılan, Mann-Withney U testi bulgularında, cinsiyete göre araçsal öfke (U=48982.000, p<0.05) ve okula uyum(U=50212.500, p<0.05) alt boyutlarında istatistiksel açıdan anlamlı farklılık tespit edilmiş olup, tepkisel öfke (U=53846.000, p>0.05),öfke kontrolü (U=53102.500, p>0.05) ve davranışsal iletişim (U=54847.000, p>0.05) alt boyutlarında, istatistiksel açıdan bir fark tespit edilememiştir.

Ortaokul öğrencilerinin sporları kapsamında yapılan sportif müsabakalara katılıp katılmama durumuna göre, ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum düzeyleri arasındaki anlamlı farklılığın belirlenmesine ilişkin analiz bulguları tablo 3'te verilmiştir.

Tablo 3.3. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeylerinin Okul Sporlarına Katılma Durumuna Göre Karşılaştırılması

Bağımlı Değişkenler	OSKD	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Tepkisel Öfke	Evet	337	323.61	108731.50	52115.5	.142
	Hayır	332	345.53	114714.50	00	
Araçsal Öfke	Evet	337	327.69	110433.00	53480.0	.322
	Hayır	332	342.42	113682.00	00	
Öfke Kontrolü	Evet	337	329.26	110960.00	54007.0	.438
	Hayır	332	340.83	113155.00	00	
Davranışsal İletişim	Evet	337	343.99	115926.00	52911.0	.225
	Hayır	332	325.87	108189.00	00	
Okula uyum	Evet	337	337.97	113896.50	54940.5	.689
	Hayır	332	331.98	110218.50	00	

*P<0,05; N (669) OSKD (Okul Sporlarına Katılma Durumu)

Ortaokul öğrencilerinin okul sporlarına katılma durumuna göre ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutlarındaki anlamlı farklılığa ilişkin, Mann-Withney U testi sonuçlarına göre, okul sporlarına katılma durumu değişkeni bakımından tepkisel öfke (U=52115.500, p>0.05), araçsal öfke (U=53480.000, p>0.05), öfke kontrolü (U=54007.000, p>0.05) davranışsal iletişim (U=52911.000, p>0.05) ve okula uyum (U=54940.500, p>0.05) alt boyutlarında istatistiksel olarak anlamlı farklılık bulunamamıştır.

Ortaokul öğrencilerinin aile gelirine göre, ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum düzeyleri arasındaki anlamlı farklılığa yönelik bulgular tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 3.4. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeylerinin Aile Gelirine Göre Karşılaştırılması

Bağımlı Değişkenler	Aile Gelir Düzeyi	N	Sıra ort.	Sıra top.	U	p
Tepkisel Öfke	Asgari ücret ve altı	272	319.19	92259.00	52581.0	.602
	Asgari ücretin üstü	397	331.28	131187.0	00	
				0		
Araçsal Öfke	Asgari ücret ve altı	272	333.23	90637.50	53509.5	.843
	Asgari ücretin üstü	397	336.22	133477.5	00	
				0		
Öfke Kontrolü	Asgari ücret ve altı	272	345.25	93907.50	51204.5	.255
	Asgari ücretin üstü	397	327.98	130207.5	00	
				0		
Davranışsal İletişim	Asgari ücret ve altı	272	311.57	84748.00	47620.0	.009
	Asgari ücretin üstü	397	351.05	139367.0	00	
				0		
Okula uyum	Asgari ücret ve altı	272	333.92	90827.50	53699.5	.905
	Asgari ücretin üstü	397	335.74	133287.5	00	
				0		

*P<0,05; N (669)

Ortaokul öğrencilerinin aile gelir düzeyine göre ergenlik dönemi öfke,davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutlarında, anlamlı farklılık olup olmadığının tespitine yönelik, Mann-Withney U testi neticesinde, aile gelir düzeyine göre davranışsal iletişim (U=47620.000, $p<0.05$) alt boyutunda istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanırken,tepkisel öfke (U=52581.000, $p>0.05$), araçsal öfke (U=53509.500, $p>0.05$),

öfke kontrolü ($U=51204.500$, $p>0.05$)ve okula uyum ($U=53699.500$, $p>0.05$) alt boyutlarında, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanamamıştır.

Ortaokul öğrencilerinin branşlarına göre, ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum düzeylerinin arasındaki anlamlı farklılığı bulmaya yönelik varyans analizi testi sonuçları ise tablo 5'te bulunmaktadır.

Tablo 3.5. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeylerinin Branşa Göre Varyans Analizinin Sonuçları

Branş		N	Sıra ort.	sd	χ^2	p	(I-J)
Tepkisel Öfke	1.Takım sporları	285	321.73				
	2.Bireysel sporlar	52	333.85	2	2.334	.311	
	3. Branşı yok	332	345.53				
Araçsal Öfke	1. Takım sporları	285	323.42				
	2. Bireysel sporlar	52	351.12	2	1.893	.388	
	3. Branşı yok	332	342.42				
Öfke Kontrolü	1. Takım sporları	285	327.27				
	2. Bireysel sporlar	52	339.60	2	0.779	.677	
	3. Branşı yok	332	340.83				
Davranışsal İletişim	1. Takım sporları	285	353.29				
	2. Bireysel sporlar	52	393.04	2	5.753	.056	
	3. Branşı yok	332	325.87				
Okula uyum	1. Takım sporları	285	347.43				
	2. Bireysel sporlar	52	286.87	2	4.584	.101	
	3. Branşı yok	332	331.98				

* $P<0,05$; ** $P<0,017$; N (669)

Ortaokul öğrencilerinin branşa göre ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutlarında, anlamlı farklılığa ilişkin Kruskal Wallis H testi sonucunda, branş değişkenine göre, tepkisel öfke $\chi^2(sd=2, n=669)=2.334, p>0.05$), araçsal öfke $\chi^2(sd=2, n=669)=1.893, p>0.05$), öfke kontrolü $\chi^2(sd=2, n=669)=0.779, p>0.05$),

davranışsal iletişim $\chi^2(sd=2, n=669)=5.753, p>0.05$ ve okula uyum $\chi^2(sd=2, n=669)=4.584, p>0.05$ alt boyutlarında, istatistiksel olarak anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Ortaokul öğrencilerinin öğrenim gördükleri sınıfa göre, ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum düzeyleri arasındaki anlamlı olan farklılığı bulmaya yönelik varyans analizi bulguları tablo 6'da gösterilmiştir.

Tablo 3.6. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeylerinin Öğrenim Görülen Sınıfa Göre Varyans Analizi

Sonuçları						
Sınıf	N	Sıra ort.	sd	χ^2	p	(I-J)
Tepkisel Öfke	1. 5. Sınıf	149	318.65	3	21.754	.001
	2. 6. Sınıf	200	290.65			
	3. 7.Sınıf	184	368.70			
	4. 8. Sınıf	136	369.97			
Araçsal Öfke	1. 5. Sınıf	149	338.29	3	25.100	.001
	2. 6. Sınıf	200	280.75			
	3. 7.Sınıf	184	365.19			
	4. 8. Sınıf	136	370.34			
Öfke Kontrolü	1. 5. Sınıf	149	330.92	3	11.854	.008
	2. 6. Sınıf	200	300.67			
	3. 7.Sınıf	184	350.51			
	4. 8. Sınıf	136	368.96			
Davranışsal İletişim	1. 5. Sınıf	149	309.24	3	28.030	.001
	2. 6. Sınıf	200	378.56			
	3. 7.Sınıf	184	353.51			
	4. 8. Sınıf	136	274.13			
Okula uyum	1. 5. Sınıf	149	331.25	3	35.160	.001
	2. 6. Sınıf	200	387.08			
	3. 7.Sınıf	184	336.95			
	4. 8.Sınıf	136	259.89			

*P<0,05; ** P<0,008; N (669)

Ortaokul öğrencilerinin sınıfa göre ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutlarında, anlamlı farklılığa ilişkin Kruskal Wallis H testi neticesinde, sınıf değişkenine göre, tepkisel öfke $\chi^2(sd=3, n=669)=21.754, p<0.05$), araçsal öfke $\chi^2(sd=3, n=669)=25.100, p<0.05$), öfke kontrolü $\chi^2(sd=3, n=669)=11.854, p<0.05$), davranışsal iletişim $\chi^2(sd=3, n=669)=28.030, p<0.05$) ve okula uyum $\chi^2(sd=3, n=669)=35.160, p<0.05$) alt boyutlarında, istatistiksel açıdan anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır.

Ortaokul öğrencilerinin baba mesleğine göre, ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum düzeyleri arasındaki anlamlı farklılığa yönelik varyans analizi testi sonuçları tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 3.7. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Dönemi Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeylerinin Baba Mesleğine Göre Varyans Analizi Sonuçları

Baba meslek		N	Sıra ort.	sd	χ^2	p	(I-J)
Tepkisel Öfke	1. Memur	217	317.77	3	9.148	.027	
	2. Özel sektör	56	373.23				
	3. Serbest meslek	212	358.66				
	4. Çalışmıyor	184	314.73				
Araçsal Öfke	1. Memur	217	326.31	3	5.311	.150	
	2. Özel sektör	56	362.92				
	3. Serbest meslek	212	353.08				
	4. Çalışmıyor	184	315.92				
Öfke Kontrolü	1. Memur	217	316.85	3	6.309	.098	
	2. Özel sektör	56	388.44				
	3. Serbest meslek	212	335.93				
	4. Çalışmıyor	184	339.07				
Davranışsal İletişim	1. Memur	217	367.21	3	8.935	.030	
	2. Özel sektör	56	319.18				
	3. Serbest meslek	212	319.89				
	4. Çalışmıyor	184	319.24				
Okula uyum	1. Memur	217	362.91	3	8.532	.036	
	2. Özel sektör	56	335.77				
	3. Serbest meslek	212	308.58				
	4. Çalışmıyor	184	332.29				

*P<0,05; ** P<0,008; N (669)

Ortaokul öğrencilerinin baba mesleğine göre ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutlarında, anlamlı farklılığı tespit için yapılan Kruskal Wallis H testi sonucunda, baba mesleği değişkenine göre, tepkisel öfke $\chi^2(sd=3, n=669)=9.148, p<0.05$), davranışsal iletişim $\chi^2(sd=3, n=669)=8.935, p<0.05$ ve okula uyum $\chi^2(sd=3, n=669)=8.532, p<0.05$) alt boyutlarında, istatistiksel olarak anlamlı olan bir farklılığa ulaşılrken, araçsal öfke $\chi^2(sd=3, n=669)=5.311, p>0.05$ ve öfke kontrolü $\chi^2(sd=3, n=669)=6.309, p>0.05$ alt boyutlarında ise, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanamamıştır.

Ortaokul öğrencilerinin ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum düzeyleri arasındaki anlamlı ilişkinin varlığını belirlemeye yönelik korelasyon testi bulguları tablo 8’de sunulmuştur.

Tablo 3.8. Ortaokul Öğrencilerinin Ergenlik Öfke, Davranışsal İletişim ve Okula Uyum Düzeyleri Arasındaki Korelasyon Testi Sonuçları

Bağımlı Değişkenler	Tepkisel Öfke	Araçsal Öfke	Öfke Kontrolü	Davranışsal İletişim
Araçsal Öfke	.553**			
Öfke Kontrolü	.480**	.534**		
Davranışsal İletişim	-.060	-.109**	-.104**	
Okula uyum	-.204**	-.242**	-.233**	.520**

**P<0,01; N (669)

Ortaokul öğrencilerinin ergenlik dönemi öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum düzeyleri arasında, anlamlı ilişki olup olmadığını saptamak için yapılan spearman korelasyon testi neticesinde, tepkisel öfke alt boyutu ile davranışsal iletişim alt boyutu($r=-.060; p>0.01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişki tespit edilemezken, tepkisel öfke alt boyutu ile okula uyum alt boyutu ($r=-.204; p<0.01$) arasında istatistiksel açıdan düşük bir düzeyde pozitif olmayan anlamlı ilişkiye rastlanmıştır.

Araçsal öfke alt boyutu ile davranışsal iletişim ($r=-.109; p<0.01$) ve okula uyum alt boyutları ($r=-.242; p<0.01$) arasında öfke kontrolü alt boyutu ile davranışsal iletişim ($r=-.104; p<0.01$) ve okula uyum alt boyutları ($r=-.233; p<0.01$) arasında istatistiksel olarak düşük düzeyde negatif yönlü, davranışsal iletişim alt boyutu ile okula uyum alt boyutu ($r=.520; p<0.01$) arasında ise istatistiksel olarak orta düzeyde pozitif yönlü anlamlı ilişkinin varlığı belirlenmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu tez araştırması ortaokul öğrencilerinin öfke, iletişim becerisi ve sosyal uyum düzeylerinin belirlenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma evren ve örneklem açısından değerlendirildiğinde, ulaşılan örneklemin (669) 384 kişinin üzerinde olduğu dolayısıyla örneklem yeterliliğinin sağlandığı söylenebilir (Sekaran, 1992).

Tablo 3.2 incelendiğinde, ortaokul öğrencilerinin cinsiyete göre araçsal öfke ve okula uyum alt boyutlarında anlamlı farklılık belirlendiği, tepkisel öfke, öfke kontrolü ve davranışsal iletişim alt boyutlarında ise, anlamlı farklılığın belirlenemediği ifade edilebilir. Araçsal öfke ve okula uyum alt boyutlarına ilişkin sıra ortalamaları, araçsal öfke alt boyutunda erkek ortaokul öğrencilerinin, okuldaki kurallara uyma alt boyutunda ise kadın ortaokul öğrencilerinin sıra ortalamasının, daha fazla olduğunu gösterdiği görülmektedir (Bkz. Tablo 3.2). Farklı bir ifade ile kadın öğrenciler okuldaki kurallara uyum noktasında daha hassas davranırken, erkek öğrenciler okulda yaşadıkları herhangi bir olumsuz durum karşısında öfkelerini erteleyerek, sonrasında daha planlı bir öfkeli davranışa yönelme eğilimindedir, denilebilir. Makas (2020) Tarafından yapılan çalışmaya bakıldığında ergen bireylerin okula uyma puanlarının cinsiyete göre istatistiksel açıdan anlamlı farklılık olduğunu, erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre okula uyum puanlarının yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Aydoğu ve Gürsoy (2019) Araştırmalarında, cinsiyetin çocukların sosyal uyum düzeyleri üzerine anlamlı bir farklılık oluşturmadığı sonucuna ulaşmıştır. Çetinkaya ve Ark. (2019) Tarafından yapılan çalışmada lisede okuyan öğrenciler üzerinde yapılan araştırma sonucuna bakıldığında kızların okula uyum puanlarının ortalamaları erkek öğrencilerin ortalamalarından daha yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Bilir (2018) Tarafından yapılan araştırmada öfke kontrol puan ortalamaları sonucu kadınların puan ortalamalarının erkeklerin puan ortalamalarından fazla olduğu sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Balkaya (2003), Olmuş (2001) ve Baygöl (1997) ergen olan ve üniversite öğrencileri üzerine yapmış oldukları çalışmada sürekli öfke ve öfke ifade tarzlarının cinsiyet bakımından rolünün olmadığı sonucunu tespit etmişlerdir. Durar (2017) Demografik özelliklerle öfke algısı arasında olan ilişkiyi incelediğinde, yalnız cinsiyet ve içte tutulan öfke algısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu sonucuna varmıştır. Kadınlarda içte tutulan öfke algıları erkeklerden daha fazladır. Erkeklerle oranla kadınların öfkelerini daha fazla içlerinde tutabildiğini saptamıştır. Dalkılıç (2011)

Tarafından gerçekleştirilen çalışmada spor faaliyetlerine katılım puanları cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan anlamlı bir sonuç olduğu ($Z=-7,928$; $p < 0,01$) ayrıca erkekler bireylerin puan ortalamalarının kadınların puan ortalamalarına nazaran anlamlı olarak yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. İletişim beceri düzeyi arasında ki puanların cinsiyete göre anlamlı oranda farklılık göstermediğini tespit etmiştir. Köksal ve Çöğmen (2018) Tarafından yapılan araştırmada ortaokulda öğrenim gören öğrencilerin iletişim becerileri arasında cinsiyet değişkenine göre kız öğrencilerin lehine anlamlı görülecek bir farklılık tespit etmiştir. Literatür taraması yapıldığında da kız öğrencilerin genel olarak erkek öğrencilerden daha fazla düzeyde iletişim becerisine sahip olduklarını söylemek mümkündür(Karatekin, Sönmez ve Kuş, 2012; Can Bilgin, 2015)

Tablo 3.3'teki sonuçlar, okul sporlarına katılma durumuna göre, tepkisel öfke, araçsal öfke, öfke kontrolü, davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutlarında anlamlı farklılık olmadığını göstermektedir. Bu durum öğrencilerin, okul sporlarına katılıp katılmamasının, öfkenin dışarıya yansımaları, davranışsal olarak iletişim dili ve okul içerisinde sergiledikleri uyum düzeylerinde öğrenciler üzerinde etkili olmadığını, ilgili değişkenlere yönelik onların tutumlarının benzerlik gösterdiği şeklinde yorumlanabilir. Hakan ve Ark. (2017) Tarafından yapılan çalışmada spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin eğitim fakültesinde okuyan öğrencilere göre öfkenin içe vurumunun da ve öfkenin dışa vurumunun alt boyutu daha kontrolü daha mümkün durumundadır. Bunun SBF öğrencilerinin uygulama derslerinde ve ilgilendikleri spor branşları açısından düşünecek olursak öfkenin içe vurumlarını ve öfkenin dışa vurumlarını saha içinde attıklarından dolayı ve deşarj olduklarını ve bu durumun ortaya geldiği söylenebilir. Spor yapıyor olmanın ise öfke düzeyine etkisi olduğu, spor ile uğraşmayan kişilerin öfke düzeylerinin yüksek olduğu sonucu çıkarılmıştır. Dalkılıç (2011) Tarafından yapılan çalışmada öğrencilerin sportif faaliyetlere katılma durumu ve iletişim becerileri düzeyi puan ortalamaları arasında korelasyon analizi verilmiş olup spor yapan bireyler ile iletişim becerisi puanlarının az düzeyde olumlu bir korelasyon olduğu saptamıştır.

Tablo 3.4'teki bulgulara göre, ailenin gelir düzeyine bağlı olarak tepkisel öfke, araçsal öfke, öfke kontrolü ve okula uyum alt boyutlarında, anlamlı farklılığa rastlanmadığı, sadece davranışsal iletişim alt boyutunda anlamlı farklılığa rastlandığı görülmektedir. Davranışsal iletişim alt boyutuna ait sıra ortalamaları, asgari ücretin

üzerinde gelire sahip ailelerde yaşayan öğrencilerin sıra ortalamasının, asgari ücret ve altı gelire sahip ailelerde yaşayan öğrencilerin sıra ortalamasından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Bu durum gelir düzeyi yüksek olan öğrencilerin gelir düzeyi düşük öğrencilere nazaran, daha fazla iletişime açık oldukları, iletişim esnasında daha hoşgörülü davrandıkları şeklinde ifade edilebilir. Demirkalp Kaya (2021) Tarafından yapılan çalışmada bulgulara bakıldığında ailenin ekonomik durumu değişkeninin okula uyumu açıklamada modele katkı sağlamadığı görülmektedir. Bu durum ailenin ekonomik durumu değişkeninin okula uyumu anlamlı olarak yordamadığı anlamına gelmektedir. Ladd, Birch ve Bush (1999) Tarafından yapılan çalışmada ailelerin sosyoekonomik düzeylerinin okula uyum üzerinde etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bilir (2018) Tarafından yapılan çalışmada Sporcunun takım sporu yada bireysel spor yapma durumunun ailenin gelir seviyesi değişkenine göre sürekli öfke-tarz alt boyutlarıyla toplam puanlarının ortalaması değişkenlik gösterip göstermediğine bakıldığında maddi durumun değişkenlik göstermediğini öfke kontrolünün alt boyutuna bakıldığında farklılık gösterdiği saptanmıştır. Aileye ait maddi gelir fazla oldukça öfkenin kontrolü de arttığı görülmüştür. Kişilerin sürekli öfke puanlarının ortalaması ile gelirlerin durumu arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır. Dalkılıç (2011) Tarafından yapılan çalışmada maddi kazanç değişkeni ele alındığında öğrencinin spor yapma ve iletişim becerisi puanlarının ortalaması karşılaştırılmıştır. Gelirlerin arasında olan farklılıkları incelemek için uygulanan test sonuçlarında spor yapan kişilerin iletişim becerisi düzeyinde pozitif yönlü farklı bir sonuca ulaşılamamıştır. Bu sebeple maddi durumun iletişim becerisi için belirleyicilik özelliği olan bir değişken olmadığı düşünülmektedir. İşler ve Ark. (2017) Tarafından yapılan çalışma incelendiğinde gelir düzeylerinin iletişim becerilerini belirleyen bir unsur olmadığı görülmüştür.

Tablo 3.5'teki sonuçlara göre, branş değişkeni bakımından, tepkisel öfke, araçsal öfke, öfke kontrolü, davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutlarında, anlamlı farklılık bulunamamıştır. Dolayısıyla öğrencilerin takım ve bireysel sporlarda müsabakalara katılmaları onların tutumlarında bir değişikliğe neden olmamaktadır denilebilir. Spor yapan kadınların sosyal uyum düzey puanı sportif branşlara göre olumlu bir değişiklik göstermiştir. Basketbol ve hentbol oynayan sporcuların sonuçları daha yüksek çıkmıştır. Yılmaz (1996) Tarafından yapılan çalışmada yapmış olduğu spor sosyal uyum düzeylerinin takım sporu ile uğraşan öğrencilerden daha altta olduğu

görülmüştür. Türkçapar ve Yasur (2021) Tarafından yapılan çalışma da branşların öfke tarzı ölçeğine göre bazı farklılıklar olduğu sonucu elde edilmiştir. Futbol ile ilgilenen bireyler fitness ve judo ile ilgilenen bireylerin arasında anlamlı olarak bir fark görülmüştür. Daha açık bir ifade ile belirtmek gerekirse futbol branşında faaliyet gösteren sporcuların diğer branşlara oranla öfke düzeylerinin fazla çıktığı saptanmıştır. Kızmaz'ın (2004) aktardığına göre James ve Johnson (1983), bireylerin gergin ve öfkeli olma durumlarının ilgilendikleri spor branşı ile ilişkili olduğunu takım sporu ile uğraşmayan kişilerin daha öfkeli oldukları belirtilmiştir. Robazza, Bertolli ve Bortoli (2006), sporda var olan rekabet etme duygusu bireylerin öfke durumlarını etkileyen önemli bir unsur olarak görüldüğünü, sürecin oldukça karmaşık ve bir tek yönle açıklanmasının mümkün olmadığını belirtmişlerdir. Yetiş ve Servi (2020) Tarafından yapılan çalışmaya göre iletişim becerilerinin bireysel spor yapanlardan ziyade takım sporları yapan kişilerde daha fazla oranda anlamlı olduğu saptanmıştır. Yakın sonuçları olan Salman ve ark. (2018) tarafından araştırılan çalışmanın grup olarak sportif faaliyetlere katılan kişilerin sosyallik ilişkileri ile iletişim düzeylerinin daha iyi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Tablo 3.6'daki bulgulara göre Ortaokul öğrencilerinin sınıfa göre tepkisel öfke, araçsal öfke, öfke kontrolü, davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutlarında, anlamlı farklılığın varlığı saptanmıştır. Anlamlı farklılığın hangi sınıflar arasında olduğunu belirlemek için yapılan ikili karşılaştırma sonuçları, tepkisel öfke alt boyutunda 6. sınıfta okuyan öğrenciler ile 5. 7. ve 8. sınıfta okuyan, araçsal öfke alt boyutunda 6. sınıfta okuyan öğrenciler ile 7. ve 8. sınıfta okuyan, öfke kontrolü alt boyutunda 6. sınıfta okuyan öğrenciler ile 8. sınıfta okuyan, davranışsal iletişim alt boyutunda 6. sınıfta okuyan öğrenciler ile 5. ve 8. sınıfta okuyan ve 7. sınıfta okuyan öğrenciler ile 8. sınıfta okuyan, okula uyum alt boyutunda ise 8. sınıfta öğrenim gören öğrenciler ile 5. 6. ve 8. sınıfta öğrenim görenler ve 6. sınıfta öğrenim gören öğrenciler ile 7. sınıfta öğrenim görenler arasında olduğunu göstermektedir. Alt boyutlara ilişkin sıra ortalamalarına göre, tepkisel öfke, araçsal öfke ve öfke kontrolünde, 8. sınıfta öğrenim görenlerin sıra ortalamasının, davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutlarında 6. sınıfta öğrenim görenlerin sıra ortalamasının diğer sınıflarda öğrenim gören öğrencilere nazaran daha yüksektir. Bir başka ifade ile 8. sınıflar daha öfkeli bir tutuma sahipken, 6. sınıfların iletişim becerisi ve okula uyumda daha iyimser bir tutum içerisinde oldukları

söylenbilir. Aydoğu ve Gürsoy (2019) Tarafından yapılan çalışmada altıncı sınıfta okuyan bireylerin sosyal uyum düzeyleri yedinci sınıfta okuyan öğrencilerden daha pozitif olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Çetin ve Alkanersoy (2017), Tarafından yapılan araştırmada sosyal davranışların puanı sınıfına göre farklı olmadığı ancak 8. Sınıfta okuyan bireylerin olumlu olmayan sosyal puanları diğer öğrencilerden daha fazla anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu araştırmanın bulguları Kılıç (2017) Tarafından yapılan çalışmada ergenlik dönemi boyunca oluşan beyindeki yapısal değişimlere bağlı olarak erken, orta ve geç ergenlik dönemleri arasında öfkeyi yaşama ve ifade etme açısından farklılık olması beklentisi desteklemektedir. Özmen ve Ark. (2016) Tarafından yapılan çalışmada yaşı öğrencilerin sürekli öfke düzeylerini, öfke-içe ve öfke-dışa olarak istatistiksel düzeyde anlamlı biçimde etkilemediği gözlenmiştir. Dalkılıç (2011) Tarafından yapılan çalışmada karşılıklı karşılaştırmalar sonucunda sportif faaliyetlere katılma puanları 6 ve 7 nci sınıflar ile 6. ve 8. sınıflar arasında anlamlılık bakımından fark olduğu görülmüştür. İletişim becerileri puanlarına bakıldığında ise 6. ve 8. Sınıflar arasında anlamlılık bakımından fark olduğu saptanmıştır. İşler ve Ark (2017) Tarafından yapılan çalışmada iletişim becerilerinin puanları 6 ve 8. Sınıflar arasında anlamlılık gösterdiği 7 ve 8. Sınıflar arasında ise pozitif bir sonuca rastlanmamıştır.

Ortaokul öğrencilerinin baba mesleğine göre, tepkisel öfke, davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutlarında, anlamlı farklılığın varlığı belirlenmiştir (Bkz. Tablo 3.7). Anlamlı farklılığın hangi meslekler arasında olduğuna ilişkin yapılan tekrarlı ikili karşılaştırma sonuçları neticesinde bulunan anlamlı farklılıklar, tip I hatayı önlemek için belirlenen anlamlılık seviyesinin (0.008) üzerinde olduğu için, anlamlı farklılık yoktur şeklinde değerlendirilmiştir. Duran ve Ark. (2016) Araştırmaya katılan öğrencilerin öfke alt boyut puan ortalamalarının baba mesleğine göre anlamlı bir farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan t-testi/ Oneway ANOVA sonucunda istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanamamıştır.

Yapılan spearman korelasyon testi sonucunda, tepkisel öfke alt boyutu ile okula uyum alt boyutları arasında düşük düzeyde negatif yönlü, araçsal öfke alt boyutu ile davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutları arasında az düzeyde negatif yönlü, öfke kontrolü alt boyutu ile davranışsal iletişim ve okula uyum alt boyutları arasında düşük düzeyde negatif yönlü, davranışsal iletişim alt boyutu ile okula uyum alt boyutları

arasında orta bir düzeyde pozitif yönde anlamlı ilişkinin varlığının kanıtlandığı söylenebilir (Tablo 3.8). Tepkisel öfke alt boyutu ile okula uyum alt boyutu ($r^2=0.04$), araçsal öfke alt boyutu ile davranışsal iletişim ($r^2=0.01$) ve okula uyum alt boyutları ($r^2=0.06$) ve öfke kontrolü alt boyutu ile ve davranışsal iletişim ($r^2=0.01$) ve okula uyum alt boyutları ($r^2=0.05$) ve davranışsal iletişim alt boyutu ile okula uyum alt boyutu ($r^2=0.27$) arasındaki determinasyon katsayıları hesaplandığında, ortaokul öğrencilerinin öfkelerini tepkisel olarak ifade etme düzeylerinde meydana gelen 1 birimlik artış, onların okuldaki kurallara uyma davranışlarında sosyal beceri düzeylerinde % 04'lük, tepkilerini erteleyerek sergiledikleri araçsal öfke düzeylerinde meydana gelen 1 birimlik artış, onların iletişim becerilerinde % 01'lik okula uyumlarında % 06'lık, öfke kontrolü başarısızlığında meydana gelen 1 birimlik artış, onların iletişim düzeylerinde % 01'lik okula uyumlarında % 05'lik düşük bir azalışa neden olmaktadır (Bkz. Tablo 8). Ayrıca davranışsal iletişim becerilerinde meydana gelen 1 birimlik artışın, onların okula uyumlarında % 27'lik çok önemli bir artışa sebep olduğu söylenebilir (Bkz. Tablo 3.8).

Öneriler

Farklı bir çalışmada bireylerin yaptıkları spor branşlarına göre daha detaylı bir çalışma yapılabilir. Bireylerin yaptıkları sporların sosyal uyumlarına iletişim becerilerine ve öfke düzeylerine olan etkileri bu branşlar karşılaştırılarak bir çalışma elde edilebilir. Aynı zamanda öfke duygusu, sosyal uyum kavramı ve iletişim becerilerinin toplumsal farklılıklardan kaynaklanan değişimler ve etkiler yüzünden bireylerde farklı olarak dışarıya çıkabilir. Bölgesel ve kültürel farklılıkların bu kavramlar üzerinde bir takım değişiklikler oluşturabilir. Bu çalışmaya yakın bir çalışma farklı bölgelerde uygulanması farklı ya da benzer sonuçlara ulaşılmasına yardımcı olabilir.

Ayrıca çalışmada mahalli düzeyde okul sporlarına katılan bireyler ile gerçekleştirildi. Okul sporlarına katılan ve ulusal düzeyde yarışan bireyler ile benzeri çalışmalar yapılabilir. Çünkü bu düzeydeki sporcuların spor geçmiş süreleri daha fazla olmakla beraber mahalli düzeyde yarışmalara katılan sporculardan daha profesyonel çalışmalar yapmaktadır. Dolayısıyla çalışma için elde edilecek veriler farklı sonuçlar bulmaya daha yakın gibi görülmektedir.

KAYNAKÇA

- Acar, E. (2011). İlköğretim Döneminde Koklear İmplantlı Çocukların Sosyal Uyum Becerilerinin İncelenmesi. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Akdeniz, H., D. Demirci vd. (2017). Üniversite Öğrencilerinin Öfke Düzeylerinin Karşılaştırılması (Kocaeli Üniversitesi Örneği). *Muş Alparslan Üniversitesi Uluslararası Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 46-60.
- Akdeniz, S. (1994). *Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: İfav Yayınları.
- Akgül G, (2000). Öfke Denetimi Eğitiminin İlköğretim II. Kademe Öğrencilerinin Öfke Denetimi Becerilerine Etkisi. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi EBE.
- Akgül, S.,M. Göral Vd. (2012).“İlköğretim Öğrencilerinin Okul İçi ve Okullar Arası Sportif Etkinliklere Katılma Nedenlerinin Çeşitli Değişkenler Açısından Araştırılması”. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 32, Sayı 1, 13-22.
- Aksoy A, Ögel K, (2003). Kendine Zarar Verme Davranışı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, Sayı 4, 226-36
- Aksu Y, (2015). Şiddet İçeren Suçlardan Kayıtları Olan Bireylerin Bağlanma Stilleri, Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Üniversitesi ATE.
- Akyüz, H. (1991). *Eğitim Sosyolojisinin Temel Kavram Ve Alanları Üzerine Bir Araştırma*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Alaylıoğlu, R. ve A. F. Oğuzkan (1976). *Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü. Bilim Ve Kültür Eserleri Dizisi*. İstanbul: İnkılap ve Aka Kitabevleri.
- Alcazar, R.J., J.L. Deffenbacher ve Z.S. Byrne (2011). *AssessingTheFactor Of The Anger Expression Inventory (ML-STAXI)*. İn A Maxican Sample: International
- Aracı, H. (1999). *Okullarda Beden Eğitimi*. Ankara: Bağırhan Yayinevi.

- Aslan, A. E. ve S. Sevinçler-Togan (2009). Duygu Yönetimine Bir Hizmet: Ergen Öfke Değerlendirme Ölçeği Türkçe Versiyonu (Adoles centanger Rating Scale-AARS). *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri Dergisi*, Cilt 9, Sayı 2, 369-400.
- Atila, A. (2015). Böbrek Nakli Bekleme Listesindeki Hastaların Sürekli Öfke Düzeyleri ve Öfke İfade Tarzları İle Obsesif Kompulsif Semptomları Arasındaki İlişkinin Sosyo-Demografik Değişkenler Eşliğinde İncelenmesi. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Bilim Üniversitesi SBE.
- Aydemir, İ. E. (2014). Spor Genel Müdürlüğü'nün Yürüttüğü Okul Sporları Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi: Bolu Örneği. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE.
- Aydın, A. D. (2008). “Sarıkamış’ın Kış Sporları Turizmi Potansiyeli Açısından Değerlendirilmesi”. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 6, 203-210.
- Aydın, B. (2010). *Çocuk ve Ergen Psikolojisi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Aydın, B. (2014). *Aile Sosyoloji Yazıları*. İstanbul: Açılım Kitap.
- Aydın, İ. P. (1997). Okul Aile Katılımı, *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, Sayı 53, 4-7.
- Aydoğdu, F. ve F. Gürsoy (2019). Ortaokulların Altıncı ve Yedinci Sınıfında Öğrenim Gören Çocukların Sosyal Uyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Ankara Sağlık Bilimleri Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2, 119-128.
- Aydoğdu, F. ve F. Gürsoy (2020). Sosyal Uyum Ölçeği: Ölçek Geliştirme Çalışması. *Akdeniz Eğitim Araştırmaları Dergisi*, Sayı 14, 31.
- Ayna, F. (2013). Lise Öğrencilerinin Algıladıkları Sosyal Destek Düzeyine Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Çukurova Üniversitesi SBE.
- Aytan, G. K. (2010). Ortaöğretim Öğrencilerinin Sosyalleşmelerinde Sporun Etkileri. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi SBE.
- Bağçeli, Kahraman, P. (2018). Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Okula Uyum Sürecine İlişkin Anaokulu Öğretmenlerinin ve Annelerinin Görüşleri. *Erken Çocukluk Çalışmaları Dergisi*, Cilt 2, Sayı 1, 3-20.

- Bakırcıoğlu, R. (2007). *Çocuk Ruh Sağlığı ve Uyum Bozuklukları*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Balcı, S. ve K. Ersanlı (2006). İletişim Becerileri Envanterinin Geliştirilmesi: Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikolog Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt 2, Sayı 10, 7-12.
- Balkaya, F. (2001). “Öfke: Temel Boyutları, Nedenleri Ve Sonuçları”. *Türk Psikoloji Dergisi*, Cilt 4, Sayı 7, 21-45.
- Balkaya, F. ve H.N. Şahin (2003). Çok Boyutlu Öfke Ölçeği. *Türk Psikiyatri Dergisi*. Cilt 14, Sayı 19, 2202.
- Baltaş, A. ve Z. Baltaş (2008). *Stres ve Başa Çıkma Yolları*. İstanbul, Remzi Kitabevi.
- Barker, A. (2011). *Improve Your Communication Skills*. London: Kogan Page Limited.
- Barsade, SG. ve DE. Gibson (2007). Why Does Affect Matter İn Organizations? The Academy Of Management Perspectives, Sayı 21, 36-59.
- Baumann, S. (1994). *Uygulamalı Spor Psikolojisi*. İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım.
- Baygöl, E. (1997). Ergenin Öfke Tepkilerinin İncelenmesi, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi SBE.
- Bayram, L. (2013). Düzenli Spor Yapmanın İslahevlerindeki Çocuk ve Gençlerin Sosyal Uyum Ve İletişim Becerileri Üzerindeki Etkisi. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi SBE.
- Beyazaslan, T. (2012). Öfke Kontrol Eğitiminin Hipertansiyon Tanısı Alan Hastaların Öfke ve Duygu Kontrol Durumlarına Etkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi SBE.
- Bıçakçı, İ. (1998). *İletişim ve Halkla İlişkiler*. Ankara: Mediacat Yayınları.
- Biaggio, M. K. (1989). Sex Differences İn Behavioral Reactions To provocation Of Anger. *Psychological Report*, Sayı 64, 23-26.
- Bilge, F. (1997). Eğitim Bilimleri Öğrencilerinin Sürekli Kızgınlık Düzeyleri ve Kızgınlıklarını İfade Biçimlerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Sayı 13, 75-80.

- Bilgin, Can, H. (2015). Ortaokul Öğrencilerinin Bilgisayar Oyun Bağımlılık Düzeyleri İle İletişim Becerileri Arasındaki İlişki. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Pamukkale Üniversitesi SBE.
- Bilir, N. (2018). Bireysel ve Takım Sporcularının Çeşitli Değişkenlere Göre Öfke ve Saldırganlık Düzeylerinin Araştırılması. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Dumlupınar Üniversitesi SBE.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji Sözlüğü*. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Cüceloğlu, D. (2002). *İletişim Donanımları*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Çetin, A. G. A. ve Ö. Alkan-Ersoy (2017). 12-14 Yaş Arası Ergenlerin Sosyal Beceri Düzeyi İle Ebeveynlerine Bağlanma Güvenliği Arasındaki İlişkinin İncelenmesi, *Kalem Eğitim ve İnsan Bilimleri Dergisi*, Cilt 7, Sayı 2, 419-440.
- Çetinkaya, B., F. Gülaçtı ve Z. Çiftçi (2019). Lise Öğrencilerinin Okula İlişkin Tutumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 11, Sayı 20, 1-14.
- Çetinkaya, M. (2016). Ergenlerin Başa Çıkma Stratejileri İle Sürekli Öfke, Öfke İfade Tarzları ve Şiddete Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Mevlana Üniversitesi SBE.
- Çubukçu, Z. ve M. Gültekin (2006). İlköğretimde Öğrencilere Kazandırılması Gereken Sosyal Beceriler. *Bilig*, Sayı 37, 155-174.
- Dalkılıç, M. (2011). İlköğretim Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi Ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi SBE.
- Danışık, ND. (2005). Ergenlerin Sürekli Öfke İfade Tarzları İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişki. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Abant İzzet Baysal Üniversitesi SBE.
- Demir, B. (2009). Hemodiyaliz Hastalarında Gevşeme Egzersizlerinin Öfke Ve Öfke Kontrolü Üzerine Olan Etkisinin İncelenmesi. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Atatürk Üniversitesi SBE.

- Demirci, E. (2019). İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerileri Ve Okula Uyum Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi SBE.
- Demirci, E. (2019). İlkokul Birinci Sınıf Öğrencilerinin Sosyal Becerileri Ve Okula Uyum Durumlarının Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Gelişim Üniversitesi SBE.
- Derlega, V. J. ve A. L. Chaikin (1976). Norms Affecting Self-Disclosure In Men And Women. *Journal Of Consulting And Clinical Psychology*, Cilt 44, Sayı 3, 376-380.
- Dirlik, C. (2014). 4+4+4 Eğitim Sisteminde 60-66 Aylık Öğrencilerin Okula Hazır Bulunuşlukta Sosyal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi SBE.
- Dodurgalı, A. (2000). *Eğitim Sosyolojisi*. İstanbul: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Vakfı Yayınları.
- Dökmen, Ü. (1994). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dökmen, Ü. (2000). *Varolmak Gelişmek Uzlaşmak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Ü. (2005). *İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- Dönmezer, İ. (2009). *Ailede İletişim ve Etkileşim*. Ankara: HEGEM Yayınları
- Duran, S., A. Karadaş ve E. Kadder (2017). Hemşirelik Öğrencilerinin Tolerans Düzeyleri İle Öfke Kontrolleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*. Cilt 7, Sayı 3, 39-44.
- Durar, H. (2017). 12-13 Yaş Ergenlerde Öfke ve Öfke Dışavurumunun Depresyon Düzeyleriyle İlişkisi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Beykent Üniversitesi SBE.
- Durmaz, M. (2004). *Kişiler Arası İletişim ve Motivasyon*. İzmir: Ege Üniversitesi Yayınevi.

- Ekinci, N. (2013). Öğretmenlerin Öfke İfade Tarzları İle Tükenmişlik Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Necmettin Erbakan Üniversitesi EBE.
- Elmas, EH. (2009). Ortaöğretim Öğrencilerinin Benlik Algı Düzeyleri İle Sürekli Öfke Ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Kastamonu İli İnebolu İlçesi Örneği). *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Gazi Üniversitesi EBE.
- Ergan, N. G. (2007). Yaşlılıkta Sosyal Uyum, *I. Ulusal Yaşlılık Konseyi Kongresi'nde Sunulan Bildiri*. Hacettepe Üniversitesi. Ankara.
- Ergün, M. (1994). *Eğitim Sosyolojisine Giriş*. Ankara: Ocak Yayınları.
- Erkal, M. E., Ö. Güven ve D. Ayan (1998). *Sosyolojik Açıdan Spor*. İstanbul: Der Yayınları.
- Eroğlu, F. (2000). *Davranış Bilimleri*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ersanlı, K. (2005). *Davranışlarımız: Gelişim ve Öğrenme*. Samsun: Eser Ofset Matbaacılık.
- Fidan, H. (2016). Mobil Bağımlılık Ölçeği'nin Geliştirilmesi ve Geçerliliği: Bileşenler Modeli Yaklaşımı. *The Turkish Journal On Addictions*, Cilt 3, Sayı 3, 433-469.
- Field, A. P. ve J. Miles (2009). *Discovering statistic susing SPSS: Third Edition (Andsex and Drug Sandrocn'n'roll)*. Sagelondon.
- Fiyakalı, N. (2008). Anne Babası Boşanmış ve Boşanmamış Lise Öğrencilerinin Sürekli Öfke Düzeyi ve Öfke İfade Tarzlarının Karşılaştırılması. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Pamukkale Üniversitesi SBE.
- Gardner, H. (1982). Brown And Company. *Developmental Psychology*. Sayı 8. Boston: Little.
- Geçtan, E. (2002). *İnsan Olmak*. İstanbul: Metris Yayınları.
- Genç, H. (2007). Grupla Öfke Denetimi Eğitiminin Lise 9. Sınıf Öğrencilerinin Sürekli Öfke Düzeylerine Etkisi. *(Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Dokuz Eylül Üniversitesi EBE.

- Gençdoğan, B., F. Sezer ve İ. Y. İşgör (2007). “İçten/ Dıştan Denetimlilik Ve Öfke Kontrol Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, *A. Ü. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 2, Sayı 3, 2.
- Gönültaş, O. ve M. Atıcı (2014). Ortaokul Son Sınıf Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri Ve Saldırganlık Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cilt 23, Sayı 1, 370-386.
- Göral, M. (2001). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerine Giriş*. Isparta: Tuğra Ofset Yayınevi.
- Görgün, B. A. (2008). Yaşlılıkta Sosyalizasyon Yaşlılıkta ve Yaşam Kalitesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*. Sayı 2, 86-97.
- Gruen, A. (2006). *Empatinin Yitimi*. İstanbul: Çitlembik Yayınları.
- Güçlü, M. ve J. Yentür (2008). Milli Takım Düzeyindeki Elit Bayan Sporcuların Kişisel ve Sosyal Uyum Düzeyleri İle Bedenlerini Algılama Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, Cilt 6, Sayı 4, 183-192.
- Gül, G. (2003). Öğrencinin Benlik Kavramının Gelişiminde Öğretmenin Rolü. *Yasadıkça Eğitim Dergisi*, Sayı 77, 8-11.
- Gülay, H. (2011). 5-6 Yaş Grubu Çocuklarda Okula Uyum ve Akran İlişkileri. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 10, Sayı 36, 2-10.
- Gülşen, D.K. (2021). Ortaokul Öğrencilerinin Okula Uyumlarının İncelenmesi. *(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi SBE.
- Gürgen, H. (2003). *İletişim Süreci ve Öğeleri (Ünite 2). Halkla İlişkiler ve İletişim*. F. Uztuğ (ed.). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Hazar, M. (1996). *Beden Eğitimi ve Sporda Oyunla Eğitimi, 9-14*. Ankara: Tübitay Yayınları.
- Hersey, P., K. Blanchard ve D. AndJohnson (2001). *Management Of Organizational Behavior*. Leading Human Resources (ed.). Upper Saddle River, NJ :PrenticeHall.

- Hezer, K. (2018). 6-12 Yaş Arası Öğrencilerin Sosyal Uyum Sorunu Ve Okul Sosyal Hizmeti: Sancaktepe Örneği. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Üsküdar Üniversitesi SBE.
- Horzum, M. B., T. Aras ve Ö. B. Çakır (2008). Çocuklar İçin Bilgisayar Oyun Bağımlılığı Ölçeği. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, Cilt 3, Sayı 30, 76-88.
- İlhan, E., E. Gencer ve H. Ulucan (2011). “Okul Sporlarına Katılan Ve Katılmayan İlköğretim Öğrencilerinin Ruhsal Uyum Düzeylerinin İncelenmesi”. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 12, Sayı 4, 265-276
- İnal, A. (2003). *Beden Eğitimi ve Spor Bilimi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- İşler, H., M. Dalkılıç ve M. Çoban (2017). Ortaokul Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişki: Kilis İli Örneği. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 14, Sayı 1, 138-153.
- James, W. ve D. Johnson (1983). The Relationship Between Attitudes Towards Social Inter Dependence And Psychological Health Within Three Criminal Populations. *Journal Of Social Psychology*, 31-37.
- Karatekin, K., Ö. F. Sönmez ve Z. Kuş (2012). İlköğretim Öğrencilerinin İletişim Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Turkish Studies-International Periodical For The Languages, Literature And History Of Turkish Or Turkic*, Cilt 7, Sayı 3, 1695-1708.
- Kaya, A. (2012). *Kişilerarası İlişkiler ve Etkili İletişim*. Ankara: Pegem Akademi.
- Kaya, Ö, S. ve E. Akgün (2016). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Okula Uyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Elementary Education Online*. Cilt 15, Sayı 4, 1311-1324.
- Kaya, Ö. S. (2014). Okul Öncesi Dönemdeki Çocukların Okula Uyum Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Ankara Üniversitesi EBE.

- Kendirci, A. (2013). Evli Bireylerin Öfke İfade Tarzları Ve Şiddet Sorumluluğunun İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Gaziosmanpaşa Üniversitesi EBE.
- Keten, M. (1993). *Türkiye'de Spor*. Ankara: Polat Ofset.
- Kılıç, EZ. (2007). Ergenlik Dönemindeki Fırtına ve Stres Beyindeki Değişikliklerle İlişkili Olabilir Mi?. *Türkiye Klinikleri J Pediatr Sci*. Sayı 3, 69-75.
- Kılıççı, Y. (1992). *Okulda Ruh Sağlığı*. Ankara: Şafak Yayıncılık.
- Kısaç, Ş. (1999). “Üniversite Öğrencilerinin Bazı Değişkenlere Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Biçimi Düzeyleri”. *Gazi Üniversitesi, Mesleki Eğitim Fakültesi. Mesleki Eğitim Dergisi*, Cilt 1, Sayı 1, 63-74.
- Kızmaz, M. (2004). Bireysel Ve Takım Sporunu Yapan Sporcuların Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi SBE.
- Koç, D. (2001). İşitme Engelli Çocukların Duygusal ve Sosyal Uyumları İle Benlik İmajlarının İncelenmesi. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi SBE.
- Kökdemir, H. (2004). Öfke ve Öfke Kontrolü. *Pivolka*, Sayı 12, 7-10.
- Köknel, Ö. (2005). *İnsanı Anlamak*. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Köknel, Ö. (2005). *Kaygıdan Mutluluğa Kişilik*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Köksal, N. ve S. Çöğmen (2018). Ortaokul Öğrencilerinin Eleştirel Düşünme Ve İletişim Becerileri. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 44, Sayı 44, 278-296.
- Kurç, G. (1990). Kişisel, Sosyo-Ekonomik ve Kültürel Bazı Değişkenlerin Gençlerin Uyum Alanları ve Uyum Yöntemlerine Etkisi. *Eğitim ve Bilim*, Cilt 14, Sayı 76, 3-9.
- Küçük, M. (2012). *İletişim Bilgisi*. Eskişehir: Açıköğretim Fakültesi Yayını.
- Küçükkurt, M. (1990). *Ailenin Psikolojik Fonksiyonu*. *Türkiye Aile Yıllığı*. Ankara: Başbakanlık Aile Araştırmaları Yayınları.

- Ladd, G. W. (1996). *Shifting Ecologies During The 5 To 7 YearPeriod: Predicting Children's Adjustment During The Transition To Grade School*. In A. J. Sameroff ve M. M. Haith (ed.). *The Five To Seven Year Shift: The Age Of Reason And Responsibility*, (363-386). University Of Chicago Press.
- Ladd, G. W., S. H. Birch ve E. S. AndBush (1999). Children'sSocialAndScholastic Livesİn Kindergarten: RelatedSparesOf Influence?. *Child Development*, Cilt 70, Sayı 6, 1373-1400.
- Lee, V. E., L. F. Winfield ve L.F. Wilson (1991). "Academic Behaviors Among High Achieving African American Students". *Education And Urban Society*. Sayı 24, 65- 86.
- Lerner, H. (1996). *Öfke Dansı*. S. Gül (çev.). İstanbul: Varlık Yayınları.
- Makas, A. (2020). Ergenlerde Gelecek Beklentileri Ve Okula Uyum Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Sakarya Üniversitesi SBE.
- Mangır, M. ve N. Aral (1992). Ergenlik Dönemi Özellikleri ve Sorunları. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 9, Sayı 1, 3-20.
- Mckinnie-Burney, D. (2001). *AARS-Adoles centanger Rating Scale. Professional Manual*. Florida: PAR Psychologic alassess mentre sourcesinc.
- Morgan, C. (1998). *Psikolojiye Giriş*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Psikoloji Bölümü Dergisi Yayınları.
- Noller, P. ve S. Bagi (1985). Parent-Adolescent Communication. *Journal Of Adolescence*, Cilt 8, Sayı 2, 125-144.
- Olmuş, G. Ö. (2001). Ergenlerin Aile İçi Psikolojik Örüntülere Göre Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Marmara Üniversitesi SBE.
- Onbaşılı, N. (2011). Kadın ve Aile Sağlığı Merkezine Başvuran Çocuklarda Öfke: Anne ve Çocuğun Çocukluk Dönemi İstismar Yaşantıları, Aile İşleyişi ve Annenin Öfke Düzeyi Açısından Birdeğerlendirme. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Maltepe Üniversitesi SBE.
- Onur, B. (2000). *Gelişim Psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.

- Öğüt, F. (2000). Sosyal Uyum İle Sürekli Kaygı Arasındaki İlişki. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Kocaeli Üniversitesi SBE.
- Önder, A. ve H. Gülay (2010). 5-6 Yaş Çocukları İçin Okula Uyum Öğretmen Değerlendirme Ölçeğinin Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *International Online Journal Of Educational Sciences*, Cilt 2, Sayı 1, 204-224.
- Önsal, A. (2012). Okul Müdürlerinin İletişim Becerileri İle Okul Kültürü Arasındaki İlişki (İstanbul İli Anadolu Yakası Örneği). *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Maltepe Üniversitesi SBE.
- Özçetin, S. (2013). Yükseköğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencileri Sosyal Uyumlarını Etkileyen Etmenler. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Özer, A. (1995). *İletişimsizlik Becerisi*, İstanbul: Varlık Yayınları.
- Özgüven, İ. E. (1992). *Hacettepe Kişilik Envanteri El Kitabı*. Ankara: İkinci Revizyon.
- Özmen A, (2006). Anger: The Theoretical Approaches And The Factors Causing The Emergence İn Individuals. Ankara University, *Journal Of Faculty Of Educational Sciences*, Sayı 39, 39-56.
- Özmen, D., E. Ozmen vd. (2016). Ergenlerde Sürekli Öfke ve Öfke İfade Tarzları. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, Cilt 17, Sayı 1, 65-73.
- Robazza, C., M. Bertollo ve L. AndBortoli (2006). Frequency And Direction Of Competitive Anger İn Contact Sports. *Journal Of Sports Medicine And Physical Fitness*, Cilt 46, Sayı 3, 501-508.
- Sadı, G. (2018). 5-8 Yaş Çocukların Sosyal Uyum Becerilerinin Yordayıcısı Olarak Anne Baba Tutumları. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Haliç Üniversitesi SBE.
- Salman, M., T. Toros ve Y. Soylu (2018). “Elit Sporcuların Duygusal Zekâ Yönünden Karşılaştırılması: Takım ve Bireysel Sporlar”. *Journal Of Turkish Studies*. Sayı 13, 1021-1036.
- Sayers, F., C. E. Bingaman ve R. Graham (1993). *Yöneticilikte İletişim*. D. Şahinler (çev.). İstanbul: Rota Yayıncılık.

- Sekaran, U. (1992). *Research Methods For Business, A Skill Building Approach*. New York: John Wileyandsons.
- Silkü, H. A. (2008). Halkla İlişkiler Açısından İletişim Becerileri ve Liderlik. *(Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Ege Üniversitesi SBE.
- Soyaldın, SZ. (2007). Ortaöğretim Öğrencilerinin Öfke İfade Tarzları İle Mizah Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Mersin Üniversitesi SBE.
- Soykan, Ç. (2003). Öfke ve Öfke Yönetimi. *Kriz Dergisi*, Sayı 11, 19-27.
- Spence, G. ve L. Oades (2004). TEQ And Goal Self Integration An Important Predictors Of Emotional Well Being. *Personality And Individual Differences*, Sayı 37, 449-461.
- Spencer, M. B. (1999). Social And Cultural Influences On School Adjustment: The Application Of An Identity-Focused. *Educational Psychologist*, Cilt 34, Sayı 1, 43-57.
- Sülün, Ö. (2013). Futbol Hakemlerinin Öfke ve Kızgınlık Düzeyleri İle Empatik Eğilim Düzeylerinin Karşılaştırılması. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi SBE.
- Şahin, C. (2001). Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*. Cilt 21, Sayı 2, 57-67.
- Tambağ, H. (2004). Aileleri İle Birlikte ve Yetiştirme Yurtlarında Yaşayan Adölasanların Öfke İfade Etme Biçimleri. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi SBE.
- Tarhan, N. (2008). *Duyguların Dili*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tatlılıoğlu, K. ve M. Karaca (2013). Öfke Olgusu Hakkında Sosyal Psikolojik Bir Değerlendirme. *The Journal Of Academic Social Science Studies*, Sayı 6, 1101-23.
- Thamhain, H. (1992). *Engineering Management: Managing Effectively İn Technology Based Organizations*. New York : John Wiley ve Sons.

- Tiftik, N. (2012). Adam Öldürme Eylemi Nedeniyle Hüküm Giymiş Olan Kadınlarda, Çocukluk Örselenme Yaşantılarına Maruz Kalma Düzeyi, Adil Dünya İnancı Ve Öfke İfade Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Maltepe Üniversitesi SBE.
- Tokay, M., M. Argan ve M. Kurulgan (2008). Kitaplara İlişkin Biçimsel Özelliklerin Okuyucu Tutumları Üzerine Etkisi. *Bilgi Dünyası*, Cilt 9, Sayı 1, 179-206.
- Tolan, B., G. Esen ve V. Batmaz (1991). *Sosyal Psikoloji*. Ankara: Adım Yayınları.
- Tomanbay, İ. (1999). *Sosyal Çalışma Sözlüğü - Toplumbilim, Ruhbilim, Eğitim, Yöntembilim, Nüfusbilim, Hukuk ve Ekonomi Boyutlarıyla*. Ankara: Selvi Yayınevi.
- Tuna, Y. (2012). *İletişim Kavramı ve İletişim Süreci*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Tuncel, Z. A. ve M. Demirel (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Sosyal Sorun Çözme Becerilerinin Geliştirilmesine İlişkin Bir Çalışma. *Hacettepe Üniversitesi Toplum ve Hizmet Dergisi*, Cilt 21, Sayı 1, 25-44.
- Türk Dil Kurumu. (2011). *Türkçe Sözlük*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Türkçapar, Ü. ve Y. Yasul (2021). Üniversite Okul Takımlarında Yer Alan Bireysel ve Takım Spor Yapan Öğrencilerin Öfke Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 10, Sayı 3, 1923-1931.
- Türkel, Ç. (2010). İlköğretim Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi İle Sosyal Uyum ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Erciyes Üniversitesi SBE.
- Uğurlu, F. (2012). Üniversite Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi İle Sosyal Uyum ve İletişim Becerilerinin İncelenmesi (Adıyaman İli Örneği). *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Adıyaman Üniversitesi SBE.
- Uğurlu, M. (2009). Sosyal Anksiyete Bozukluğu Olan Hastalarda Öfke Düzeyi Ve Öfke Düzeyinin Komorbidite ve İşlevsellik Üzerine Etkisi. *(Tıpta Uzmanlık Tezi)*. Ankara Üniversitesi TF.

- Ulutürk, E. (2006). Antihipertansif Kullanan Bireylerin Öfke ve Öfke Duygusunu İfade Düzeylerinin Belirlenmesi. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Osmangazi Üniversitesi SBE.
- Usal, A. ve Z. Aslan (1991). *Davranış Bilimleri*. İzmir: Barış Yayınları.
- Üstündağ, N. ve A. Türkoğlu (2017). İlkokul Birinci Sınıf Uyum Ve Hazırlık Programı'nın Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 25, 306-348.
- Whirter, Mc. J. ve N. Voltan-Acar (2005). *Çocukla İletişim*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Yavuzer, H. (1996). *Çocuk ve Suç*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2003). *Çocuğu Tanımak ve Anlamak*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2007). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, H. (2017). *Çocuk Psikolojisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yavuzer, Haluk. (1998). *Ana Baba Okulu*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yazgan, S. (2007). Öfke Kontrolü İle Tolerans Düzeyi Arasındaki İlişki. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Ondokuzmayıs Üniversitesi SBE.
- Yeni, BP. (2010). İstanbul Çocuk Mahkemelerinde Yargılanan Çocuklarda Sürekli Öfke- Öfke İfade Tarzları İle İstismar Yaşantıları Arasındaki İlişki. *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. İstanbul Üniversitesi ATE.
- Yetim, A. (2006). *Sosyoloji ve Spor*. Ankara: Morpa Kültür Yayınları.
- Yetim, A. (2011). *Sosyoloji ve Spor*. Ankara: Berikan Yayınevi.
- Yetim, A. ve R. Cengiz (2010). *İletişim ve Spor*. Ankara: Berikan Yayınevi
- Yetiş, Ü. ve T. Servi (2020). Adıyaman Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Öğrencilerinin İletişim Becerileri ve Duygusal Zekâ Düzeylerinin İncelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Sayı 35, 702-718.

Yıldız, M. (2008). Farklı Liglerde Yer Alan Futbolcuların Kişilik Tipleri İle Sürekli Öfke-Öfke İfade Tarzlarının İncelenmesi. *(Yayımlanmamış Doktora Tezi)*. Gazi Üniversitesi SBE.

Yılmaz, S. (1996). Bursa İlinde Ortaöğretim Kurumlarında 14-17 Yaş Grubunda Bireysel Spor Ve Grup Sporu Yapanlarla Hiç Spor Yapmayan Öğrencilerin Kişilik Özelliklerinin Karşılaştırılması”, *(Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi)*. Uludağ Üniversitesi SBE.

Yörükoğlu, A. (2002). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Özgür Yayınları.

EKLER

Ek-1 Araştırma İzin Yazısı ve Etik Kurul Kararı

T.C.
MUŞ VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü

Sayı : E-17480297-604.01.01-89700647

14.11.2023

Konu : Araştırma Uygulama İzni
(Yusuf ALTIOK)

MÜDÜRLÜK MAKAMINA

- İlgi :a) Millî Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 sayılı 2020/2 numaralı Genelgesi.
b) Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekterlik Yazı İşleri Müdürlüğü'nün 02.11.2023 tarihli ve 114839 sayılı yazısı.

İlgi (b) yazı ile Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans öğrencisi Yusuf ALTIOK 'un "*Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri Sosyal Uyum ile İletişim Becerilerinin İncelenmesi*" konulu çalışmasına veri toplamak amacıyla müdürlüğümüze bağlı tüm resmi ortaokul eğitim kurumlarında tez çalışması uygulama talebinde bulunmuştur.

Söz konusu talep müdürlüğümüzce oluşturulan araştırma uygulama izin komisyonu tarafından incelenmiş olup, yapılacak araştırma uygulama izninin ilgi (a) Genelge hükümleri doğrultusunda, eğitim ve öğretimi aksatmayacak şekilde gönüllülük esasına dayalı olarak yapılmasını ve uygulamalarda sadece ekte sunulan imzalı ve mühürlü veri toplama araçlarının kullanılması Müdürlüğümüzce uygun görülmektedir.

Makamlarınızca da uygun görülmesi halinde olurlarınıza arz ederim.

Sancak GÜNDOĞDU
Millî Eğitim Şube Müdürü

OLUR
Enver KIVANÇ
İl Millî Eğitim Müdürü

Ek:

- 1-Anket ve Araştırma Ön İnceleme Formu (1 sayfa)
2-Tez Çalışma Evrakları (14 sayfa)

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : Hürriyet Mahallesi Yeni Hükümet Caddesi No:515 Muş Merkez

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meh-ebys>

Tel: 0446 211 11 11

Bilgi için:

E-Posta: arastrigiladime49@meh.gov.tr

Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşçisi

Kapı Adresi : meh@meh.gov.tr

İnternet Adresi: <https://meh.gov.tr>

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.meh.gov.tr> adresinden #d98*13d6*384b*82e2*24bb kodu ile ayrılabılır.

ANKET VE ARAŞTIRMA İZİN KOMİSYONU ARAŞTIRMA ÖN İNCELEME FORMU

Adı ve Soyadı: Yusuf ALTIOK

Kurumu : Muş Alparslan Üniversitesi Rektörlüğü Genel Sekreterlik Yazı İşleri Müdürlüğü

İletişim Bilgisi:

Konu: Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri Sosyal Uyum Düzeyleri ile İletişim Becerilerinin İncelenmesi

Tarih: 13./11/2023

Veri Toplama Araçları: Anket, Ölçek Formu Vb.

MEB 21/01/2020 tarih ve 1563890 sayılı 2020/2 nolu Genelge Kapsamında Araştırma Yarışma ve Sosyal Etkinlik İzlerinde Dikkat Edilecek Hususlar	Uygun	Uygun Değil	Açıklama
Anayasa Millî Eğitim Temel Kanunu ve Türk Milleti Eğitimin Genel Amaçlarına Uygunluk Açısından;	✓		
Millî ve Manevî Değerler Açısından ;	✓		
Kişilik Hakları Açısından(Kişisel Bilgiler İstenmemeli Ad, Soyad vb)		✓	Kişisel Bilgiler İstenmemeli
Cinsiyet Din, Dil ve İrk gibi Farklılıklar İstismar Etmemem Açısından;	✓		
İnsan Hakları Evrensel Beyanname ve Uluslar Arası Bağlayıcılığı olan diğer Belgelerce Suç kabul Edilen Hususları İçermeme Açısından;	✓		
Kişisel ve Ailevi Mahremiyetine İfşa Eden Sorular, İfadeleri Resimler ve Simgeler Yer Almaması Açısından;	✓		
Veri Toplama Araçlarında Kişi, Kurum ve Kuruluşlara Yönelik Reklam veya Tanıtım gibi İfade ve Öğeler Yer Almaması Açısından;	✓		
Araştırma Önerisi ile Veri Toplama Araçlarının Tamamını İdareye Sunulması Açısından;	✓		
Uygulama Okul ve Kurumların Eğitim Öğretim Faaliyetini Aksatmaması Açısından(Anket Çalışmalarına Ait Uygulamaların Ocak ve Haziran Aylarında Yapılmaması Açısından);	✓		
Uygulama sadece Muş İlinde yapılması Açısından;	✓		

Komisyon Üyeleri	Uygun	Uygun Değil	İmza
Sancak GÜNDOĞDU	✓		
Mehmet Selim AKALIN	✓		
Necmi BULAKÇIBAŞI	✓		
Nazan TURAN KIZILTAŞ	✓		

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Genel Sekreterlik
Yazı İşleri Müdürlüğü

Sayı : E-51732808-605.01-115590
Konu : Araştırma İzni

MUŞ İL MİLLÎ EĞİTİM MÜDÜRLÜĞÜNE

Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Tezli Yüksek Lisans 2020207003 numaralı öğrencisi Yusuf ALTIOK'un, "Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri Sosyal Uyum Düzeyleri İle İletişim Becerilerinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasına veri toplamak amacıyla ekteki ölçeklerin Müdürlüğüze bağlı Ortaöğretimde okuyan öğrencilere uygulama yapabilmesi için gerekli izinlerin verilmesi hususunda;
Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Kenan YILDIRIM
Rektör a.
Rektör Yardımcısı

Ek:Yazı Sureti ve Ekleri (13 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama: <https://www.tatkiye.gov.tr/mus-alparslan-universitesi-elektronik-belge-yonetim-sistemi/uzak-dogrulama>

Belge Doğrulama Kodu: 83L4I53JHC

Adres: Muş Alparslan Üniversitesi KİTİyesi 49250- MUŞ
Telefon: (0436) 249 49 49 Faks: (0436) 249 10 22
E-Posta: genel.sekreterlik@alparslan.edu.tr İnternet Adresi: www.alparslan.edu.tr
Kep Adresi: alparslanuniversitesi@hsb1.kep.tr

Belgi için: İlhami Taşa
Unvanı: Memur
Tel No: (436) 249 10 31

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü

Ek-1

Sayı : E-97672621-605.01-114839
Konu : Araştırma İzni Hk.

02.11.2023

REKTÖRLÜK MAKAMINA
(Genel Sekreterlik)

Enstitümüz Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı tezli yüksek lisans 2020207003 numaralı öğrencisi Yusuf ALTIOK'un, "Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri Sosyal Uyum Düzeyleri İle İletişim Becerilerinin İncelenmesi" konulu tez çalışmasına veri toplamak amacıyla ekteki ölçeklerinin Muş İl Milli Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Ortaöğretimde okuyan öğrenciler üzerinde uygulaması gerekmektedir. Araştırmanın yapılabilmesi için T.C. Muş Valiliği İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden gerekli izinlerin alınması hususunda;
Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Doç. Dr. Hidayet KARA
Enstitü Müdürü

Ek:İlgi yazı ve ekleri (12 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama: <https://www.turkiye.gov.tr/mus-alparslan-universitesi-elektronik-belge-onayim-sistemi-evrak-dogrulama>

Belge Doğrulama Kodu: BSD4VPERKC

Adres: Muş Alparslan Üniversitesi Kılıfesi 49250- MUŞ
Telefon: (0436) 249 10 84 Faks: (0436) 213 00 54
E-Posta: info@alparslan.edu.tr İnternet Adresi: www.alparslan.edu.tr
Kep Adresi: alparslanuniversitesi@3001.kep.tr

Bilgi için: Kenan YÜCE
Unvanı: Şef
Tel No: (436) 249 49 49

T.C

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ

Ek-2

Sosyal Bilimler Enstitüsü

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Başkanlığına

Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Başkanlığında danışmanlığını yürüttüğüm Yüksek Lisans öğrencisi 2020207003 Yusuf ALTIOK'un ekte sunulan, "Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Öfke, Sosyal Uyum Düzeyleri ile İletişim Becerilerinin İncelenmesi" konulu ölçeklerin Muş ilinde yer alan orta öğretim öğrencilerine uygulanabilmesi için gerekli izinlerin alınması hususunda;

Gereğini arz ederim. 19.10.2023

Doç.Dr. Mustafa Kemal BEKEROĞLU

Ek 1:Çalışmada yer alacak formlar.

(Kişisel Bilgi Formu)

Ek 2:Ergenlerde Öfke Değerlendirme Ölçeği

Ek 3:Sosyal Uyum Ölçeği.

Ek 4:İletişim Becerileri Ölçeği

Ek 5:Veli Onam Formu

Ek 6:Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu Kararı

Ek 7:Çalışma İzin Yazısı

Ek 1. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

CİNSİYETİ	KADIN () ERKEK ()
SINIF	5 () 6 () 7 () 8 ()
OKUL SPORLARINA KATILIYOR MİSİN	Evet () Hayır ()
BRANŞ	BASKETBOL () VOLEYBOL () HENTBOL () FUTBOL () ATLETİZM () BADMINTON () MASA TENİSİ () DİĞER ()
ANNE BABA MESLEK	MEMUR () ÖZEL SEKTÖR () SERBEST MESLEK () ÇALIŞMIYOR () DİĞER
GELİR DÜZEYİ	0-3000 () 5000-5000 () 5000-8.000 () 8000 VE ÜZERİ ()

Ek 2. ERGENLERDE ÖFKE DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ

KIZGIN OLDUĞUNDA	NEERDEYSE HİÇ	BAZEN	SİKİKLİ A	ÇOK SIK
1. BANA BİRİSİ VURURSA BEN DE ONA VURURUM.	1	2	3	4
2. EŞİTLENMEK İÇİN HİLE YAPARIM.	1	2	3	4
3. PROBLEMİ TARTIŞMADAN ÇÖZMEYE ÇALIŞIRIM.	1	2	3	4
4. BENİ İNCİTEN KİŞİYİ İNCİTİRİM.	1	2	3	4
5. DERSİTEN İZİNSİZ ÇIKARIM.	1	2	3	4
6. DÜŞÜNMEYEN HAREKET EDİRİM.	1	2	3	4
7. BAŞKALARININ HİSSETTİKLERİNİ ANLAMAYA ÇALIŞIRIM.	1	2	3	4
8. BAŞKALARINA, ONLARLA KAVGA EDECEKİMİŞ GİBİ DAVRANIRIM.	1	2	3	4
9. KAVGAYA KARIŞMAMAK İÇİN KENDİMİ KONTROL EDER VE ORADAN UZAKLAŞIRIM.	1	2	3	4
10. BİRİSİNİ KASTEN YARALAMAK İÇİN SİLAH BULURUM.	1	2	3	4
11. SİLAH ATEŞLEMEYİ DÜŞÜNÜRÜM.	1	2	3	4
12. BENİ KIZDIRAN KİŞİYİ NASIL OLDURDUGUNU DÜŞÜNÜRÜM.	1	2	3	4
13. BİRİSİNİ YARALAMAK İÇİN SİLAH KULLANMAYI PLANLAMAM.	1	2	3	4
14. BENİ ÜZEN KİŞİYLE UZLAŞMANIN YOLLARINI DÜŞÜNÜRÜM.	1	2	3	4
15. ÖFKELİ BİR KARAKTERİM VAR.	1	2	3	4
16. ETİRAFINDAKİ EŞYALARA ZARAR VERMEYİ DÜŞÜNÜRÜM.	1	2	3	4
17. YÜKSEK SESLE KONUŞURUM.	1	2	3	4
18. KAVGA ETMEYİ PLANLARIM.	1	2	3	4
19. ÖFKEMİ KONTROL ETMEKTE GÜÇLÜK ÇEKİRİM.	1	2	3	4
20. TARTIŞMAMAK İÇİN NASIL HOŞ BİR ŞEKLİDE KONUŞACAĞIMI DÜŞÜNÜRÜM.	1	2	3	4
21. YERİMDE DURAMAM.	1	2	3	4
22. ÖCÜMÜ ALMAK İÇİN KENDİME ZARAR VERİRİM.	1	2	3	4
23. KONUŞMAMA İZİN VERİLMEDİĞİNİ BUNA ALDIĞIMAYI DÜŞÜNÜRÜM.	1	2	3	4
24. KASTEN BİRİSİNİ İNCİTMEMEYE ÇALIŞIRIM.	1	2	3	4
25. HERHANGİBİRİSİYLE KAVGAYA TUTUŞURUM.	1	2		

26. KAVGA ETMEK İÇİN FİRMİ NE GİTİRSE, SİLÂH OLARAK KULLANIRIM.	1	2	3	4
27. KARŞIMDAKİNE YUKARAK KARŞILIK VERMEMEK İÇİN YETERLİ ÖTO KONTROLÜM VARDIR.	1	2	3	4
28. BİLEREK YANGIN ÇIKARIRIM.	1	2	3	4
29. BAŞKA BİRŞEYE YOGUNLAŞAMAM.	1	2	3	4
30. BANA KÖTÜ LAKAPLARLA HITAP EDİLDİĞİNDE DUYMAMIŞ GİBİ YAPARIM.	1	2	3	4
31. ÖFKESİ HAYVANLARDAN ÇIKARTIRIM.	1	2	3	4
32. ÖFKESİ YÜZÜNDEN BAŞIM BELAYA GİRER.	1	2	3	4
33. BELADAN UZAK DURMAK İÇİN KENDİMİ İNSANLARDAN SOYUTLARIM.	1	2	3	4
34. BENİ ÜZEN KİŞİYE ZARAR VERDİKTEN SONRA RAHATLARIM.	1	2	3	4
35. ÇOK FAZLA KONUŞURUM.	1	2	3	4
36. EVDEN KAÇARIM.	1	2	3	4
37. KANGADAN UZAK DURMAK İÇİN ÇEKER GİDERİM.	1	2	3	4
38. İNSANLARA VURMAK VE TEKME ATMAKTAN ZEVK ALIRIM.	1	2	3	4
39. POLİSİLE BAŞIM DERDE GİRER.	1	2	3	4
40. HALA İYİ SEÇİMLER YAPABİLİRİM.	1	2	3	4
41. KURALLARA UYMAN.	1	2	3	4

Ek 3.SOSYAL UYUM ÖLÇEĞİ

SORULAR	KESİNLİKLE ATILMIYORU M	KATILMIYOR UM	KARARSIZIM	KATILYORU M	TAMAMEN KATILYORU M
1. EVDE KENDİMİ RAHAT İFADE EDERİM.					
2. OKULA GİRİŞ ÇIKIŞ SAATLERİNE UYARIM.					
3. EŞYALARIMI ARKADAŞLARIMLA PAYLAŞIRIM.					
4. AİLEM BENİ SEVER.					
5. OKULDA KENDİMDEN KÜÇÜK ÇOCUKLARA SEVGİ GÖSTERİRİM.					
6. EVDE YAPTIĞIM HATALARI KABUL EDERİM.					
7. ARKADAŞLARIM BANA GÜVENİR.					
8. DERSLİ İLGİLİ ETKİNLİKLERDE GRUP ÇALIŞMALARINA KATILIRIM.					
9. OKUL ARKADAŞLARIMLA İYİ GÖÇÜNÜRİM.					
10. OKULA İSTEYEREK GİDERİM.					
11. TENEFFÜSLERDE ARKADAŞLARIMLA BİRLİKTE ZAMAN GEÇİRİRİM.					

12.	OKULA GİTİRKEN KİŞİSEL TEMİZLİĞİME DİKKAT EDİRİM.					
13.	DERS YAPILI RKEN SİNİF İÇİNDE DOLAŞMAM.					
14.	ARKADAŞLARIMIN ÖZEL GÜNLERİNİ KUTLARIM.					
15.	SİNİF KURALLARINA UYMAYAN ARKADAŞLARIMI UYARIRIM.					
16.	AİLE İÇİNDE YAŞADIĞIM SORUNLARI UYGUN ŞEKİLDE ÇÖZERİM.					
17.	OKUL YÖNETİMİNİN UYGUN GÖRDÜĞÜ KİYAFETLERİ GİYİNİRİM.					
18.	OKULDAKİ EŞYALARI DİKKATLİ BİR ŞEKİLDE KULLANIRIM.					
19.	AİLEMİ ÜZÜCEK DAVRANIŞLARDAN UZAK DURURUM.					
20.	ARKADAŞLARIMA ONLARI SEVDİĞİMİ SÖYLERİM.					
21.	ARKADAŞLARIM BUNDEN YARDIM İSTEDİĞİNDE ONLARA YARDIM EDERİM.					
22.	ARKADAŞLARIMLA OYUN OYNARIM.					
23.	AİLEMİLE BİRLİKTE OLMAK BANA MUTLULUK VERİR.					

Ek 4. İLETİŞİM BECERİLERİ ÖLÇEĞİ

SORULAR	KİŞİLEKLE KATILMIYO RUM	KATILMIYO RUM	KARŞISIZIM	KATILMIYO RUM	TAMAMEN KATILMIYORUM
1. İLETİŞİMDE BULUNDUĞUM İNSANLARDAN GELEN ÖĞÜT VE ÖNERİLERİ İÇTENLİKLE DİNLERİM					
2. KONUŞURKEN ETKİLİ BİR GÖZ İLETİŞİMİ KURABİLİRİM					
3. KİŞİLERİN, ANLATMAK İSTEDİKLERİNİ DİNLEMELİK İÇİN YETERİNCE ZAMAN AYIRIRIM					
4. KARŞIMDAKİ KİŞİYE GENELLİKLE SÖZ HAKKI VERİRİM					
5. BAŞKALARI KONUŞURKEN SABIRSIZLANIR, ONLARIN SÖZÜNÜ KESERİM					
6. KONUŞURKEN AÇIK, SADE VE DÜZGÜN CÜMLELER KURARIM					
7. KARŞIMDAKİ KİŞİYLE AYNI AYNI GÖRÜŞÜ PAYLAŞMASAM BİLE FİKİRLERİNE SAYGI DUYARIM					
8. KARŞIMDAKİ KİŞİNİN KONUŞMAYA VE DİNLEMELİK İSTEKLİ OLUP OLMADIĞINI ANLAMAYA ÇALIŞIRIM					
9. DİNLEYENİM ANLAMSIZ GÖRÜNDÜĞÜNDE, İLETMEK İSTEDİKLERİMİ TEKRARLAR, YENİ KELİMELERLİK İFADE EDER ÖZETLERİM					
10. DİNLERKEN, KARŞIMDAKİ KİŞİNİN SÖZÜNÜ KESMEMELİK ÖZEN GÖSTERİRİM					

11. KÜS OLDUĞUM BİRİYLE BARIŞMAK İSTEDİĞİMDE İLK ADIMI ATMAKTAN ÇEKİNİRİM					
12. GENELLİKLE İNSANLARA GÜVENİRİM					
13. KONUŞURKEN SOZÜMÜN KESİLMESİNDEN RAHATSIZ OLURUM					
14. İLETİŞİM KURDUĞUM KİŞİNİN TUTUMUNDAN DAHA ÇOK SORUNUNU ANLAMAYA ÇALIŞIRIM					
15. BENİ RAHATSIZ EDEN DUYGULARIMI İLETMEKTE SİKINTI ÇEKERİM					

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu

Sayı : E-10879717-050.01.04-93450
Konu : Kurul Kararı 5-37

22.05.2023

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi : 27.04.2023 tarihli ve 91045 sayılı yazınız.

Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 18.05.2023 tarihli ve 5 sayılı toplantısında alınan 37 numaralı kararı ve değerlendirme formu yazınız ekinde sunulmuştur.
Bilgilerinizi ve gereğini arz ederim.

Prof. Dr. Ekrem ALMAZ
Kurul Başkanı

Ek:
1- Kurul Kararı (1 sayfa)
2- Değerlendirme Formu (1 sayfa)

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama: <https://www.trnmu.edu.tr>

Belge Doğrulama Kodu: BSU41R4M24

Adres: Muş Alparslan Üniversitesi Kampüsü 49250- MUŞ

Telefon: (0436) 249 49 49 Faks: (0436) 249 10 22

E-Posta: genel sekreterlik@alparslan.edu.tr

İnternet Adresi: www.alparslan.edu.tr

Kep Adresi: alparslanuniversitesi@alv91.kap.tr

elektronik
imza

trnmu-alpar-
slan-veletim-sistem

alparslan-
rak-dogrulama

Bilgi için: Yusuf ERBAY
Uzman Bilgisayar İşletmeni
Tel No: (436) 249 49 49

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİK KURULU DEĞERLENDİRME FORMU

Araştırmanın Başlığı:	"Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri Sosyal Uyum Düzeyleri ile İletişim Becerilerinin İncelenmesi" adlı çalışma.
Başvuru Formunun Etik Kurula geldiği tarih:	27.04.2023
Başvuru Formunun Etik Kurulda incelendiği tarih:	18.05.2023
Karar tarihi	18.05.2023

SONUÇ

1.	☒ Kabul
2.	☐ Düzeltme gereklidir: Etik sorun olabilecek sorular/maddeler, süreçler ya da unsurlar bulunmaktadır. Açıklama:
3.	☐ Red Gerekçe, Görüş, Tavsiye ve Açıklamalar:

Başvuru dosyasının incelenmesinde hazır bulunan ve araştırma ile doğrudan veya dolaylı olarak ilişkisi bulunmayan Etik Kurul başkan ve üyelerinin ad soyad ve imzaları,

Başkan
(e-imzalıdır)
Prof. Dr. Ekrem ALMAZ

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Zekariya ÇAM

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Mehmet SALMAZZEM

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Bünyamin SARIKAYA

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Canan DEMİR YILDIZ

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Fuat KORKMAZER

Üye
(başlı)
Doç. Dr. Mehmet Ercel ALKİŞ

Üye
(e-imzalıdır)
Doç. Dr. Atila YILMAZ

Üye
(e-imzalıdır)
Dr. Öğr. Üyesi Necmettin ÇİFTÇİ

T.C.
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Toplantı Tarihi: 18.05.2023	Toplantı Sayısı: 5	Karar Sayısı: 49
Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu, Kurul Başkanı Prof. Dr. Ekrem ALMAZ başkanlığında toplanarak aşağıdaki kararları almıştır. KARAR-37: Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğünden 27.04.2023 tarihli ve 91045 sayılı yazısı okundu ve ekleri incelendi. Yapılan incelemeler sonucunda; Üniversitemiz Sosyal Bilimler Enstitüsü danışmanlığı Doç. Dr. Mustafa Önder ŞEKEROĞLU tarafından yürütülen Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı 2020207003 numaralı tezli yüksek lisans öğrencisi Yusuf ALTIOK'ın "Okul Sportlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Öfke Düzeyleri Sosyal Uyum Düzeyleri İle İletişim Becerilerinin İncelenmesi" konulu tez çalışması Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu tarafından uygun görülmüş olup, durumun Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne bildirilmesine, Oy birliği ile karar verildi.		
BAŞKAN		
(e-imzalıdır) Prof. Dr. Ekrem ALMAZ Kurul Başkanı		
ÜYE	ÜYE	ÜYE
(e-imzalıdır) Doç. Dr. Zekeriya ÇAM Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	(e-imzalıdır) Doç. Dr. Mehmet SALMAZZEM İktisadi İhtisat Fakültesi Öğr. Üyesi	(e-imzalıdır) Doç. Dr. Bünyamin SARIKAYA Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi
ÜYE	ÜYE	ÜYE
(e-imzalıdır) Doç. Dr. Canan DEMİR YILDIZ Eğitim Fakültesi Öğr. Üyesi	(e-imzalıdır) Doç. Dr. Fuat KORKMAZER SBF Öğr. Üyesi	(İznilili) Doç. Dr. Mehmet Eşref ALKİŞ Teknik Bilimler MYO Öğr. Üyesi
ÜYE	ÜYE	
(e-imzalıdır) Doç. Dr. Afake YILMAZ Spor Bilimleri Fakültesi Öğr. Üyesi	(e-imzalıdır) Dr. Öğr. Üyesi Nacmettin ÇİFTÇİ Sağlık Hizmetleri MYO Öğr. Üyesi	

VELİ ONAY MEKTUBU ÖRNEĞİ

Sevgili Veliler,

Okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin öfke, sosyal uyum düzeyleri ile iletişim becerilerinin incelenmesi başlıklı araştırmayı yürütmekteyim. Çalışmanın amacı, ortaöğretim dönemindeki bireylerin katıldığı okul sporları müsabakalarında ve sonrasında sosyal uyum öfke ve iletişim becerilerinin nasıl etkilendiği ile alakalı bilimsel çıkarımlar yapmaktır. Çalışma kapsamında katılımcının genel bilgiler (okul, kardeş sayısı vb.) genel duygu durumu, çeşitli sosyal ortamlardaki olası durumlarda kişinin vereceği tepkiler, kişinin öfkesini nasıl ifade ettiği ve bu öfkenin çevreye nasıl yansıdığı ile duyguları kontrol edebilme becerisini ve iletişim becerilerini gözlemlemeye yardımcı sorular yer almaktadır. Uygulama içerisinde sizden ya da çocuğunuzdan kimliğini belirtecek herhangi bir bilgi istenmemektedir. Verilen cevaplar tamamen gizli tutulacak ve yalnızca araştırmacı tarafından akademik amaçlar doğrultusunda kullanılacaktır. Uygulama yaklaşık olarak 20-25 dakika sürmektedir.

Araştırma ile ilgili sorularınızı aşağıdaki e-posta adresini ya da telefon numarasını kullanarak sorabilirsiniz.

Saygılarımla,

Yusuf ALTIOK
MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI

"Çocuğum'nın bu araştırmaya katılmasına izin veriyorum. Çocuğumun çalışmaya istediği zaman yarıda kesip bırakabileceğini biliyorum ve alınan bilgilerin araştırmada bilimsel amaçlarla kullanılmasını kabul ediyorum. (Formu doldurup imzaladıktan sonra uygulayıcıya geri veriniz.)"

Velinin Adı-Soyadı.....

İmza

**MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞINA BAĞLI OKUL VE KURUMLARDA
GERÇEKLEŞTİRİLECEK ARAŞTIRMA UYGULAMALARINA İLİŞKİN**

ARAŞTIRMA İZİN BAŞVURU TAAHHÜTNAMESİ

1. Araştırmam boyunca anayasa/kanun ve yönetmeliklere uygun davranacağımı,
2. Araştırmayı yürüteceğim okulun/kurumun kurallarına uyacağımı,
3. Araştırmam boyunca hiç kimseyi araştırmama/çalışmam katılmaya zorlamayacağımı,
4. Araştırmayı/çalışmayı bana tahsis edilen mekân/sınıf ve zamanda gerçekleştireceğimi,
5. Araştırmamın olası fiziksel/ruhsal zararları konusunda katılımcıları bilgilendireceğimi,
6. Araştırmam/ çalışmam sırasında topladığım kişisel bilgileri koruyacağımı,
7. Araştırmam/çalışmam için gerektiği kadar veri toplayacağımı,
8. Araştırma/çalışma sırasında öğrencilerin derslerinde/çalışmalarında herhangi bir kayıplarının olmayacağını,
9. Araştırmam/çalışmam sırasında herhangi bir ticari faaliyette bulunmayacağımı, katılımcıları herhangi bir ürün/eser/edaviye yönlendirmeyeceğimi,
10. Araştırma izin evraklarını okul yönetimine teslim edeceğimi,
11. Araştırma/çalışma sırasında izni olan evrakları kullanacağımı,
12. Tıbbi araştırmalarda araştırma/çalışmanın uygulama sırasında etik kurallara uyacağımı,
13. Araştırma/çalışma sırasında topladığım ses ve görüntü kayıtlarını güvenilir ortamlarda saklayacağımı ve araştırma/çalışma sonrasında imha edeceğimi,
14. Genelge hükümlerine aykırı davranmam ve herhangi bir yanlış ifade, beyan ve maddi gerçeği gizleme gibi durumlarda adli ve idari işlemlerin yürütülmesini kabul edeceğimi,
15. İzin alınmış araştırmalarda/projelerde insanlarla ilgili yapılacak anket, görüşme, gözlem, alan araştırması, uygulama ve incelemelerde sağlık, güvenlik, insan hakları, mevcut mevzuat hükümleri, hukukun genel ilkelerini ihlal etmeyeceğimi ve etik ilkelere uyacağımı,
16. Araştırma ile ilgili sonuç raporlarını çalışmanın bitiş tarihinden itibaren 30 gün içinde izin aldığım birime ulaştıracağımı,

Kabul ettiğimi beyan ederim.

Araştırmanın Adı

Araştırmacı

Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencileri
Öfke Disiplini, Sosyal Uyum Disiplini ile İletişim
Dinamiklerinin İncelenmesi
Yusuf ALTIOK

Tarih

19.12.2023

İmza

İsim - Soyisim

MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİNE

19/10/2023

BAŞVURU NO	202310193155996992
ÜNİVERSİTE ADI	MUŞ ALPARSLAN ÜNİVERSİTESİ
ENSTİTÜ ADI	sosyal bilimler enstitüsü
BÖLÜM ADI	
ÖN VAN	Öğrenci
TC KİMLİK NUMARASI	
KONU	okul sporlarına katılan ortaöğretim öğrencilerinin öfke düzeyleri sosyal uyum düzeyleri ile iletişim becerilerinin incelenmesi
ARAŞTIRMA TÜRÜ	Yüksek Lisans Tezi
ÖRNEKLEM GRUBU	Öğrenci,
KAPSAMI	Okul/Kurum,
İLLER	MUŞ
KURUM TÜRLERİ	Resmi Ortaokul,
İLETİŞİM BİLGİLERİ	

Yukarıda bilgileri bulunan proje uygulamanı için Milli Eğitim Bakanlığından gerekli izinlerin alınması hususunda gereğini bilgilerinize arz ederim.

Ek listesi

Tez Önerisi
Veli Onam Formu
Veri toplama araçları

T.C.
SPOR BİLİMLERİ FAKÜLTESİ DEKANLIĞI
Beden Eğitimi ve Spor Bölüm Başkanlığı
Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Başkanlığı

Ek-3

Sayı : E-16671974-212.01-114614
Konu : Çalışma İzni Hk. (Yusuf ALTIOK)

25.10.2023

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Beden Eğitimi ve Spor Ana Bilim Dalı Öğrencisi Yusuf ALTIOK'un "Okul Sporlarına Katılan Ortaöğretim Öğrencilerinin Öfke, Sosyal Uyum Düzeyleri ile İletişim Becerilerinin İncelenmesi" adlı bilimsel çalışmasını Muş İl Millî Eğitim Müdürlüğü'ne bağlı Ortaöğretim okullarında gerçekleştirmesi için Muş İl Millî Eğitim Müdürlüğü ile gerekli yazışmaların yapılması hususunda:
Gereğini bilgilerinize arz ederim.

Prof. Dr. Alper KARADAĞ
Anabilim Dalı Başkanı

Ek:İlgili Evrak (11 Sayfa)

Belge Doğrulama Kodu: B5N6VR8ZF4

Adres: Muş Alparslan Üniversitesi KİBİYeni 49250- MUŞ
Telefon: (0436) 249 49 49 Faks: (0436) 249 10 22
E-Posta: gorsel-sokutek@alparslan.edu.tr İnternet Adresi: www.alparslan.edu.tr
Kep Adresi: alparslanuniversitesi@hs01.kep.tr

Belge Doğrulama: <https://www.turkiye.gov.tr/mill-egitim/elektronik-belge-yazma-sistemleri>
Bilgi için: Mülkiyetli LAMOCULU

